

POSLEDNÍ ČECH.

(Dva díly. Číslo.)

N O W E L A

OD

JOS. KAJETANA TYLA.

S w a z e k I.

W PRAZE.

NÁKLADEM CALVE'SKÉHO KNIHKUPECTVÍ.

1 8 4 4.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

Tisk Jar. Pospíšila.

Urozenému Pánu

P a n u

A n t o n í n u V e i t h o w i,

Pánu na Liběchově,

**členu mnohých dobročinných ústavů
atd. atd.**

příznivci všeho spanilomyslného snažení

na důkaz hluboké ucty své

obětuje

spisowatel.

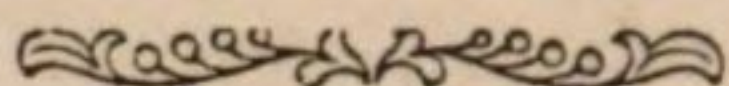
Poslední Čech.

Postlethwaite

S líbezným usměwem přiblížilo se jaro a posypalo šlépěje své wonnými kwěty. Modro-skwělé nebe a wlažné, libopáchnaucí powětrí wábilo zámožníky z hlawního města na cesty, do lázní a na wenkowská sídla.

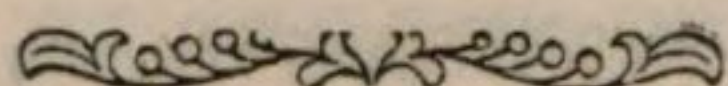
U baronky Běloweské byla poslední beseda. Hlučný, pohybný žiwot panowal w jejím skwostném saloně, do něhož wedlé urozenců i mužowé městské krwe přístupu měli, kteří mohútnými perutěmi ducha swého w oné říši lidské společnosti poletowali, kterouž prawá vzdělanost za jedinké urozenstwí považuje, na kolébku zapomínajíc. Tímto způsobem měly besedy barončiny prajinou podobu, nežli úzkosrdečně zoužené, dlouhochwílné, umdléwawé, umrtwující zábawy na jiných parketowaných podlahách.

Dnes obzwláště, zdálo se, chtěli hosté bohatou číši besedních rozkoší ještě jednou se wší chutí k prahnoucím ústům přiložiti a jako do dna wyprázdniti. Zpomínky na krásné doby w minulé

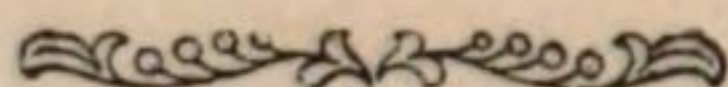
zimě probíhaly živě a vřele srdcem všech přítomných, a mimo to nacházela se w saloně osoba, kteráž k zajímavému howoru přebohatý pramen poskytovala.

Signor Pedrazzi, první notabilita Wlaské zpěwohry w Paříži, opustil Babylon na Sekwáně a vydal se do světa na pouť, buď aby čarozwukem tenóru swého zlaté a stříbrné diblíky swolal, ne sice ukryté w ledwinách země, ale we skříních bohatců a w sáčkách entusiastů — anebo aby do wěnce oslawy swé ještě více wonných lupenů wpletl a pak ho pevněji i hrději na skráně swé přitisknul. Zastawil se také w Praze. Myslilof se tedy wůbec, že i w tomto powěstném lůně a rodišti hudby, w této umělecké prubírně síly swé okoušeti bude; ale Pedrazzi nejewil k tomu žádné chuti a maje s sebou listy k některým nejprřednějším rodinám, tráwil čas jen líbeznou zahálkou, zdaje se míti welikou zálibu we swém národním *dolce far niente*. Poslěz ale na domluwu wznešených milowníků a na laskawé i pochlebné sliby po zisku bažiwého ředitelstwa diwadelního uwolil se ku hrám hostinským, a celé město nemluwilo na ten čas o ničem jiném, nežli o brzkém wystoupení Pařížského tenoristy. Wšecko tonulo w blahém očekávání; lóže a sedadla odbýwaly se jako za dáwných wěků diwotworné amulety a

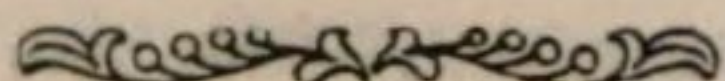
škapulíře; jenom členové opery broukali, majíce študowati několik zpěwoher s Wlaským textem.

Dwa dni před swým prwním wystoupením nacházel se Pedrazzi w besedě u baronky Běloweské a stal se w ní kouzelnou osou, okolo nížto se říkáje weškerá rozprawa točila. Byltě však Pedrazzi také zjew tak interesantní, že snadno všeobecný zřetel na sebe obrátil. Minouce i uměleckou powěst jeho, při jejížto rozšiřowání časopisové domácí i přespolní nejžiwějšími a nejbujnějšími barwami plýtwali, spočinuly zraky všech shromážděných s welikou oblibou na půwabné osobě asi třidcetiletého cizince, w jehož tmawomodrých, bleskuplných očích, na malých, usměwawých ústech, perlowých zubech a dlouhých, hustých, napolo stočených kučerách pečeť kwětoucího mládí ležela. W podlouhlém kroji a bělawé pleti twáří jeho nejewil se owšem znak rodu Wlaského, aniž w jasném pohledu onen zádumčiwý, ale snadno a prudce vznikawý plamen Italské přírody; a však dle žiwosti jazyka jeho, dle výrazných posunků a lehké zápalnosti při věcech dost málo dojímawých dalo se neomylně o jižní krwi jeho souditi, a uhlazené, ohebné pohybowání, weselá, otewřená mysl i žiwá přítulnost jeho připisowaly se šťastnému náwyku w nejpřednějších školách vysokého swěta, w salonech Pařížských.

Přítomnost jeho zawdala owšem mezi bese-
dníky nejednu příčinu k horliwému i hádawému
howoru o hudbě, o zpěwu a diwadelní předstawě.
Žiwěji nežli kdy jindy ohledávaly se tu obtíže a
dojemy tohoto umění. Najednou powstali w poko-
ji postranném hlasowé hlasitější, a z kupy něko-
lika učenců i krasowědců wztýčila se baronka
Emilie a zaměřila rownou cestou k Pedrazzimu,
jenž právě několika mladým pánům tiché naučení
dával, jak se w Paříži nejsnadnějším způsobem
známosti s tanečnicemi u weliké zpěwohry dělají.

„Monsieur, permettez moi —“ jala se
baronka mluwiti; „wčera tu wystaupila na diwadle
mladá díwka w osobě Julie Capuletowy. Byl to
prwní herecký pokus a obecenstwo projewilo úpl-
nou spokojenost. Wyswítaloť i w skutku z celého
předstawení bohaté nadání, hluboký, wřelý cit,
žiwá obraziwost a prawé wnuknutí w uměleckou
úlohu. Wše toto neupírá jí také náš professor,
i napsal o ní welmi pěkný referát, a přece zas
také všem dramatickým nowiciatkám radu dává,
aby newystupowaly w rolích, kteréž pod jich wě-
kem a zkušeností leží — Julii tedy ku př. aby ne-
hrály, dokud samy, střelu w krwácejících prsou
majíce, všechny cesty lásky nepřeběhnou; jakoby
člowěk sám všecko zkusiti a přežiti musel, co
na diwadle zobraziti má. Co myslíte, mon cher

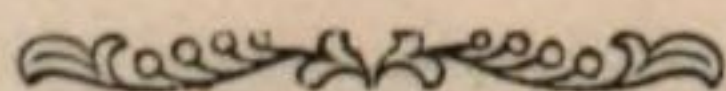
— má náš učený pán prawdu? Prawý dramati-
cký pěwec musí to tak dobře wědět jako herec
— mluwte, je vous prie — zkusil jste na sobě
již všechny vášně, kterými jste kdy obecenstwo
w plesawé wytržení powznesl?“

„Ráčíte býti welmi dobrotiwá, milost-baronko!
že mi tolik moci nad obecenstwem důwěrně při-
pisujete;“ odpowídal Pedrazzi, jenž byl horliwou
řeč spanilé dívky s usměwem poslouchal; „mám-
li ale prawdu mluwiti, tedy nemohu jistit, žeby
mě bylo všecko w žiwotě již potkalo, co jsem
kdy na diwadle zobraziti musel.“

„Ó zajisté nepotkalo!“ dotwrdila díwka vý-
razem radosti.

„Já se držím jen toho, co mi srdce a trocha
rozumu předpisují —“ mluwil zpěwák dále — „i
myslím, že to byl jen pouhý nápad p. profesora
— jakési bažení, dotwřzowati wěc neobyčejnou,
neřku-li nemožnou — a nebo musil by připustiti,
že wěčně tvořiwý duch člowěčí sám o sobě nic
nedokáže a w žádném umění prawým, platným
woditkem býti nemůže. Pak by nemohl také bá-
sník nic jiného psáti, nežli co se naň w úzkých
mezech jeho zemské pouti zasměje neb ušklebí.“

„A kdyby měl herec Othella hráti —“ wsko-
čila mu Emilie žiwě do řeči — „muselby teprwa
jedowatých hadů žárlivosti do srdce swého nasa-

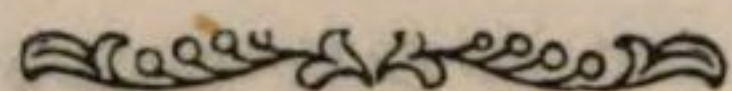
diti; kdybyste měl Don – Juana hráti, muselbyste dříve pramen světských rozkoší do poslední krůpěje vysušiti a smrtelných ouzkostí okusiti.“

„Nu, co se týče smrtelných ouzkostí,“ usmál se Pedrazzi, „kdyby k jich zobrazení nic jiného nepatřilo než hercowo jich okusení: tuť by se mi arci povedly, neboť jsem w nich — bez figury řečeno — wězel až pod usta.“

„Není možná?“ zvolala dívka jako s radostným překvapením. „Ah charmant! To nám musíte powědít, jak jste do nich upadl. Ma chère tante!“ wolala na domácí paní. „Pojď, sedni si tuhle k nám — signor Pedrazzi bude tak laskav a zdělí nám scénu ze svého žiwota.“

„Ale Milko, Milko!“ hrozila dobrosrdečná paní, „zase dowádíš? Neobtěžuj našeho milého hosta —“

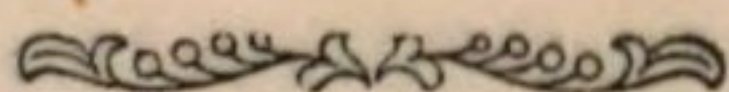
„Pražádné obtěžování, moje milostiwá!“ uklo-
nil se dworný Wlach. „Celá ta scéna není žádné tajemství a dá se snadno powídati; musím jen litowati, že nemá více romantičnosti, aby se lépe poslouchati dala. Ostatně musím wyznati, že se mi zdá, jakobych wyprawováním té udalosti obět wděčné zpomínky zapalowal; neboť budu mluwiti o příteli, kterýž se mi w nejstrašlivější chvíli jako strážný anděl zjewil, a k vůli němuž teď w staroslawné Praze meškám.“

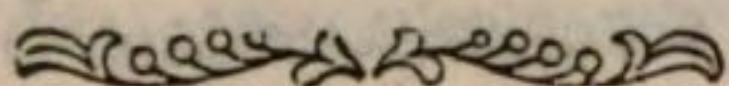
Rychle usadila se okolo něho celá společnost, a on umístiw se proti bodromyslné baronce, jal se wyprawowati

„Před třemi lety byl jsem u welikého diwadla Neapolského. S radostí zpomínám si na ony krásné časy, a kdyby to neznělo jako marná chlouba, řekl bych: na časy mých nejkrásnějších a nejslawnějších triumfů. I zdáť se wěru, jakoby Wlach smutný osud zpěwcůw, pomíjitelnost jeho umění a všeliké wezdejší oslawy, hloub než jiní národové cítil, a jakoby mu plamenným oučastenstwím za krátkého žiwota nahraditi chtěl, co mu po smrti dáti nemůže. Člowěk z chladného seweru musí dříve sám w Italii pobýti, musí mezi rozličnými třídami lidu jeho dny a noci ztráwiti, musí widěti a slyšeti, jak hluboko we společenských žiwot diwadlo zasahuje, má-li si onu bouři, ono hřmící jásání, wolání a tleskání zobraziti, kteréž tam oblíbenému zpěwci nebo zpěwkyni denně za podíl připadá. Nejednen ze wzácné společnosti“ — mluwil Pedrazzi dále, dworně kolem se ukloniw — „byl toho snad očitým swědkem, a pozorowal, jak se Wlachové w potu twáří unawují, aby klokotawé prima-donně, nebo tomu, kdo práwě na hnízdečku jich milosti sedí, dosti patrných nebo i hřmotných důkazů obliby a úcty swé na jewo dali. Také já okusil této sladkosti; —

) (

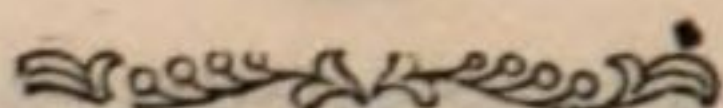
zde byste se zasmáli, kdybych powídal, co Neapolitané se mnou tropili. Já je nechal tropiti a dobře se mi wedlo. Měl jsem při tom jen jednu chybu a jedno neštěstí: — nemohl jsem to k obyčejné nadutosti Wlaských zpěváků přivesti. Myslí jsem, že mohl Pán Bůh ten kousek stříbrného hlasu — užíwámť jen té nejwšednější žurnalistické formule — i do jiného než do mého hrdla wložiti, a pak se mohl ubohý Pedrazzi dlouho hudební scalou mučiti, pak mohl jícen ruládami a trilky až do umdlení ohýbati: ani ruka nebyla by se při jeho umělosti w lóžích nebo na parteru pohnula. Jakáž tedy byla moje zásluha při wšech wítězstwích? Žádná — alespoň ne wětší, nežli wšech soudruhů mých, kteří na wzdor namáhání swého ledwa lupínek z wěnců pochycowali, jimiž mne Neapolitané osypáwali. A jakž já se radowal, když wedlé mne jiný pochwalu tržil! Ale jiní se neradowali nad mou oslawou, a mezi těmito stál na prwním místě basista, kterýž býwal miláčkem obecenstwa, dokud jsem já w Neapoli nezpíwal. Prawiloť se mi, že mě nenáwidí; warowali mě před jeho pomstou, ale já se usmíwal. Newěděl jsem, čím bych ho byl urazil, i nepřicházelo mi na mysl, jakby mi ublížiti mohl. Stáliť jsme také pořád w dobrém srozumění; on se rozplýwal pochwalou při každém mém wystoupení — a já ho

nechal se rozplýwati. Ouplně jsem mu arci newěřil; neboť wím, co wůbec o chwále uměleckých kolegů souditi; neměl jsem ale také příčiny, abych mu byl nedůwěřowal — ano mohu říci, že mi během času rozličné malé služby prokázal, ježto mi skoro důkazem zdáti se mohly, že ony warowné hlasy daremné byly.

Zatím skončilo se w Neapoli diwadelní poletí a já měl jeti do Paříže. Zbýwalo mi ale ještě několik neděl, nežli jsem se dostawiti musel. Odhodlal jsem se tedy, čas tento za ferie použití a na cestách po hořejší Italii ho ztráwiti. Bernardini — nemámte příčinu jméno jeho zatajowati — měl nowý kontrakt w Miláně, a učinil mi náwrh, abychme díl té cesty pospolu konali. Já w tom nenacházel nic podezřelého, ani nebezpečného. Chce-li mi tajný nešlechetník opravdu uškoditi, myslil jsem, dostihne mě také potají, třeba bych se mu i vyhýbal, a projewiw nějakou bázeň, darmo bych mu snad odwážliwosti dodáwal. Jeli jsme tedy spolu. S mé strany byliť jsme wždycky dwa, tři na jednoho; neboť jsem měl s sebou swého wěrného služebníka a w nejhorším případě spoléhal jsem také na kočího.

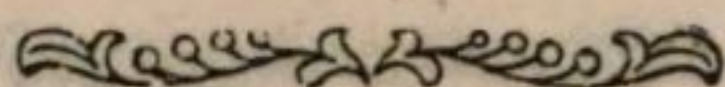
Jeli jsme přes Řím až ku břehům Pádwy. Tu jsem si umyslíl, uhnouti se zhlawní silnice a podlé bohatého, rozmanitým šperkem bujné přírody

ozdobeného pobřeží projeti Piemont a Sawojskem wraziti do Francouz. U prostřed welikolepých Alpů nemohli jsme arci také údolí Chamounské minouti. Iwjeli jsme do něho, a w pohledu na ty čarowné, napořád střídawé obrazy vysokých hor, ledových planin, osamělých skalnatých balwanů a příkrých strží naplnily se duše, aspoň moje, welikými, nehynoucími obrazy! Měliť jsme pohodlné počasí a pochwíli; prolezliť jsme tedy celé údolí, od zelené hory až k wodopádů na cestě k Salenchu, a uhostili se na několik dní w městečku St. Prieure de Chamouny.

Jednoho dne vyšli jsme si do hor; bylotě jitro tak čisté a wnadné, jakoby právě z ruky Stwořitelowy bylo wypadlo. Bernardini mě jistil, že slyšel nejen w hostinci, nýbrž i dříve od přítele, kterýž byl údolím cestowal, o podiwné jeskyni w blízkých skalínách mluwiti, a já nezůstal bez chuti, diworomantickou krásu Chamounskou poznati wrub na wrub.

Jako draze tkaný baldachin wisela nad námi jasná obloha, když jsme vyšli z domu. Šli jsme sami dwa. Můj starý služebník byl se večer před tím náhle roznemohl a průwodčího nechtěl Bernardini wzíti, dokládaje, že sami cestu nalezneme. Mně by se bylo malé, třeba i trochu nebezpečné dobrodružství líbilo, a tak jsme se tedy vydali na cestu.

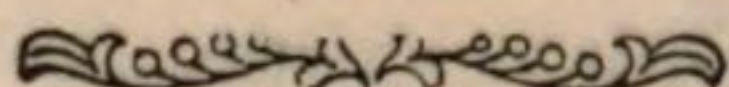

Majestátně vypínal za námi Montblanc, jako věčný strážce tichého údolí, své věkošedé čelo; město leželo w lůně tmawozelených sadů jako poklidná střecha jediné rodiny; powětřím zazníwala píseň pastewců a celý wzduch třásl se a zawáněl tisícícerem léčiwých bylin. Wážně hleděly na nás nebetyčné, hustolistým křowím a čerwenokorými sosnami porostlé skaliny, k nimžto úzká, semotam se-kroutící, ale ušlapaná stezka wzhůru wedla. Řekloť se nám, že nemůžeme chybiti — a wskutku stáli jsme asi za dvě hodiny u temného wchodu jeskyně.

Ledowý duch nás owanul, an jsme u samorstlého otvoru se pozastawili.

Dřív se trochu ochladme a čerstwého zápachu napíme, řekl jsem a wrhnul sebou na měkký mechowý čaloun. Bernardini se umístil wedlé mne.

W newýslowné kráse leželo nyní údolí před námi. Hltawýma, rozkoší opojenýma očima pásl jsem se na půwabech jeho. Srdce mi rostlo, klenutí žeber bylo proň tuze úzké a nízké — já bych byl oblohu k sobě strhnul a zemi a nebe k prsoum přitisknul. I wyskočil jsem a začal zpíwati. Byly to toužebné hlasy Arthurowy z nesmrtelné Straniery — powětří se chwělo tónem mým. Rád bych byl zawejskal, aby byl weškerý swět plesání moje zaslechl a pocítil.

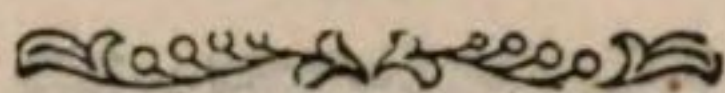
Zpíwej také — wstaň ! zwolal jsem skoro dowádiwě na swého soudruha, když byl poslední tón můj odplynul; ale radost moje bylaby w nejwřelejším zdroji málem zledowatěla, když jsem při tom na Bernardiniho pohledl. Twář jeho byla skorp sesinalá, oči hroziwě wypouleny a rty křečowitě zafaty.

Co je ti, bratře ? zwolal jsem uleknutý, rychle k němu přikročiw.

Nic, nic ! odpověděl on a vášniwě se wztýčil. Malá mdloba. Pojd' ! Chlad w jeskyni mě zotawí. Musíme pospíšiti. Já bych byl rád časně doma. —

Šli jsme tedy.

Hustá tma uwítala nás hned u wchodu a zahallila oči naše. Museli jsme se zastawiti a pochodně zapáliti. Tu se nám twary a podoba skalnaté jeskyně objevily zřetelně. Bylať to weliká, před očima jako napořád rostoucí, dloužící a šířící-se kobka; se stropu wisely náramné kusy diwně utvořených a plamenem pochodní našich kouzelně ozářených skalin, brzo w powětří se-končících, brzo až k zemi sahajících. Tak tu stálo kolem množství rozmanitých menších jeskyní a průchodů. Nejzáze nížilo se opět celé klenutí; po stranách vyskakowaly a draly se w cestu náramné skalnaté ramena, z dáli pak ozýwalo se temné, hluboké hučení, jako proudění a padání bystrých wod.

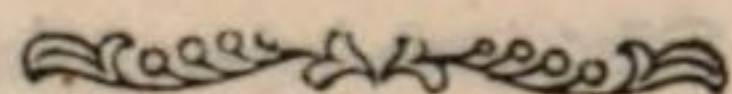
Musíme dáti pozor, řekl jsem. Zdá se, že je tu někde propast, z nížto hluk tento wystupuje.

Ano, propast je tady, odpovídal Bernardini. Slyšel jsem o ní; je to hluboký, skalnatý hrobeček pro všechno, co se jednou na dno jeho dostane.

Mně se zdálo, jakoby mu při těch slowech ďábelský úsměch okolo rtů byl pohráwal; mohl jsem ale při klamavé záři pochodní se mýliti — bral jsem se tedy chutě ku předu.

Hučení se napořád blížilo a zmáhalo, museli jsme pokračowati welmi pozorně. Najednou nás to ledově ofouklo — stáli jsme již na pokraji propasti, kteráž před námi černý jícen šklebila.

Nechod tuze ku kraji, warowal mě Bernardini, a opět se mi zdálo, jakoby se mu hlas byl třásl. Newím, chtěl-li mě skutečně warowati, anebo jen odvážliwost mou drážditi; ale toto poslední se mu powedlo. Mne přepadla skotačiwá chwílka. — Tys baba! zwolal jsem wesele; ale já se podívám té skalnaté potvoře do jícnu. A zaraziw pochodeň do skuliny, tak že rudožluté swětlo její w čirou tmou propasti padalo a wlhké stěny její tisícem měňawých barew poléwalo, položil jsem se u samého kraje na zem. Od nohou až po prsa wězel jsem mezi skalisky, druhou skoro polowicí těla nad propastí se wznášeje. Takto jsem hleděl do strašliwé hlubiny.

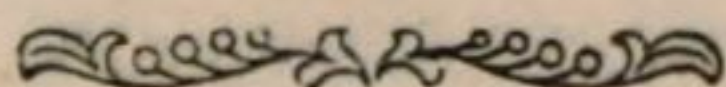
To je pekelná díra! wzkřikl jsem za chvíli. Tu by si měli diwadelní malíři prohlídnouti, když malují zázvěreční dekorací k Don - Juanu.

Zatím ji prohlídni ty! — ozwal se náhle za mnou silný, hučením podzemních wod pronikající hlas — a spolu hned okus, jak se to w ní zpíwá!

Byltě to hlas Bernardiniho — to jsem poznal — při tom ale měl w sobě něco tak ďábelského, že mi hrůzou krew ztuhla. Spolu jsem cítil, že mě w zadu dvě ruce za nohy popadly a do výšky wyzwedly, tak že jsem wisel všecok nad strašlívým bezednem.

Pronikawé wzkřiknutí wyletělo z prsou mých a křečowitě sebou trhnuw, uchwátíl jsem nepřirozenou silou wrchol z hlubiny předemnou strmícího skaliska. A to bylo moje štěstí, moje ochrana, kteráž by se mi snad nebyla powedla, kdyby byl pan Bernardini ústa neotewřel a s menším diwadelním efektem swou pomstu wywedl.

Byla to zpropadená chvíle; na mou wěru, raději třikrát po sobě zemřítí, nežli onen strach ještě jednou přestátí! Mně bylo, jakoby se celá jeskyně na překot byla obrátila a nyní se na mne bořila, a já pod ní se řítíl tisíc sáhů hloubky. Diwý jek, ousměšné křehotání celého pekla projíždělo a rozdrobowalo mozek můj, až pak to náhle a na blízku neznámým hlasem: Wrahu! zahřmělo.

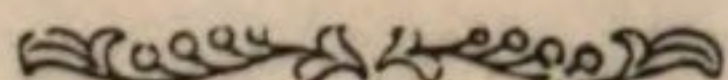
Moje tělo padlo zase na zem; hned na to slyšel jsem slova: Pusťte se, přáteli; já vás pevně držím — a w několika okamžích ležel jsem, na celém těle náramně se třesa, w náručí neznámého člověka“

„Bohu díky!“ ozvalo se powděčně ze rtů několika poslouchajících dám.

„Ba věru!“ usmál se Pedrazzi, „tak jsem si také potom oddychnul, i měl jsem k tomu dosti welikou příčinu.“

„Ale kdo pak vás to tak náhle ochránil?“ ptala se soucitná baronka.

„Asi čtvrt hodiny před námi“ — jal se zpěwec opět wyprawowati — „wešel do jeskyně Český malíř — prozatím ho nemohu jinak nežli Carlo nazýwati — a prohledaw skalnaté sklepení na vše strany, zastawil se mezi wypuklinami nad propastí. Hluboká tichost osamělého místa, kterouž při delším pomeškání ani temné hučení podzemních wod rušiti se nezdálo, shodowala se úplně s myslí jeho. I byl swou pochodeň zhasil a seděl zde w temnostech, obíraje se w duchu se swými obrazy. Takž jsme se byli k němu přiblížili, aniž jsme jej zpozorowali; jemu ale neušlo žádné pohnutí nás příchozích, a když poznal vražedlný úmysl mého společníka — neboť za pouhý žert zdálo se mu počínání Bernardiniho býti tuze hrubé — wzcho-

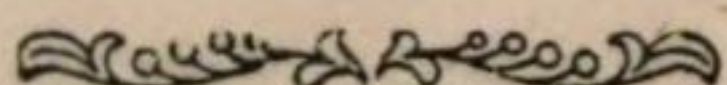

pil se jako blesk a silnou pěstí zákeřníka do hlavy udeřil. Ten se powalil na zem omráčený, drtě mezi zuby hroznou kletbu, amne, dáwno žádanou kořist, z rukou vypustil. Já pak owšem nezdržowal se dlouho se swým ochrancem na strašliwém dějišti a dostaw se na denní swětlo, pod širé, jasné, krásné nebe, cítil jsem, jak by asi člowěku bylo, kdyby se mohl w dozrálém wěku narodit.“

„A co se stalo s waším wěrným přítelem?“ ptala se opět Emilie.

„Já ho od té chvíle newiděl,“ řekl Pedrazzi. „Můj ochrance myslil owšem, žeby nebylo welikého hříchu, kdybychme jej byli i bez ustlání do studeného lože hodili; ale já ho nechal ležeti a běžeti, wěda, že wleče mstu a pokutu sám za sebou. Na druhý den odjeli jsme s nowým přítelem mým z údolí a ztráwili pak ještě nějaký čas pospolu na cestách. O swém drahém Bernardinim nezvěděl jsem ničeho, nežli že můj starý Jan den před touto scénou po wíně se roznemohl, kteréž byl od mého upřímného přítele dostal, a že se tedy podobalo, jakoby byl chtěl rozhořčený basista zoumyslně hladowou tlamu skalnaté propasti mým tělem zasytit.“

„Mon Dieu!“ vzdychla soucitně dobrosrdečná baronka Běloweská. „Jací jsou to lidé na

swětě! Já jsem jen ráda, že mého sestřence w Italii nic zlého nepotkalo. Zdržował se tam dosti dlouho, a jak se mi z nejednoho pramene doneslo, potulował se tam w podiwných i dobrodružných podobách.“

„Tu ty časy bylo slyšeti, že se pan hrabě ze swých cest nawrátí,“ ozwal se letitý professor, býwalý hraběcí pěstoun.

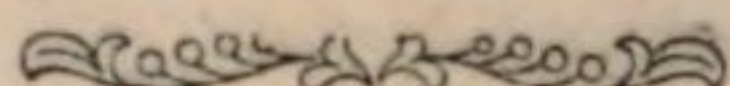
„Oui vraiment! každou chvíli jej očekávám —“ odpověděla baronka — „i těšila jsem se, že ho uvidím, nežli odjedu.“

„Je prý tak zle se starým panem hrabětem?“ ptal se zase někdo jiný.

„Ah zle!“ usmála se baronka, ale pod usměwem probleskowala jakási omrzelost. „S panem hrabětem je dáwno zle, a nebude již lépe, až oči zamhouří.“

„Jak to, ma chère?“ ptala se obstarožná dáma, a w celé twáři bylo jí widěti, že by ráda pod záclonu nějakého tajemstwí nahlédla. „Za těch několik let, kteréž jsem w cizině ztráwila, událo se mezi wámi tolik proměn, že někdy ani newím, jak se mezi wámi orientowati. Prosím tě, ma chère, co je twému šwagrowi? Toť wíš, my byly s nebožkou sestrou w nejužším přátelstwí — a není-li to jinák tajemstwí —“

„To není, bohužel!“ odpověděla baronka.

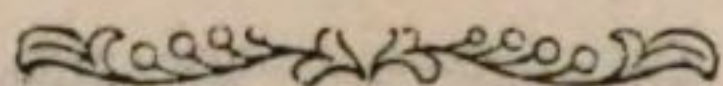
„Můj pan šwagr nedělá z toho sám žádné tajemství a trápí swými wrtochy, swým právě anglickým spleenem, swou hypochondrií celé okolí. Sotwa že na boží swětlo vychází, člowěka cizího bojí se jako wraha, a — newím, jak mu ta pošetilá myšlénka mozek zvrátila — člowěk se musí smáti, když to zaslechne — pomysli, ma chère — ten starý blázínek se drží za posledního Čecha.“

„Comment?“ ozwalo se najednou z několika úst. „Za posledního Čecha? Jak tomu máme rozuměti? Račte nám to vyswětliti.“

„Důkladněji to říci nemohu“ — pokrčila baronka ramený — „wím ale, že moje nebožka sestra mnoho pro tuto jeho diwnou, stále mu na mysli tkwící ideu snášeti musela. Jestli se nemejlím, powstala před několika lety mezi naším nižším lidem sekta, kteráž obnówení jakýchsi zastaralých věcí, zvláště ale wzkršíšení w poslední hodince ležícího Českého jazyka zamýšlela —“

„Juste ciel!“ zděsila se zwědawá dáma. „Snad nějací karbonáři?“

„Ne, ne — tak zle to nebylo,“ upokojila ji Běloweská; „nebezpečného nebylo nic slyšeti, ačkoliw si ti lidé také zvláštní jméno dali; říkali jim tuším: Wlastenci, a jakožto každá nowá wěc, měla i tato swých oučastníků a hajitelů mezi

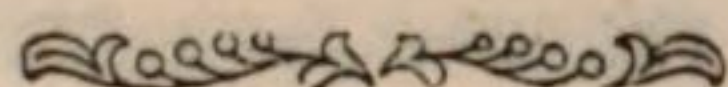

rozličnými třídami. Domníwám se, že i manžel mé nebožky sestry — Bůh milý wí, jakým očekáwáním swésti se dal! — k této sektě přistoupil; ačkoliw jinak k utěšení swému říci mohu, že jsem nikde jinde w naší společnosti známky tohoto neduhu nepozorowala. Od těch časů nebylo ale s hrabětem k obstání. Pomysli jen, *ma chère*! Český začal na syna swého mluwiti, na křtu mu dal jméno Jaroslaw — prosím tě, co je to za jméno? my hleděli jeden na druhého, jako omámení — o Francouzském nesmělo se před ním ani zmínka udělati. Můžeš si pomyslit, co moje ubohá Antonie s ním zkusila. I na ní chtěl, aby se w posměch dala, aby nejen doma, *en particulier*, ale i we společnosti, w salonech Český mluwila.“

„*Quell' horreur!*“ zhrozila se dáma z ciziny, batistowým šátkem před sebou wějíc, jakoby chtěla slowem barončiným nakažený wzduch rozptýliti. „Toť byla ubohá duše prawá mučednice?“

„*A tous égards*“ — dosvědčila baronka; „ale Bůh ji časně wyswobodil. Jakými wrtochy ji hrabě trápil, můžeš dle toho poznati, že ku př. nyní, jsa ouplně zdráv, přece myslí, že stojí nad hrobem; a protož i w posledním čase na syna doléhal, aby se nawrátil z Londýna, kdež minulou zimu tráwil.“

„Jsem žádostiwa mladého Welenského zas

jednou spatřiti,“ ozwala se žiwá Emilie. „Já se na něj skoro již ani nepamatuji.“

„Ach, vždyť bych já ho sama snad již nepoznala,“ powzdychla si Běloweská, „ačkoliw ho jako dítě ještě pořád před sebou widím. Byl od jakžiwa, jakoby mé Antonii z oka wypadl.“

W tom se k ní přiblížil komorník a něco jí šeptmo oznamowal.

„Mais mon Dieu!“ zwolala dobrosrdečná dáma s radostným překwapem, a rychle wstala. „Kde je? kde? Jaké to zbytečné ceremonie?“

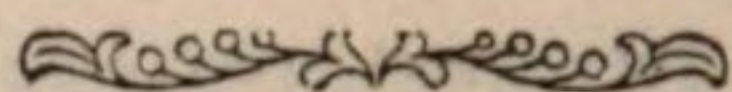
W tom ale otwíral již také lokaj dwéře, a mezi nimi zjewil se mladý štíhlý muž s bledou, interessantní twáří.

„Jaroslawe!“ zkřikla baronka hlasem radostí se-třesoucím a kročila mu wstříc. On se k ní přiblížil kwapným, jistým krokem, a skloniw se položil rty na ruku její.

„Odpusťte, drahá tetinko,“ řekl hlasem libozwučným, „že přicházím jako host nezwaný — a w tomto oděwu — jsem ale jenom na skoku.“ — I uklonil se omlouwawě i před ostatní společností a bylby snad ještě dále mluwil; w tom ale zawznělo w saloně hlasité: Carlo! — a nežli se Jaroslaw nadál, spočíwal w náručí jeho Pařížský tenorista, neohlédaje se na úzkoprsou etiketu.

Bylo téměř o půl noci. Hustý, černý závoj spočíval na městách Pražských, a ticho panovalo po velkých prostranstvích i v užších ulicích. Zívaje chystal se podomek v hostinci u Černého koně vrata zamknouti; neboť z večeradla byl již dávno poslední host odešel, a umdlené služebnictvo toužilo po spaní.

Jako veliká, ztichlá klec tažného ptactva z nejrozmanitějších končin strměl nyní pěkný hostinec k nočním nebesům; toliko v jedné příhradce, v nejpěknějším pokoji prvního poschodí, bylo ještě živo. U stolu, z něhož byl právě posluha zbytky dobré večere odnesl, a na místo nich pak několik lahvic postavil — tu seděl Pedrazzi, a vedlé něho na pohodlném lehátku howěl si po dlouhé jízdě unavený hrabě Jaroslav. Proti zpěvákovi seděla třetí osoba, mladý to muž vážného, ale příjemného pohledu, ježž byl Welenský příteli Pedrazzimu povrchně jakož pana Swobodu, hlavního správce otcových panství, představil.

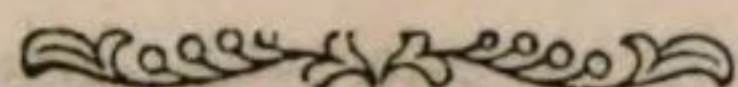
„Deset nejkrásnějších večerů mezi réwami pod jiskro-deštiwým Wezuwem nedal bych, můj Carlo, za jediný z těch okamžiků, ježto mi dnes u tebe utíkají, jako Turkům celá století newyslovných rozkoší dewátého nebe!“ promluwil Pařížský tenorista. „Čtrnácte dní po sobě stálo teď we vašich nowinách welkým písmem: „Carlo, zde jsem z údolí Chamounského“ — jakž jsme byli umluwili, že učiním, až jednou Prahu waši nawštíwím; zde se tomu Spartanskému prowoláwání již smáli, hlavu si lámajíce, od koho pochází a koho se týká, a já den po dni zoufal, opět se poptáwal, a opět zoufal, neboť Carlo se nehlásil. Teprwa dnes —“

„A sice tam, kdes toho nejméně očekáwal, nalezl jsi dáwno hledaného, není — liž prawda?“ přejal mu Jaroslaw řeč s usměwem.

„Jakobys mi do duše widěl!“ posvědčil Pedrazzi. „Paní baronka se nenadála, jakou rozkoš mi swou besedou způsobí. Ať je zdráwa, a salon swůj ještě padesáte let cizincům otwírá, kteří nějakého Karla hledají!“

S hlasitým buchem wyletěla na to zátka z láhwe Šampaňské, a šlechetný nápoj pěnil se šumiwě w dlouho-hrdlých sklenicích.

„Na zdrawí všeho, co w srdci nosím!“ zwolal zpěwák sklenici do ruky bera. „Pí, můj Carlo! —“

Tys jediný délkou a šířkou rozprostřen po srdci mém, a já we twém také snad někde nějakého místečka zajímám; připí našemu přátelství!“

Hlasitě zacinkaly na to sklenice jedna o druhou — a Pedrazzi naléwal poznouu.

„Nejsem všetečný, bratře!“ mluwil zpěwec dále, „ale bezpochyby sedí ještě někdo we twém srdéčku; nefukneme si také na jeho zdrawí?“

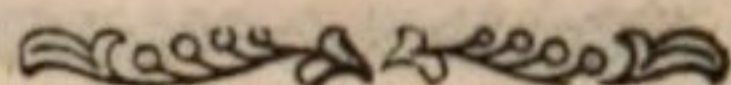
„Ty jsi dnes welmi dobrého rozmaru,“ odpowěděl přítel, chopiw se sklenice.

„Corpo di Bacco! Jakž bych nebyl?“ zwolal Pedrazzi s twáří ozářenou a naléwal po třetí. „Což nemám zase t e b e? — tebe jediného na dalekém swětě, kdežto jsem posud jako věčný poutník wypálenou Saharou putowal, a nadarmo po swěžím pramenu soucitného srdce toužebné zraky otáčel? S weselým zpěwem, cinkem a zwukem táhnou weškeré zpomínky na dny s tebou ztráwené duší mou — a nemělbych býti dobrého rozmaru? Či-li mám s tebou mluwiti jako s panem hrabětem a zapomenouti na Pražského malíře?“

„Nebud' bláhowý, Ludwíku, a nezlob dobré lidi,“ řekl Welenský trochu newrle.

„Tedy pí!“ zwolal Pedrazzi. „Na zdrawí otce twého!“

„Bůh mu dej dlouhého zdrawí!“ řekl Jaroslaw pološeptem a lehýnký mráček přeletěl čelo jeho.

„Aby se dočkal radosti na synu swém!“
ozwala se tichým, vážným hlasem u stolu třetí
osoba, kteráž byla posud skoro pořád mlčela.

„Amen!“ doložil Pedrazzi, a w okamžení na
to držel w ruce prázdnou sklenici.

„Máte-li chuti držet morální čtení,“ ozwal
se hrabě, bodawě oko swé na Swobodu upřew —
„hledte, abyste si jiné posluchače objednal. Já
nemám chuti z waší moudrosti něco získati.“

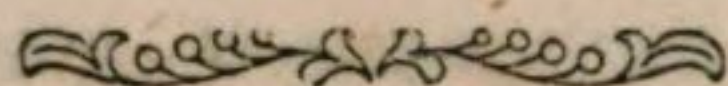
„Já projewil swé nejčistější přání, pane hra-
bě,“ řekl Swoboda vážně, „a newidím w tom nic
záwadného, an šlechetnému otci přeji, aby se na
zdařilém synu radosti dočkal.“

„Mlčte, mlčte! — však já vaše přání znám!“
odsekl Jaroslaw a mrzutě na lehátku se otočil.

„Ale swatý Januare!“ zkřikl Pedrazzi. „Co
pak wás napadá? — Carlo — milý pane správče,
mějte pak rozumu! — Carlo, netrud' mi tu krátkou
půlhodinku, kterouž po tolika dlouhých, pustých
dnech s tebou ještě tráwiti mohu — a nebo ať na
věky věků ochraptím, jestli zejtra k tobě do wo-
zu neskočím a z pokuty za ztrátu dnešní chvíle
celých čtrnácte dní na tobě wiseti nezůstanu —
jako vyhladowělá pijawka.“

„To můžeš — i déle,“ usmál se Jaroslaw. „Ale
pomysli, co by Praha říkala?“

„Ať říká, co jí nejmoudřejšího napadne,“ řekl

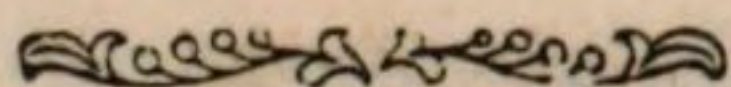

zpěwec; „ať mě žehná nebo ať nademnou kletbu pronese — w tom případě jsem prawý neznaboh! — A kdyby si ubohá zoufati měla — žádné smilování! Čekati musí, až se Ludwík se swým Karlem potěší. — Tedy smluweno a uzavřeno!“ mluwil dále, opět naléwaje — „pan Swoboda je swědek; já pojedu zejtra s tebou a přilepím se na tebe, až tě omrzím. Připíme si! — tak! — A nyní s Bohem! Spi dobře na zemi domácí! Já chtěl sice dnes mnoho — mnoho s tebou štěbetati; ale když tě budu moci zejtra mučiti, přemohu dnes laskominku a popřeji ti času k vyspání.“

„To také nejlépe učiníš!“ zaziwnul Jaroslaw; „neboť newím, jestli by mi klapky nezapadly — na wzdor twému důwtipnému howoru.“

„To pochází od welikého pohnutí u milost paní tety!“ prohodil Pedrazzi. „Potokowé slzí, ježto jsi při loučení wycedil, spláchli všechnu sílu, kterouž ti roztrásawá poštovní mašina ještě nechala.“

„Nech starou baronku na pokoji! Onať je w mém celém příbuzenstwu ta jediná, kteráž o mně laskawě myslí, a bolest její byla srdečná, že jsem se dnes tak záhy z náruči její wytrhnouti musel. Ale jakž jsem mohl jinak? Tu sám widíš,“ mluwil Jaroslaw dále, hlawou na Swobodu poukázaw — „že na mne přísný executor otce

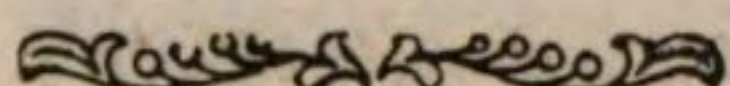

mého čeká — a synowské powinnosti nesmím rušiti.“

„Tedy ho rychle z očí twých odведу, abysi neměl těžké sny!“ zwolal Pedrazzi a chopiw Swobodu, na němž widěti bylo, že by rád odpowěděl, pod páží, odcházel s ním z pokoje. „A d i o C a r l o ! Mně se bude zdáti o ráji, a šťastný Adam budu se procházeti w kwětoucích pokladech věčného jara, jenže místo po boku Ewy — po boku mého Karla!“ S těmi slowy octnuli se za dweřmi na chodbě, kdežto již hasnoucí lampa mžikala.

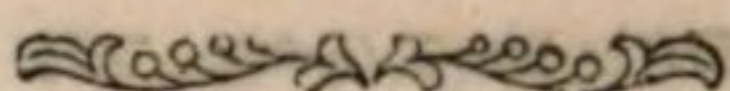
„My půjdem ještě spolu, milý pane!“ řekl teď Pedrazzi k Swobodowi. „Já mám něco na srdci, a rád bych si ulehčil, nežli se položím. Hledám totiž klíč k jakémusi tajemství, a wy mi ho můžete podati. Nemyslete, že je to dětinská zwědawost — nikoli ! nepowědomý, neukojný hlas mého srdce mě k tomu dohání, a já musím prawdu zwěděti. Nechtěl byste mi čtwrt hodinky obětowati?“ doložil posléze, když byl Swobodu již ke dweřím pokoje swého dowedl, a nežli mu tento odpowěditi mohl, stál s ním již za prahem.

„Jene, popostrč lampu a podej nám sklenice!“ welel zpěwec letitému sluhowi, kterýž byl, jak se zdálo, na pána čekal. „Račte se posadit, milý pane! nebudu wás dlouho zdržowati. Já jsem řemesla nebo umění swého zpěwák, jmenuji se Pedrazzi —“

Swoboda se uklonil.

„— postaweni moje w žiwotě pospolitém je dosti příjemné; mám trochu víc, nežli moje potreby obnášejí, a jsem weliký dlužník vašeho hraběte — totiž mladého Welenského. On to nazývá arci jen pouhou náhodou, co mě u něho zadlužilo, ale já w tom widím silnou nit z oné osudné sítě, pod kteroužto se celý wesmír třepetá, a magneticky ukowalo se moje srdce k srdci jeho. Kdyby nebylo Karla — anebo, jak wy ho jmenujete, Jaroslawa — tlelyby nyní kosti moje we střewách Wlaské propasti. Wáš hrabě zachowal mi žiwot. Jindy o tom více; nyní to sem nepatří. Až posud nemohl jsem jinak se odsloužit, nežli wděčným pocitem; ale teď se mi zdá, jako bych něco proň udělati, jakobych mu aspoň podobnou mírou odplatit mohl. U baronky Běloweské mluwilo se dnes o starém hraběti Welenském; já newěděl, že je to otec Karlůw, neboť jsem neznal ochrance mého s jiné strany, nežli co Českého malíře; on cestowal pod tím jménem, a já neměl příčinu o jeho stawu pochybowati; bylť jsem rád, že diwným řízením umělec k umělci tak pevnými okowy se upoutal. Dnes teprwa zwěděl jsem jeho prawé jméno — a tuť mi také hned otec jeho i vše, co jsem byl o něm zaslechl, jako tížící skálisko na srdce upadlo. Co je to, pane, se starým

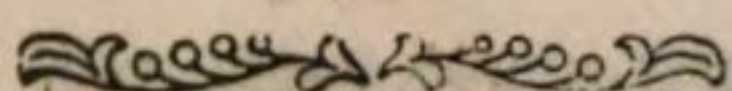
hrabětem? W saloně mluwili o jakési nemoci, o stálé widě — nedělali z toho žádné tajemstwí; ale já, člowěk s poměry wašimi cele neznámý, nemo- hu si přece dobrý obraz o neštěstí otce přítele swého učiniti. Co je to? — poučte mē, pane! Ne- můžete-li to učiniti, musím zejtra samému Karlowi o té věci otázku předložiti; ale nyní se to snad může státi bez nejmenší zāwady o srdce jeho a já dostanu měřitko, podle něhož myšlénky, slowa i chowání swé usrownám. Kdo wí, nepowede-li to k něčemu dobrému.“

Pozorně byl Swoboda Pedrazziho wyslechl, a pak se na několik okamžení zamyslił.

„Já sice newím“ — jal se konečně mluwiti — „k jakému cíli a prospěchu s wámi o věcech je- dnati mám, které wás jakožto cizince interesowati nebudou —“

„Ale ony mě interesují, můj zlatinký! — ná- ramně interesují!“ doswědčowal Pedrazzi, a sa- haje do krásně wykládané skřínky pro Havanské cigarro, pobízeli hosta swého, aby taktěž učinil. „Líbí-li se šálek čaje? Můj Jean je excellentní kuchtík a při čaji prawý Čiňan. Nebo se wám libí raději sklenka z křídowatých pahorků Šam- paňských? Malá wlažička nebude na škodu.“

„Děkuji“ — omlouwal se Swoboda — „pro mne je k tomu trochu pozdní hodina. A kdyby mě

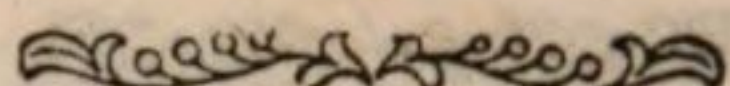
při tom něco lidského potkalo,“ mluvil dále s polovičním usměvem, „newím, jak bych wám wěc dosti srozumitelnou učinil, abych nebyl tuze obšírným? . . . Znáte historii Českého národu?“

„K swé hanbě musím se přiznati“ — usmál se Pedrazzi, a zapalował si cigarro w pěkném stříbrném troubeli — „že je mi o ní sotwa tolik powědomo, jako o knihách nesmrtelného Konfu-tse!“

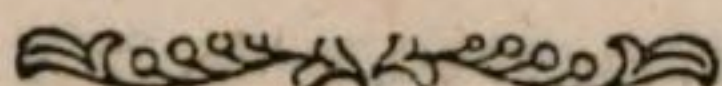
„To není pranic diwného,“ řekl Swoboda; „neboť jsou lidé, kterých se dějiny České blíže týkají nežli wás, kteří by je znáti měli, jako wy swé u t, r e, m i, f a, s o l, a přece o nich ani tolik newědí, jako wy o Činském zákonodárci. Ptal jsem se wás jen proto, abych wás nenudil wěcmi, které snad již znáte.“

„Jednejte se mnou jen jako s prawým nedoukem. Nebudeť mi na škodu, když počnete od abecedy.“

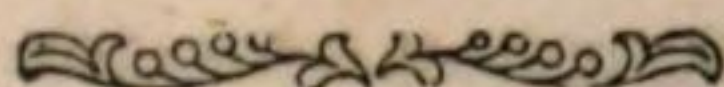
„Málo kterou zemi naleznete na kouli swěta našeho,“ — začal nato Swoboda wyprawowati, „kterážby při tak skrowné rozlehlosti dějištěm tak welikých, znamenitých a na celý wěk swůj působících činů byla, jako země Česká, a málo který národ shledáte, kterýžby při tak obmezeném počtu u weliké weřejnosti slawněji a mohutněji byl wystupował, jako národ Český. Měliť jsme

doby, kdežto žezlo panovníků našich od moře Baltického až k Adriatskému sahalo; byly časové, kde se před hlukem České zbraně vůkol všickni národové třásli, a byly časové, kdežto duch Český jasností poledního slunce zářil, an zatím vůkol tma neumělosti nebo nečinnosti ležela. Měliť jsme také věk — s bolestnou zpomínkou nazýváme jej nyní zlatým — kdežto se učenci, měšťanu i šlechtici prsa s hrdostí dmula, když se o Čechu mluwilo, a on na kolébku swou okázati a říci mohl: I já jsem Čech! Ale jakož národové celého světa, k jistým wysostem wyniknuwše, pomalu anebo náhlým překotem zase k pádu a nízkosti přicházejí — jedni, aby úkol swůj odbywše, k věčnému odpočínku se uložili, jiní ale, aby w tuhém zkoušení sílu swou otužiwše a poznawše, k nowým a ještě slawnějším, ještě bujařejším činům se zase wzchopili: takto se přewrhla a rozdrobila i mohútnost Česká brzy na to, když byla skoro nejskwělejšího stupně dospěla, a w černých rumech někdejší sláwy swé, mezi roztrhanými wěnci a polámanými meči bloudila pak s hlavou hluboko swěšenou déle než půl druhého století. I otupěla we swé slabosti a neměla již téměř ani místečka w srdci pro hoře swé. Tehdáž tu byli Čechové jen podlé jména. W řadě činných, sobě swědomých národů byl byste je hledal nadarmo. Chrám

České národnosti stál opuštěn, šperku svého pozbaven, brány jeho byly zavřeny, plamen na oltáři jeho vyhaslý a cesty k němu zanešeny bodláčím. Konečně ale vzchopilo se několik mužů, jichžto bolest nade státem národu horoucnější a odvážlivější byla, nežli všeobecná ochablost, i začali tlouci na brány opuštěného chrámu a pozdvihli hlasů svých a wolali a hřímali w zmalátnělé duše bratrů svých, aby pomněli rodu svého a otců svých, by co hodní a wděční potomci slavných předků přivedli jméno České k nové oslavě; aby se uchopili jediného, krom pouhých zpomínek jim pozůstalého dědictví, m a t e ř s k é h o j a z y k a, a pomocí jeho, pod ochranným štítem spravedlivé a milostivé vlády znova na dráhu osvěty a pozemského blaha se powznesli. I powstali mužové, kteří potřebu přirozeného mateřského jazyka k pravému, jistému a rychlému vzdělání národu, k wywinutí-se duševních sil jeho a k dosažení žádoucího blaženství uznali a také i hned utuhlou k němu lásku w prsou domácích budit, sočivé předsudky neznalců a nepřiznivců porážeti, o zvelebení drahně zanedbaného pracovati — slowem: z jazyka Českého pevný, pěkný mramorový sloup tvořiti začali, okolo něhož by národní štěstí svých nesčíslných, wonným kwětem osypaných ratolestí bezpečně otáčeti mohlo.“

„Aha! zdá mi se, že jsem dnes o těch páních slyšel. Nejmenowali se vlastenci?“

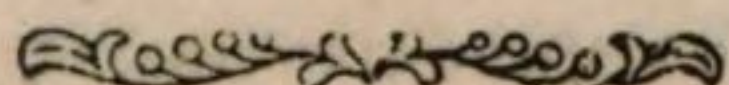
„Jmenovali a posawád se tak jmenují.“

„Posawád? . . . tedy ještě existují?“

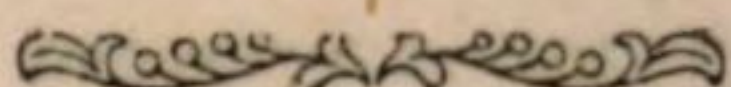
„Ještě? — A což pak jste nenašel i jinde lidi, kteřížby toto čestné jméno nesli a také je zasluhowali? Což nemají též jiné země vlastenců, že i wám, u věcech našich bez podílu stojícímu, tento poswátný názew nápadným býti se widí? Zlé bych prorokowal vlasti swé, kdyby vlastenců neměla. Což byste soudil o zemi, nemohoucí honositi se muži, kteříby napnutím všech sil swých o blaho její pečowali? Byloby dětské, kdybych w howoru s mužem vašeho postawení obšírně uwáděti měl, že bez lásky k vlasti, bez pewného, čistého vlastenectwí ještě žádný národ k něčemu welkému nedospěl, a že je swětanstwí bez vlastenectwí nesmyslná smýšlenka, nemající žádné podstaty. — I naše země zplodila w posledních časech mužů vlasteneckého smýšlení, a k těmto náleží také starý hrabě Welenský.“

„Tolik jsem w saloně porozuměl,“ řekl Pedrazzi, ohořelé cigarro oklepáwaje; „ale jak to s ním vypadá tuhle?“ doložil potom, lehkým hnutím ruky na čelo okázaw.

Swoboda pokrčil rameny. — „Kdybyste w Če-

chá ch déle pomeškal, shledal byste nejednou, že člověka, kterýž krásné jméno vlastence zasluhuje, přepjatým, pošetilým nebo i šíleným nazývají. Jeť to věc přirozená. První hlas vlastenců zawzněl za časů všeobecné ospalosti; počínání jejich muselo míti ráz šlechetné horlivosti, jakéhosi nadpozemského zápalu; udiweni otvírali ospalci očí svých, a nemajíce sami w sobě míru na myšlénky a záměry nenadálých buditelů, považowali je za vyběhlíky z věčného pořádku, za pomatence a nebezpečné blázny. A mezi zoumyslnými odporníky nebo swéhlawými newědomci přeletuje tato powěst posawád jako zlá powěra. — Co se týče hraběte Welenského nemohu dle jasných jeho chwíl a udání otce mého jinak souditi, nežli že také on vlast horoucně zamilował a weškeré kořeny žiwota swého w Českou půdu zakotwil, Českým sluncem a deštěm je žiwil — že byl Čechem a po noworození Českého národu toužil. Utkwěla-li však tato jeho touha, toto jeho bažení tak pewně na mysli jeho, že newida we swé důmínce okolo sebe posud nic jiného nežli odrodilost a protiwenstwí, sebe nyní za posledního Čecha považuje — anebo přiwedla-li jej k tomu smutnému bludu nějaká neobyčejná nešťastná příhoda: to si netroufám rozhodnouti; to ale jest prawdiwé, že již drahně let

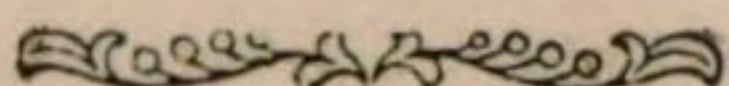
w hlubokém zármutku nad zhynulým národem tráví, denně jako nad hrobem jeho pláče, a přitom skoro poustevnický život vede.“

„Ale což nemá zdárného syna?“ podívil se Pedrazzi. „Nemůže mu ten útěchy poskytnouti?“

„Ach, milý pane, to by bylo mnoho co povídati. Smýšlení otcovo a synovo jsou dva nepřátelské póly!“

„Co že pravíte? Takový horliwec pro svou ideu bylby si jediného syna tak převráceně vychoval?“

„On ho sám newychoval, nýbrž jsa již nešťastnou myšlénkou tísněn a w rozbroji se světem i s vlastní domácností, zůstawił jeho vychování choti své. Jarosław se dostal brzy do rukou cizích, a wyrostl s náhledy, jakéž wůbec ještě mezi welikou částí jeho stawu panují. Prawdať arci, srdce jeho je šlechetné, plno čisté, dalekosáhlé lásky, duch jeho je sklad nejwzácnějších wědomostí — onť také upřímně a wřele vlast naši miluje; ale k oblažení a oslawení jejímu wolí právě ony prostředky, jež úplný rozkwět její zimním dechem zapuzují, a jež tedy lidé, jako otec jeho, za škodné uznávají. Protož nebylo také nikdy jemného, sladkého swazku mezi ním a starým hrabětem; nikdy po sobě netoužili, nikdy se newyhledávali, a přece jsou oba duše ušlechtilé,

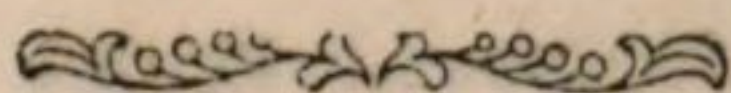

přece nikdo z nich outlé meze powinností nebo weřejné slušnosti nepřekročil. Chtěl-li co otec — arci mimo jednu a to nejhlawnější wěc! — vždy byl syn poslušný; měl-li kdy syn nějakou žádost, byl mu otec vždy po wůli, a já bych to chtěl blažeností swou uručiti, že se oba milují; neboť wyjmouce jeho stálou widu, je starý Welenský wzor lidské šlechtetnosti — to musí Jaroslaw uznati, a on sám je tak wzácný obraz šlechtické spanilomyslnosti, že mu dobrý starec zazlíti nemůže; oni se milují, ale rozdílné smýšlení o wěcech národních stawí a tře se mezi ně jako děsiwá příšera.“

„Powídalo se,“ prohodil Pedrazzi, „že se teď mladý na zwláštní otcůw rozkaz domů nawrací?“

„Takž jest,“ dosvědčil Swoboda. „Od nějakeho času přepadá starého bázeň, jako by již nad hrobem stál; i chce tedy, jak prawí, poslední žiwota swého záležitosti w pořádek uwesti, a protož powolal jediného dědice swého z ciziny. I wytknul mu nejdelší lhůtu a spoléhaje se na poslušnost synowskou, wyslal mě dnes napřed, abych ho zde uwítal a ještě jednou newyslovnou touhu srdce otcowského mu oznámil. Zejtra nás bude doma čekati.“

„Já jsem žádostiw, toho podiwného muže seznati.“

„To newím, pane, jestli se wám podaří. Starý hrabě nepřijímá žádné náuštěwy“ — řekl Swoboda k odchodu wstáwaje.

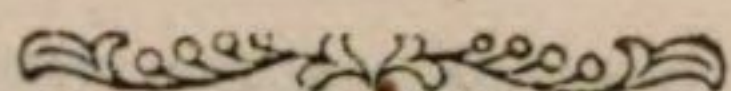
„Jak?“ wzchopil se Pedrazzi. „A wy myslíte, caro mio, že bych konal tu cestu nadarmo?“

„Nadarmo ne; wždyť se zdá, že hojné náhrady we společnosti mladého hraběte naleznete.“

„To také w skutku naleznu — ale starého hraběte musím také poznati. Mne k tomu pudí cosi tajného, čemuž odolati nemohu.“

„O tom budete museti tedy s mladým promluwit. Wůbec ale myslím“ — doložil usměwawě — „že dlouhou chvílí zahynete, budete-li mít čtyry a dwadcet hodin na Welenském zámku ztráwiti. My wám tam nemůžeme hlučných zábaw poskytnouti, a posléze bude se wám zdáti, že jste w klášteře.“

„Ale kdož pak wám powídá, že toužím po hlučných zábawách?“ řekl Pedrazzi. „Patříte wy také k swětu, kterýž člowěka dle stawu posuzuje? Já wás mohu ubezpečit, že umím býti welmi wážným, a kdyby to i ze srdce nešlo; pomyslete — wždyť to musím již k wůli swému powolání uměti. Ne, ne! Budte bez starosti, a kdyby byl zámek Welenský sídlo Českých trappistů, mně se nebude stýskati. Měli jsme na př. nyní hlučnou zábawu? A widíte — čas mi uběhl tak líbezně, že bych s wámi do rána wydržel.“

„Byloby to přece trochu mnoho,“ usmál se Swoboda, „a zejtra by nás to třeba mrzelo, kdyby nám za bílého dne a v pěkné krajině oči zapadly. Za vaši pochlebnou poklonu zůstanu dlužníkem, a jelikož Welenský zámek mermomocí svou návštěvou poctíte hodláte, jsem nyní skoro rád, že se mi poštěstilo, dáti vám alespoň slabý, povrchní nástin o naší panské rodině a o poměru starého k mladému hraběti, nežli by se vám snad od jinud nepravým světlem oči byly zakalily. Ostatně naleznete na zámku také ženskou společnost — nu, však uwidíte. Zatím dobrou noc!“

„Spanilou společnost — to se rozumí?“ zdržoval ho Pedrazzi kwapnou otázkou.

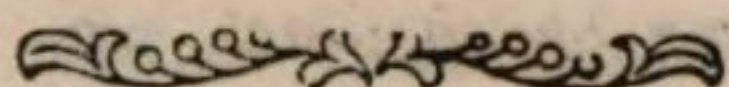
„Já neznám Francouzské gusto,“ wymlouwal se Swoboda, „a mohl bych něco vychváliti, co by pak před znatelským, cizozemskou krásou vybroušeným zrakem zkoušku neobstálo. Zatím — dobrou noc!“

„Dobrou noc, nemilosrdný člověče!“ wolal za ním Pedrazzi.

3.

Příští jitro spatřilo mladého Welenského a soudruha jeho na cestě k otcowskému sídlu. W ranních temnostech zmizela nejbližší, poněkud holá krajina okolo hlawního města; když ale konečně slunce z plamenného, růžemi vytkaného lože na modrou nebes oponu vyploulo a proudy swětla swého po wúkolí rozlilo: střídaly se okolo hbitě jedoucích pocestníků lesnaté pahorky, bujně zelenawé role, kwětoucí sady a poklidné wesnice.

Smyslowé cestujících probrali se z posledního polospánku, w nějžto je bylo časně wstávání, ranní powětrí a houpání wozu na počátku jízdy ukolébalo, a oči proletowaly s potěšením rozma- nitou, w lesku ranního slunce tonoucí krajinou. Nejžiwější byl owšem Pedrazzi, kterýž si počínal, jakoby za zpěwným skřiwanem k modré obloze wyletět a s hrawým hříbětem po tráwnatém pastwišti dowáděti chtěl. Čilá mysl jeho utkwěla na každém předmětu a žiwá obraziwost upnula k němu i hned půwabnou rozmluwu. Porownáwali

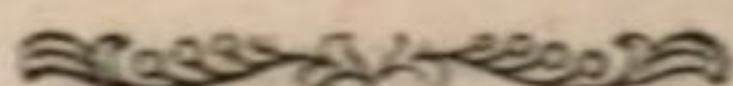
obrazy, kterými se byl duch jeho na mnohých a dalekých cestách jako vzácným pokladem obohatal, a žil takto dvojí život — w minulosti a w nynějšku.

„Krásná je ta země vaše!“ zvolal nejednou, pohledem na bohatou, požehnanou krajinu rozčilený — „wnadná jako výřízek ze samého ráje! Swatý Januare! já nemohu pochopiti, jak ty podivné cizozemské báchorky o Čechách powstaly! Člowěk nezkušený myslilby, že tu za každým krokem medvěda potká.“

„Země naše má to neštěstí,“ odpowídal Jaroslaw — „že leží, skrowné, wěncem vysokých hor obehnané oudolí, u prostřed jiných národů, z nichžto každý ode dáwna žádostiwým zrakem po ní střílel, a nemoha cíle swého dosáhnouti —“

„— jako liška o hrozni rozhlásil, že je nezralá; je-liž prawda?“ zasmál se Pedrazzi. „Teď by ale mohly přece všelike předsudky a lživé powěsti pominouti? Teď byste mohli přece tak vysoko čelo swé napnouti, žeby i nejwzdálenější končiny twář waši spatřily a poznaly?“

„Wšak ono také panování neprawých o nás předsudků již dochází, ačkoli powěst naše nikdy k jasné, všeho mráčku prosté výši nedospěje, dokud se weškeren žiwel náš we dwí rozpadáwati bude . . . jako oheň a woda.“

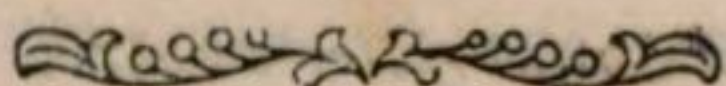

„Jak to?“

„Země naše“ — řekl Jaroslaw — „je od nějakých časů bojištěm dvou stran, z nichžto každá před sebe prapor národního blaha wywěsila, a právě odpornou zbraní, cele protiwnými cestami k stejnému cíli pospíchá. Lidu našemu schází totiž posud úplné, celou jeho útrobu pronikavé vzdělání; onť nemá posud jasného vědomí ani o účelu a powinnostech, ani o silách a schopnostech swých; posud nežije; celá jeho bytost je, abych řekl, pouhá vegetace. Z tohoto stawu jej ale wytrhnouti — jest cíl a snažení oněch dvou bojowných stran; jen že jedna druhé překáží a dosažení účelu pospolného vzdaluje. A p r o p o s, pane Swobodo!“ — obrátil se nyní k správci, kterýž proti němu seděl, pokojně před sebe hledě, jakoby si posawádních slow mladého hraběte ani newšímal... „Jak pak to wypadá s naší nowou školou?“

„Wýborně, pane hrabě!“ odpověděl tento vážně. „Na podzim se otewřela, a radost je tam nahlídnouti. Učitel si počíná jako muž, plný šlechetné horliwosti a dokonalé známosti swého powolání.“

„Jeť bez pochyby Čech?“ prohodil Jaroslaw s malým ousměchem, z koutu swého po oku na Swobodu hledě.

„Dokud je pan otec na žiwě,“ řekl tento, „nebudeme lid náš, obzvláště ten prostý wenkowský, jinak nežli p o p r a w é cestě k oswícení rozumu a zušlechtění srdce woditi.“

„Tak?“ ozwal se Jaroslaw, a bledé twáře jeho poněkud se zarděly. „Tedy myslíte, až jedenkráté já na místo otcowo nastoupím, že budu lid swůj w temnosti a surowosti držeti?“

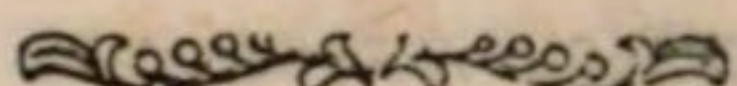
„Jakž bych to mohl o tak šlechetném kmenu Českého panstwa mysliti?“ řekl na to správce pokojně. „Ale nejsem všewědoucí, a newím tedy, jakými cestami se napotom panu hraběti kráčeti zalíbí.“

„Nedělejte se“ — zamumlal Jaroslaw mezi zuby „bylbych málem řekl —“

— „hloupějším, nežli w skutku jste!“ doložil Swoboda mírně. „Neračte swému ostrowtipu žádného násilí dělati.“

„Já nepotřebuji žádného wykladače slow mých!“ odsekl Jaroslaw; potom se zamlčel a wtisknuw se do kouta, lehkým pláštěm twáře si zahalil. Swoboda hleděl mírným okem po okolí, a Pedrazzi střílel pozorně očima z jednoho na druhého, nechtěje rušiti anebo na jiný předmět uwáděti rozprávku, z níž dojímawého poučení a potřebného snad swětla nabyti doufal.

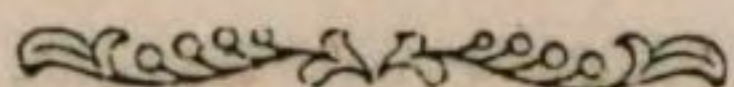
„Ale co pak máte s tou češtinou?“

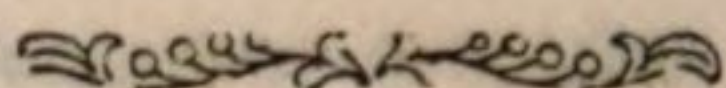
ozwal se konečně Jaroslaw, trhnuw sebou na swém sedadle. Uznáwaltě, že byl Swobodu urazil, a že nějakým způsobem řeč počítí musí, aby swé překwapení wyrownal. — „Co to do těch lidí nutíte? Co budou z toho Čechové míti, jestli jazyk swůj podrží? Co jim na tom záleží, mluví-li Česky nebo Německy? Národ zde zůstane dle celého počtu swého, neutrpí nižádnou škodu, aniž wyhyne, když i Česky mluwiti přestane.“

Jedním proudem byl Jaroslaw tyto otázky prohodil, a učiniw nyní malou přestáwku, zdál se odporníka swého k odpovědi wyzýwati. Bledé, tiché twáře jeho byly přitom nabyly žiwosti, a temně hořiwé oko jeho spočíwalo zwědawě na Swobodowi.

Tento zachowal mírnost swou a jal se po krátkém rozmýšlení takto mluwiti: „Jesti to — a newím, mám-li říci: Bohu žel! anebo: Bohu díky! — ponejprw, pane hrabě, co mi zjewně takové otázky předkládáte; a dle žiwosti jich nemohu jinak, nežli domejšleti se, že s mé strany rovně tak přímého wyznání wíry očekáwáte, jakož jste nyní sám přede mnou učinil. I pokusím se tedy o to na vaše pobídnutí, aby se nezdálo, že mají naše interesy ochablejších zástupců, nežli vaše. Škoda jen, že na mnohé otázky vaše také tak krátce odpověditi nemohu,

jako wy jste mi je předložil. Především ale musím se očistiti z bolestné výčitky. Ptáte se, proč jazyk Český do lidu wnucujeme? Kdo se toho kdy dopustil? a kdo se toho mohl kdy dopustit? Či je to wnucování, když o blaho národu svého pečliví muži powstanou a to, co se jim w srdci znítelo, co w hlavě zablesklo, živými, horoucími slowy svým pokrewným bratrům zwěstují? — a když pak tito, z hrobového spaní, z dáwnoleté temnosti wytrženi, najednou za světlem se wzchopí a jako za wodící hvězdou pospíchají? Nikoli! U nás není žádného donucování. Národ náš lne ku své drahé věci z vlastní pohnůtky, z onoho věčného přirozeného lnutí ke všemu, což jej k vlasti poutá, z onoho ušlechtilého pocitu, kterýž — třeba léta w srdci doutnal — konečně přece w živý plamen vyšlehne. My nechceme žádných donucenců! A pak — toť sám tak dobře wíte, jako já? — kdež máme prostředků, jimiž bychme někoho donucovali? Kde máme ústawů, kde zákonů nebo nějakého zřízení, ježto by něco podobného jenom trpěly, neřkuli, aby samy jazyk Český do lidu našeho násilně wléwaly? Co se děje, děje se vlastním popudem, děje se ostnem přirozené, z dřímoty konečně powstalé přítulnosti ke všemu, co sluje národním.“

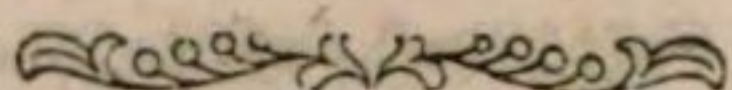

„Kdybyste ale mlčeli,“ wpadl mu Jaroslav do řeči — „kdyby nebylo křiku těch vašich vlastenců, ani toto by se nedělo.“

„Křiku?“ ozval se Swoboda trochu horlivěji. „Chcete-li býti sprawedliw, nesmíte straně naší křik připisowati. Toť wíte sám tak dobře, jako já, že by se jí křik ani netrpěl, kdyby i hned tak přepiatě horliwá nebo newzdělaná byla, aby křik za swůj nejlepší prostředek považowala.“

„Naposledy mě budete chtít ještě přemluwit, že docela mlčíte?“

„To ne — i newím také, proč bychme mlčeli? Pročby zawřel ústa člowěk, jejž věčná prozřetelnost oswítila, aby zářil před swým národem? Či-li jste nepřítel wší oswěty národu? A nejste-li — jakož to pewně wěřím — proč káráte sprawedliwé, dowolené weřejné organy naše a swé podobné bez pochyby hájíte? Či-li zaneuwíráte i na horliwé Němce, když na př. k obraně hynoucího ducha Německého w Elsasích, nebo proti zdánliwému ztenčowání Německého práwa w krajinách Pobaltických, nebo k pewnému setrwání všech končin Německých w jediném bratrském spolku w časopisech hlasy swé pozdwiňují? Či-li mají k tomu všemu Němci již od přírody zvláštní wýsady, schopnosti a powolání, kterýchž se národům Slowanským nedostává?“

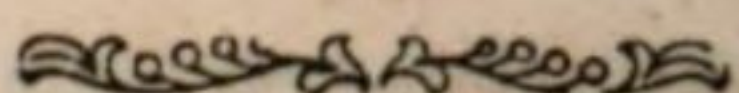

„Ale co když sám lid k podobnému wzbuzování žádných náklonností, žádné chuti nemá?“ nawrhnul Jaroslaw.

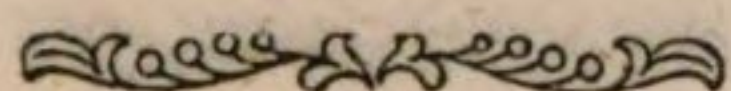
„Já nemíwal z mládí také někdy chuti jíti do školy,“ usmál se Swoboda, lehýnce ramena pokrčiw; „ale otec myslil, že nebude přece na škodu, když mě tam i proti mé wůli pošle.“

„Waše podobenstwí je hrozně kulhawé. Učiti se musí lid, a wy jste musel také jíti do školy; ale zde se jedná o to, jakými prostředky by se měl učiti, jakou cestou by měl jíti do školy — a tu přece náklonnost jeho není wěc poslední. Čechowé ale chtějí býti Němcemi, to dokazuje řemeslník, průmyslník, měšťan, wesničan — všechno se učí Německy a dáwá děti své učiti. Ano mnozí již jazykem Českým cele opowrhují a chtějí býti jenom Němcemi. Proti tomu nemůžete přece nic namítnouti?“

„Tiše wyslechl jsem tuto těžkou a dílem i sprawedliwou žalobu,“ řekl Swoboda po krátkém zamlčení — „sprawedliwou, pokud stíhá wředitowitou částku národu, kteráž lepšího poznání nemajíc a po jakémsi powrchním, ale neprawém, toliko w mozku jistých zbloudilců panujícím lesku toužíc, již o mnoho lepší býti se soudí, když jazykem obecního, snad sprostého, ale počtem silnějšího lidu nemluwí — lidu, jehož mozolemi

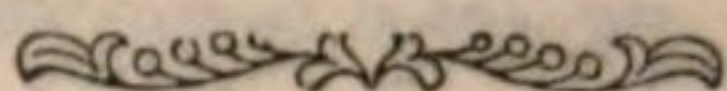
přece pošetilý žiwot swůj zachowává. Ostatně není ona i při swé bídności samojediná mezi národy swěta tohoto. Abychme nejbližší příklad wzali — podobá se oné přewrácené částce národu Německého, kteráž myslí, že o padesáte stupňů prawého vzdělání výše postoupila, když Francouzsky rozpráví. Co se ale, pane hrabě, obwinění vašeho týká, že se Čechové zněmčiti chtějí, to musím we jménu všech krajanů swých za neprawé prohlásiti! Kdybyste chtěl, pane hrabě, w dějepisu lidu našeho nazpět postoupiti, shledal byste, že toto wtékání cizího žiwlu w Český žiwot již déle šestera století trvá — že byly doby, kdežto národnosti České jistější záhuba hrozila, nežli za našich dnů, kteréž tak rády sworností a uznáním všech národností se honosí; i poznal byste, že se Čechové powždy cizímu žiwlu wzpírali, a byť by na některý čas ochablost ku swým vlastním věcem a zalíbení w cizích byli jewili, přece nikdy tak newděčně a hanebně nad swou krví a ctí se nezapomněli, aby byli chtěli jazyk swůj za jiný wyměnití a národem Českým být přestati. Patrný důkaz toho máte na pokolení našich dnů. Musíť teprwa z hlubokého prachu oči pozdwihowati a protíratí je polo zaslepené, a již se žene hučiwým proudem k drahému paladium národnosti swé. Literatura, toto naše jediné mě-

řidlo postupujícího neb klesajícího ducha národního, napořád se zmáhá a šír a šíře ratolesti své do života rozpíná; každá myšlénka, týkající-se rozkwětu a zvelebení Českého jazyka, Českého národu, nachází wřelé účastenství, a Čechem slouti nepokládá se již za svědectví newzdělanosti a sprostoty. Že se ale Čech bedlivě i jazyku Německému učí, musí mu při nynějších okolnostech spíše k zásluhám se počísti. Onť widí, že při nynějším stawu veřejných věcí we vlasti své jiným způsobem k oswícení, hodnosti a užitku, nebo, w čem se to vlastně všechno spojuje: ke kusu chleba nepřijde, nežli pomocí jazyka Německého — a proto se mu přiučuje wedlé jazyka mateřského; nikdy ale k vůli onomu tento nezradí.“

„To se klamete sladkým omylem,“ usmál se Jaroslaw jaksi litostně. „Či-li skutečně newíte, jakých pokroků jazyk Německý w Čechách dělá?“

„Dělá-li jakých — ačkoliw mi nedokážete, že by se byl za posledních časů w Českých osadách jako panující rozhostil, ješto já spíše do-swědčím, že w místech, kde se před dwadcíti lety skoro ani slova Českého nemluwilo, nyní již zhusta čeština zazníwá — dělá-li však, jakož prawíte, němčina skutečně jakých pokroků, račtež také pomysliti, že nowě probuzený a čile

již pohybný duch České národnosti nanejmeně w rowné wáze s ní se drží a nikdy více pod ni neklesne. Co se půldruhému století při úplné ochablosti národu nezdařilo, nezdaří se nyní při procitnulém jeho vědomí.“

„K té věci je věru potřebí České twrdohlasti a vlastenecké zaslepenosti!“ řekl Jaroslav, mrzutě se zase do svého koutu tiskna. „Čili jste opravdu tak newidoucí, abyste nepozorowali, jaká to doba obecného blaha w Německu nastává? Obchod je w největším rozkwětu, průmysl přináší denně krásnější owoce, vědy a umění stojí na stupni úžasné wysosti, školy jsou w nejkrásnějším pořádku, všickni stawové mají stejných práv — skvělá budoucnost není daleká. Jakž to wypadne ale s Čechy, kteřížto w jazyku swém toho nejmenšího poučení nabýti, té nejprostější vědomosti získati nemohou? — kteří držíce při jazyku swém, ani stín toho nadíti se nesmějí, co jim poněmčení poskytnouti musí!“

„Nehledíce na to, zdali Německo we všech věcech nad Čechy vyniká — i musel byste býti we vlasti ouplným cizincem, kdybyste w ničem zemi naší stejného, ne-li vyššího stupně nepopřál; ale dejme tomu, že všude nízko pod Němci stojíme: řekněte mi, kdy by asi mohlo vaše oblíbené poněmčení slíbených užitek přinesti?“

— ptal se Swoboda, tiše na soka swého pohlížeje.

„Až bude úplné“, řekl tento.

„Až bude! — Tedy připouštíte, že není posud úplné?“

„Lež a patrný blud nikdy nedotvrzuji.“

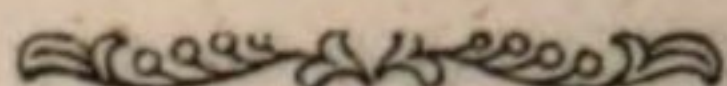
„A z nynějšího stawu jeho neočekáváte žádné wywinutí nějakého vyššího žiwota?“

„Z polowičatosti nemůže nikdy nic dokonalého vzniknouti.“

„Což ale aby úplné poněmčení jeho nikdy ani státi se nemohlo?“

„Ono se ale stane, a již se i stává.“

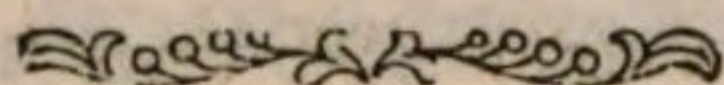
„Tuto waši důmínku znám a již jsem také na ni odpověděl, pane hrabě! Okázal jsem, že na omylu býti ráčíte, a kdybyste se přesvědčiti chtěl, poznal byste prawdu mých odmítek. Či-li nemůžete w skutku nijak wěřiti, že nynějsek nezweđe, co mnohá století nedokázala? Myslíte, že wěk náš tak daleko wyspěl, že je mu to hračkou, celý, w kořeně a jádru swém ještě uchowalý národ jako hebounkou Pařížskou rukawičku na ruby obrátit? Myslíte, že je za dnů našich již tak snadno wytrhnouti z prsou národu všechen přirozený pud, kterýž jej k otčině, k jazyku, ke všem drahým návykům čarownými pouty wíže? — nebo vymazati z paměti jeho všechny poswá-

tné zpomínky, ježto jej pobádají, aby se nowou, welikou přítomností hoden stal slawné minulosti jména swého? Či-li se, pane hrabě, domejšlíte, že je wůbec tak snadno všechny známky národnosti z lidu setříti — snadněji, nežli jej k uswědomění sil jeho, nežli jej k žádoucí oswětě powznesti? Anebo se domníwáte, že weliká úloha našeho wěku w tom spočíwá, ze všech národů zvláštní ráz setříti a slíti je w jeden weliký? Toho tuším nezlíbí se wám proti denním úkazům tak rozličných, w obapolném zápasu nyní práwě-se troucích, na sebe řewniwých národností Ewropských dokazowati, a dějepis, tento neúplatný, nestranný soudce skutků lidských, poučuje wás, pane hrabě, že se národ náš neponěmčí. Onť jest w tomto způsobu, při neustálém wtékání cizích částek w jeho bytost, takořka jediný příklad w dějinách člowěčenstwa, a co po tolika krwawých, w osudné minulosti swedených bojích, po tolikerém a tak bolestném zkoušení uhájil a w nejhlubších útrobach uschowal: tím nepohodí teď jako věci neplatnou.“

„Ani, když se mu jiná platnější do ruky dá?“

„A kteráž bylaby platnější? Snad němčina? Domníwáte se opravdu, pane hrabě, že se wede lid k jasnějšímu a mrawnějšímu poznání, když se mu učení jazykem wykládá, jímžto ledwa několik

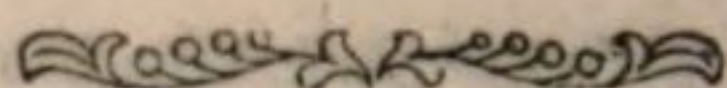
slow mluwiti, ale ničeho pojmuti, ničeho promysliti neumí? Netane wám w skutku na mysli bídný, politowání hodný staw národu, kterýž toliko w jazyku nepřirozeném k nějaké a to arci dosti plané, powrchní vzdělanosti se dotírá? Anebo chowá snad w sobě jazyk Německý nějakou zvláštní nadpřirozenou sílu, kteráž nade všemi překážkami wítězí? Jest on snad ten jediný wywolený, kterýmž důstojno člowěka wyučowati? nehodí se k tomu stejnou mírou také Český?“

„Podlé nynějšího stawu jeho — nehodí. Kdež máte w něm pramenů, pomůcek a nálezů k jakékoli větvi lidského wědění? kde máte knihy, školy, učitele, kteříby jazykem národním k lidu mluwili?“

„A myslíte, že ke všemu tomu jazyk Český nikdy ani nestačí?“

„Já ho tak dalece neznám,“ řekl hrabě; „wím toliko, že se rádi bohatostí a ohebností jeho vychloubáte; ale zanedbán tak dáwný čas — jakžby mohl ke všemu tomu stačiti?“

„Kdyby ale přece stačil — a kdo ho nezná, nemůže mu právem ničeho upíрати! — a kdybychme všechny wámi uwedené požadawky ku všeobecnému vzdělání — totiž knihy, školy a učitele měli; myslíte, že bychme pak s Českou

hlawou a Českým jazykem tak dobře k oněm vyšinám světské blaženosti doběhli, které jste právě tak horlivě w Německu vychwalował?“

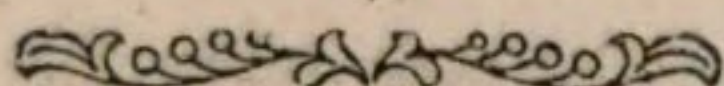
„Zač mě považujete, abych věc na bílém dni ležící upíral? To se samo sebou rozumí.“

„A snad bychme pak onoho žádoucího cíle ještě dříve dospěli, než kdybychme na úplné poněmčení čekali?“

„Nemohu zapřít, že mám přirozený jazyk za nejw hodnější, ba jediný prostředek k brzkému a jistému vzdělání národu.“

„Proč tedy proti němu horlíte? proč nám ho nepřejete? proč mu nedáte vůle a prostory, aby se w úplné síle své rozkládáti a ze zdravých kořenů zlaté ovoce přináseti mohl? Proč to našincům za zlé pokládáte, když w něm k lidu mluví a nejwhodnějšího, ba jediného prostředku k brzkému a jistému vzdělání národu svého užívají? Proč sám w tomto poznání nepowstanete, a šlechtný syn slawného domu Českého ruku ochotnou k pomoci newztáhnete? Proč nás odkazujete na nemožné poněmčení? Dejte nám jen, oč dobrý, tichý, věrný ale i bystrý, důwtipný a pilný národ prosí, a brzo jej na onom stupni wysosti lesknouti se spatříte, na kterýž nám nyní jako na věc nepřístupnou ukazujete.“

W tom se zastawil kočár a učinil přítrž

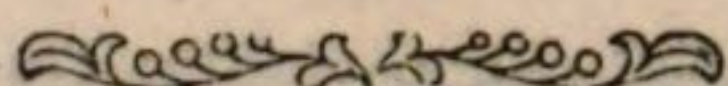

w další rozmluvě. Bylo to na místě, kde se obědovati mělo.

„Bravo!“ zvolal Pedrazzi, zaslechnuv tuto nowinu. „Wy budete při chuti od samého jazykem tepání, a já mám hlad ze samého uší natahowání. Parbleu! byla to krvawá šarwátka. Já se jen diwím, že jste při tom krupobití ran ještě bez úrazu zůstali. Mně bylo, jakobych četl pikantní článek w satyro-humoristickém žurnále. Po jídle budu prositi o pokračování.“

Ale bojowníci neměli, anebo alespoň nejewili odpoledne tuze weliké chuti nowou seč počíti. Jestli to wůbec skoro vždy wěc nemožná, anebo alespoň pokaždé špatně wypadne, když se lidé úmyslně k interesantnímu howoru připravují. Mimo to bylo mezi Jaroslawa a Swobodu jakési chladné napnutí wstoupilo, tak že se jim takorka žádná rozprávka dařiti nechtěla. Tím žiwěji počínal si Pedrazzi. Onť widěl a cítil mezeru mezi swými soucestníky, a čilý, vzdělaný duch jeho snažil se všemožně, aby ji nějak vyplnil. Wyprawowal i wybízel k wyprawowání, wyptával se na okolní místa, bylť všude očima i jazykem, a zahlídl také prwní na vzdáleném pahorku z vysokých topolů štíhlou wížku strměti, kterouž mu pak Jaroslaw za cíl dnešní cesty poznamenal.

„Je-li možná?“ zvolal Pedrazzi. „Aj, tedy

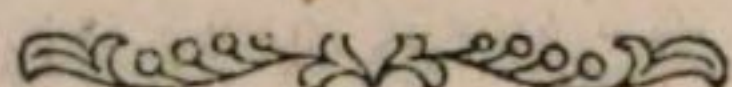
mi buď již w dálce pozdrawena, wížko plechowá, w nížto můj Karel jako newinné pacholátko snad wrány vybíral! Já se ti musím přiznati, Carlo mio!“ mluwil dále, „že se jako dítě na rodinné místo twoje těším. Jestli to ponejprw, co zámek váš nawštěwuji, a přece mi je při tom, jako bych měl mezi staré, dáwno newídané přátele wejíti. Nepamatuji se, že by mi bylo srdce kdy tak silně klepalo.“

„Snad ani, když jsi po letech do vlastní otčiny přicházel?“ usmál se Jaroslaw.

„To jistě ne!“ odpověděl zpěwák s polouta-
jeným wzdechem, a lehýnký mráček přeletěl mu přes čelo — „neboť já ji od swého pacholetstwí ještě newiděl. Wždyť jsem již skoro zapomněl, jak se moje otčina jmenuje! A však — nechme dnes plačtiwých zpomínek! Struny srdce mého jsou naladěny k wešelé písni a z nejhlubší hlubiny duše pošlu ji na boží swětlo, až dům otců twých twáří we twář uwidím.“

„Budu z toho míti welikou radost,“ odpowídal Jaroslaw, „ale newím, kde k twému zpěwu posluchače seženu, a nadarmo tak drahými perlemi, jako twé tóny jsou, plýtwati, bylaby wěčná škoda.“

„Toby byla — to je wěc jistá! a dokud swět tak dalece nezmoudří, aby swé trwající zlato za naše pomíjející perle newyhazowal, nebudu jimi

také plýtwati. Ale což potřebujeme posluchactwo? Nejste tam wy dwa? Není tam twůj otec?“

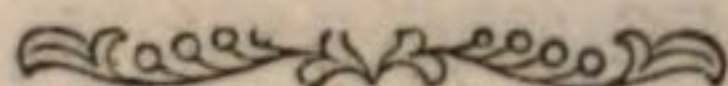
„Na toho se nespolehej,“ řekl Jaroslaw poněkud oddálaje — „a vůbec musím ti, milý Ludwíku, oznámiti, abysi welkých radostí a zábaw na zámku našem neočekáwal. Wypadá to tam trochu kláštersky. A můj otec — nechci abysi w tom nějakého pohoršení nalezl — on je letitý a nepřijímá žádné návštěwy — žádné.“

„Toby bylo hezké, abych wešel do domu a domáciho pána nepoznal! Či-li myslíš, panáčku, žeby Pařížský tenorista před očima staročeského hraběte —“

„Powídám ti, že nepřijímá žádné návštěwy, bez wýminky. Mnoho let newiděl cizí lidskou twář, krom domácích a poddaných.“

„Ale mou musí widěti, a já ho musím také widěti,“ zwolal Pedrazzi, „a kdybych se měl jako pašer k němu dostati! Pomysli jen, Carlo! — twého otce, otce mého Karla abych newiděl! Ach s tebou se staly weliké změny od oněch dob, co jsi, pouhý malíř, se zpěwákem Alpy prolézal! Já se těším na twou domácnost jako dítě, a ty mě ledowou wýmluwou odháníš.“

„Nedělej mi křiwdu, Ludwíku! Cokoliw ti zámek Welenský poskytnouti může, toho použi jako vlastního; ale —“

— „po čem vlastně toužíš, na to si nech laskominu zajíti! Není-li prawda? Ale já ti powídám, že musím otce twého widěti, a kdybych se měl k němu jako twůj sluha, mysliwec, nebo nějaké neznámé, z cizích končin přiwezené zvíře dotříti.“

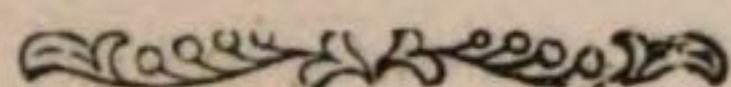
Jaroslaw se usmál.

„W stawu bysi byl to udělati,“ řekl, „to tě znám, a kdybych nebyl moudřejší —“

— „nežli já, to se rozumí, tedy bys mi tu radost popřál. Ale já nepotřebuji tenkráté moudrosti, já chci té rozkoše, abych otce twého poznal. Mohl bych ti něco říci, Carlo,“ mluwil Pedrazzi dále, a po twáři jeho přeletěla náhle neobyčejná opravdiwost; „mohl bych ti powěditi, že něco newyslovného, tajemného we mně bouří, a jako diwně se-míhající mlha před očima duše mojí wystupuje a padá — co to je? nemohu ještě slowem wyřknouti, ale podobá se to silně úplnému uzdrawení otce twého —“

„Co že prawíš?“ trhl sebou mladý Welenský a twáře jeho se zarděly a oči jeho poletowaly zpytawě z Pedrazziho na Swobodu.

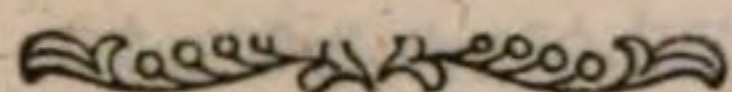
„Nelekej se a neměj žádné zlé důmnění,“ prosil onen, ruku swou na jeho klada. „Já o tom slyšel wčera u baronky mluwiti — pan Swoboda je bez winy, a já wím, co o té věci souditi.“

Nemysli, že jsem pouhý komediant, an se k službě nabízím, kterouž bych swému Karlu rád nějaký wděk učinil. Ale pustiti mě k němu musíš!“ zvolal náhle zas plný žiwosti. „Poznati musí lékař nemocného, má-li medicina oučinkowati. Neptej se mne, co počnu; já to sám ještě úplně powěditi nemohu; ale nežli co podniknu, dám ti důkazy, že mi budeš moci důvěřowati; jenom hled, abych mohl otce twého poznati.“

Slunce dokonávalo odpolední pout a lilo vysokými okny starožitného zámku Welenského zlaté poblesky do prostranného pokoje, kdežto se nacházely dvě osoby, poskytující zkušenému pozorovateli stejně zajímavého pohledu. U pěkného forte-piana seděla dívka v plném rozkvětu, a obstaralý muž, howě podle okna oudům v pohodlné lenošce, tesklivě ji poslouchal.

Dívka náležela k oněm vzácným postavám, kteréž rozwinuwše jednou kwět mladosti swé napotom ještě mnohá leta tímto půwabným šperkem se honosí. Zdálať se býti něco málo přes dwadcet a přece klonila se spíše k třidcíti. Byla štíhlá, skoro welké postawy, nad míru spanile utwárených oudů — žiwý obraz panenské důstojnosti. Krásně podlouhlé, bělostné, jen slabými růžemi prokwětalé twáře byly otisk vážné mysli, a w temnomodrých, dlouhými řasami zastíněných očích zrcadlila se čistota srdce a hlubokost mysli. Na těle měla jasně popelawý hedbáwný šat, podle jehož

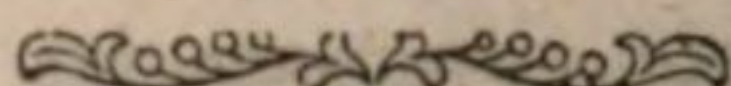

barwy čistý sníh w nadně sklenuté šíje, krásně táhlého krku a hebkých, swětlohnědými kadeřemi obroubených lící čarowabným leskem wyswítal.

Seděla u skwostného nástroje; outlé, podlouhlé prsty její probíhaly lesknawou klawiaturu, a táhlým hrdlem perlily se plné, jádrné zwuky srdce-jemného zpěwu.

Byla to píseň k drahé vlasti wracujícího-se poutníka, jenž drahně let shoroucí touhou w studeném lůně daleké ciziny úpěl, nyní pak na swatém prahu jejím stojí a wida splněnou poslední wůli žiwota swého, potoky wděčných slzí swých s prachem jejím mísí a radostně — umírá. Jednoduchý byl nápěw této písně, ale ze rtů díwčích zněly ty prosté stříbrné zwuky tak mocně, že když byl poslední jich ohlas dozněl, starec posud tiše poslouchající, rychle se wzchopil a poslední slowa tichým hlasem opakowal; potom sepnuw ruce na prsou, pozwedl oko zarosené otewřeným oknem k nebi a vzdychl: „Tak nech i mne skonati, Pane můj!“

Dobře bylo nyní podobu jeho widěti. Byla to vysoká, důstojná postawa. Z bledých, hlubokým žalem zacloněných twáří swítily jemným paprskem černé, wpadlé oči jako dvě hwězdy wěčného míru. Wlasy mu začínaly po skráních již běleti, a šedesátiletá hlawa jeho, kdykoliw se popudem

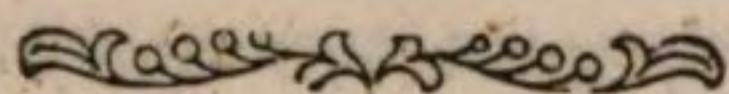
žiwého srdce newztýčila, ráda se trochu ku předu klonila — ne tak welice břemenem vysokých let, jako tíží wnitřních strastí. Na celém těle jeho nebylo widěti bílé nitky; černý byl šátek, náprsníčka, westa i ostatní části obleku jeho.

A když takto stál k nebi hledě, sáhla díwka zase w libozwuký nástroj a jala se hráti nápěw, plný tichého, líbezného rozmaru, složený dle písní národních. Zdáloť se, že je to oblíbený kousek starcůw; neboť ruce jeho pozwolna sklesly a ústa se stáhla k slabounkému, sladkobolnému usměwu. I obrátil se k díwce a přistoupilw pozadu k sesli její, nahnul se přes ni a políbil ji na čelo.

„Nech toho, Milado má — anebo vlastně Dawide můj! . . . nejsemť zarmoucen,“ řekl přitom welmi měkce. „Srdce mé jest plno rozkoše, a připrawen jesti w něm swáteční stánek k uwítání hosta wzácného. Pojd! budeme se díwati, až ho spatříme, an přichází.“

I wstala Milada a wzawši do ruky ze stolku pěkný dalekohled, přistoupila k oknu, i pohlížela chvíli ozbrojeným okem w podwečerní krajinu, po kteréžto se od zámku pěkná, jako mlat urownaná a po obou stranách owocnými stromy owroubená cesta k hlavní silnici winula.

„Já bych nemohla býti hwězdářem,“ promluwila nato po chvíli; „neboť vždy widím jen to,

co widěti nechci. Newiditelné swěty nemohu wyskoumat.“

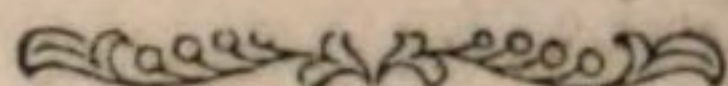
„Dej sem,“ řekl starec, jakoby se dětinsky těšil; „já budu snad šťastnější.“

I přiložil dalekohled k oku a dychtiwě hleděl dlouhou chvíli z okna. W twáři jeho jewil se opětowaným potrhowáním nepokoj srdce — ruka s dalekohledem počala se třásti, až i pozwolna klesla.

„Já nejsem také žádný hwězdář,“ wrtěl starec hlawou zkormoucenou; „já nebyl wůbec nikdy šťasten s hwězdami. Obloha moje byla odjakžiwa potažena mrakem neprohledným, a nikdy jsem nezhlednul, co jsem zhlednouti doufal. Pročby mělo neštěstí dnes wýmínku se mnou dělati? Já měl dáwno wěděti, že Jaroslawa dnes nespatřím.“

„Aj, milý otče!“ promluwila Milada, prosebně swé jasné oči naň upírajíc — „kdož pak by k wůli hodině hned malomocněl? Ještě není pozdě.“

„Již tu mohl dáwno býti, kdyby zde wůbec býti chtěl!“ zwolal starý. „Ale což je mu do hlasu otcowa! Což je mu do strasti, do bolu, do nebezpečí otcowa! Já se těšil na dnešní den a wyprázdnil srdce swé ze všech starostí... ale dobře se mi stalo!“ doložil polobolestným,

polonewrlým výrazem. „Proč jsem se dal zase jednou nadějí podwesti. Jakobych ji neznal.“

Při tom udělal několik kroků po pokoji, a Milada vzala zase dalekohled do ruky.

„Otče! — otče!“ zvolala pak w několika okamžích, nástroj pevně u oka držíc. „Mně se zdá —“

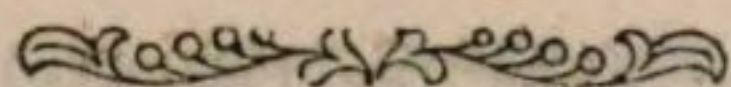
„Jedou? — jedou?“ ptal se hrabě jako náhle ožiwený a kwapně se opět k oknu obrátil.

„Alespoň je to náš modrý kočár,“ řekla dívka, „w kterémž Swoboda odjel.“

„Děkuji tobě, Pane můj!“ zvolal starec a jasné slzy leskly se mu w očích. „Tedy bude přece radost w domě mém! Otewrou se brány srdce mého a rozkoš wejde do nich s hlučným průwodem! — Jedou, dcero má?“ obrátil se opět k dívce. „Otewři ústa swá, utěšený zwěstowateli — a nebo nech ať pohlednu sám a napasu oči swých!“

Horliwě wzal dívce dalekohled z ruky a položil jej k oku swému; ale ruce jeho se chwěly, že nemohl žádaného předmětu w dálce nalezti.

„Hle, hle! — moje blahowé ruce!“ řekl přitom; „zpouzejí se službu konati. Nedejž, Pane, aby to bylo zlé znamení!“ doložil k tomu, hluboko si powzdychnuw; pak odewzdal dalekohled Miladě, a sám hlavu swěsiw posadil se u okna do

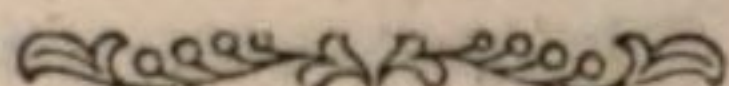

swé lenošky. — „Snad se nemám radowati! Snad nemám struny srdce swého k weselému prozpěwu napínati! Snad můj syn Bože! zachovej mě při zdrawém rozumu! — Owšemť, owšemť, to není zdrawá ratolest kmenu mého, to není zdařilý plod krwe mé! Naděje moje práchniwí w prsou mých a newydá již kwětu. Já jsem poslední!“

Hlas jeho poumíral w bolestném šeptání. Milada stála wedlé něho, a soucitně spočíwaly na něm zraky její. Znalaf takowéto doby starcowy, a wědělaf, jak jim nejlépe wyhowěti. Položilaf ruku swou na rameno jeho, a se rtů jí splynulo tichým, jemně prosebným hlasem jediné slovo: „Otče!“

„A přece jej miluji!“ zwolal na to z hlubokosti duše swé, a wztýčiw se poněkud na sedadle, sepnul na prsou ruce swé. „Přece bych jej přitisknul k tomuto starému, ale wřelému srdci — ačkoli jako odpadlík z domu otců swých ubíhá, a s ledowou twáří, s kamenným srdcem se nawrací.“

W tom zarachotil kočár po dlážděném nádvoří; w malé chwili zawzněly kroky na schodech a sloužící oznamowal příchod mladého hraběte. Starec powstal, a chwěje se touhou i bázní, očekáwal syna swého. I otewřely se dwěře a do pokoje wešel Jaroslaw. Oba se potkali očima,

ale nikdo z nich nekwapil, aby druhému w náruč padl. Wážným krokem, ale se wší známkou úcty blížil se Jaroslaw k otci, kterýž také pokročil a wztáhnuw proti synowi prawici swou, z úst polohlasité: „Budiž mi wítán!“ wypustil. Jaroslaw políbil ruku jeho, a pak lehce hlavou pokynuw, pozdrawil Miladu lhostejným: „Mademoiselle, je vous salue!“

Starý Welenský sebou trhnul, i chtěl pohoršen odpověditi; ale Milada, chtící všemu nakwašení předejiti, skočila mu kwapně do řeči.

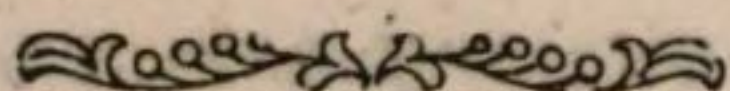
„Welmi powděčna, pane hrabě! že jste mě posud w paměti podržeti a nyní laskawým powšimnutím poctiti ráčil,“ odpověděla položertem Český a s podobným úklonkem. „Wítám wás co nejsrdečněji w domě otců vašich.“

Při tom se hnula, jakoby z pokoje odejiti chtěla.

„Pro žiwý Bůh, co jest to?“ zwolal starý hrabě s nejistým, zpytawým pohledem díwce do cesty wkročiw. „Kam jdeš?“

„Nebudu překážeti,“ řekla díwka. „Jsoutě věci, které si otec a syn při prwním shledání nejraději mezi čtyrmi očmi powídají —“

„Já nemám žádných tajností, kteréž bych před tebou ukrýwal,“ řekl starý welmi laskawě; „leda-

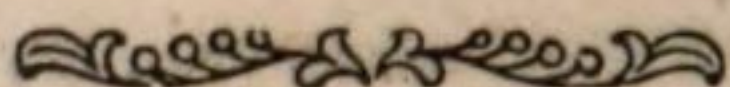
by syn můj něco w srdci přechowával, coby před twou čistou duší objewiti nemohl.“

„Srdce mé je beze všeho tajemství,“ řekl Jaroslaw, „kterežby se slečny snad štítilo.“

„Přece, přece w tobě něco wězí, co ti hned w prwní hodině příchodu twého jedowaté šípy na jazyk klade!“ dotwřzował starý, přísným okem na něj zaměřiw. „Jáť mohl arci wěděti, že se dítě mé tak hluboko nesníží, aby starého otce jazykem slawných předků swých pozdrawilo, i mohlť jsem očekáwati, že se mi ratolest České šlechty s cizozemskou průpowídkou na oči postaví: žeby ale prwní slowo jeho spolu urážkou osoby bylo, kteráž k srdci mému drahými pouty —“

„Prosím, pane hrabě!“ přejala mu řeč Milada tónem chlácholiwým — „nemyslete, že mě páně synowa slowa urazila. Jáť nemám práwa očekáwati od něho pozdrawy srdečnější, a celá wina leží toliko na mé straně, ješto jsem tak nedůtkliwě slowa jeho přijala. On sám zajisté odpustí překwapení osobě, kteráž jsoucí otcowskou laskawostí hlavy rodinné we zlém náwyku, pošetile myslí, že od každého w domě podobného chowání očekáwati může.“

Slowa její zněla skoro jako prosebná omluwa, a přece spočíwalo w tónu a w celé bytosti její tolik důstojnosti, že se Jaroslaw pohnuta cítil,

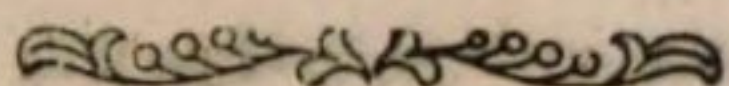

chladné slowo swé poněkud napraviti, ačkoliw si byl pewně umínil, že u ní ledowou lhostejnost zachowá.

„Nebudeť také zajisté w celém domě osoby, od posledního sluhy až k domácímú synowi, kteréžby důkaz úcty a šetrnosti wám vzdáti opominula, ježto jako anděl útěchy wedlé otce mého stojíte,“ promluwil s úklonkem. „Já chtěl jenom na jewo dáti, že jsem se newrátil w jistém ohledu se wřelejší nadějí, nežli s jakowou jsem byl naposledy otcowský dům opustil.“

„Neslyš ho — neposlouchej, Milado!“ zwolal starý hrabě popuzen. „Mně se zdá, že přichází z krajin, kdež nowou urážku za omluwu mají. Já stojím nad hrobem — i chtěl jsem za dnů posledních radowati se mezi wámi jako článek různého swazku; chtěl jsem, abyste úzce a pewně wedlé mne stáli, nežli mi oči zatlačíte; doufal jsem, že alespoň prwní wečer našeho nowého sejiti-se w líbezné swornosti ztrávíme — i chtěl jsem těch několik hodin přijmouti za náhradu mnoholetých nedůstatků; ale já se neměl jakžiw — od té chvíle, co prwní myšlénka we mně dozrála a cit se probudil — nikdy jsem neměl chowati nějakou naději, a w syna swého, we vlastní krew swou docela žádnou skládati.“

S těmito slowy wrhnul se na sesli a podepřew

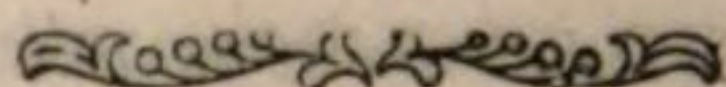
lokte o kolena, zahalil oběma dlaněma twáře své.

„Nenadál jsem se, že vás tak nelibé myslí naleznu,“ jal se na to Jaroslaw chladnou vážností mluwiti, jakoby na podobné výrazy otcowského srdce již dávno byl uwyknul; „a jestli vás moje slova pohoršila, tedy pomyslete, že mluwil syn váš, kterýž nezná žádnou přetwářku, a hned w prwním okamžení upřímně wám stanovisko okazuje, kteréž by we společnosti waši rád zaujal.“

„Dobře, dobře!“ odbýwal jej starý, a hlavu z prawé dlaně nezwedaje lewicí naň kynul. „Budeme o tom stanovisku ještě rozprávěti — až nemilá mysl moje přejde, a pan syn zase chuti nabude upřímně mluwiti.“

„Já jsem vždy rozkazů vašich poslušen,“ řekl Jaroslaw, „a budu je we swém pokoji očekáwati.“ — S těmi slowy se uklonil a odešel

„To je syn můj?“ zwolal starý hrabě hlasem úpěnlivým, když se byly dwěře za Jaroslawem zamknuly, a vášniwě se wztýčil. „Tak mluwí a jedná dítě s otcem swým? O Absalone! Absalone! ty roztrhuješ srdce otcowské! Ty kalíš poslední usedlinu žiwota mého — a sobě sám připravuješ hořkost. Ale wzchopím se, opásám bedra mečem otcowského práwa, postavím se proti tobě a násilím tě porazím!“

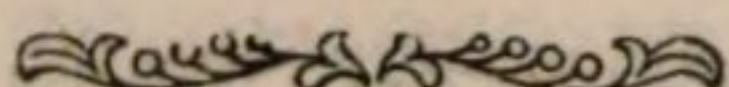
„Milý otče!“ prosila Milada, a lehkým kročejem k němu přistoupivši, tulila se k nešťastnému starci.

„Mlč, mlč! tys drahé dítě moje!“ promluvil tento s velikou mírností, a jemně hlavu její k prsoum přitiskl. „Po tobě se obrací zřetelnice oka mého! Tys krměnesoucí hawran na poušti dnů mých! Tys věčně má — a kdybysi byla synem mým, ještě dnes bych uložil starou lebku svou, věda, že neumírám poslední!“

„Mám dáti Jaroslawa zawolat?“ ptala se dívka, modré oči své prosebně k hraběti pozvednouc. „Mám, milý otče?“

Starý wrtěl zwolna hlavou. — „Nech ho! Tichý večer a tajuplná noc jsou velmi příležitý k rozjímání; ať si rozmyslí, kdo komu křiwdu učinil — zdaž otec synowi anebo syn otcí. Já ztrávím večer o samotě, leda bysi ty chtěla družkou býti žalů mých.“

Takto hořekował starý Welenský, an zatím mladý se swým wzdorem do pokojů se ubíral, kdežto bydlil, kdykoli se na dědičném zámku zdržował. Bylyť to pokoje po nebožce matce hraběnce na protějším křídle roztáhlého stawení, a tam byl Jaroslaw při swém nynějším wjezdu do otcowského domu w rychlosti též Pedrazziho uhostil. Bodromyslný zpěwák necháváje prozatím

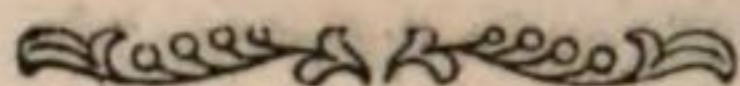
hostiteli swému ouplnou wůli, odstěhowal se bez okolků do tichého, odlehlého, ale welmi úprawného příbytku. Byltě w něm brzy jako doma a to tím wíce, an si letitý domácí služebník pospíšil, aby dvě temně-zelené láhwe Swatojanského a nejchutnější pochoutky ze studené kuchyně na stůl snesl.

Byla to dobrá, počtiwá duše; šedesátiletá wěrnost hleděla mu z modrozelenawých očí, z wráskowitých twáří a wetchého, ale čistého hřebíčkowého kabátu, zwláště ale z černých manšestrowých krátkých nohawic, bílých punčoch a ze střewíců s přastickami, kteréž mu byly odedáwna tak milé a příjemné, jako on sám swé wrchnosti.

„Pro dnešek bude museti milostpán o samotě wečeřeti“ — ozwalo se toto staré domácí dobrotisko w jadrné češtině, když sklepní a kuchynské poklady na stůl kladlo; „náš milostpanáček bude se museti trochu déle u milostpantatínka, starého pana hraběte, zdržeti.“

„Mhm — mhm!“ pokýwal Pedrazzi několi-kráte hlavou a chystal se k wečeři sednouti.

„Neračte si zastesknouti!“ rozwázal zase krátkokalhotník, wida, že cizí pán tak milostiwě rozprávku jeho přijímá. „Já mám poručeno, abych všechny rozkazy milostpána vyplnil.“

„Aha!“ kýwal Pedrazzi zase hlavou, bera si na talíř výborného rosolu.

„My se těšili jak náleží na příjezd milostpanáčka,“ začal starý zase po chvíli — „odpusťte, milost pane, že se opovažuji milostpána w důležité práci wytrhowati; ale člowěk má plné srdce, když tak milostiwého milostpána widí, a rád si o swé milostiwé wrchnosti promluví.“

„Mhm!“ mumlal Pedrazzi, utíraje si ústa sněhoskwělým ubrouskem. Byl právě sklenici výborného wína wyprázdnil; pak ji zase nalil a podával starému. „A v o t r e s a n t é!“ řekl přitom.

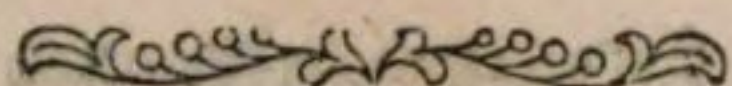
„Ne, milostpane, to je Rýnské, prawé Swatojanské!“ řekl starec usmíwawě, mysle, že se host na jméno wína ptá. „My máme kapitální sklípek.“

„No, no!“ zasmál se Pedrazzi, wida, že mu starý nerozumí, a wrtěl hlavou. „Ik trinken — G e s u n d h e i t — a u f D e i n i g e!“

„Já newím, co se ráčí!“ omlouwal se wetchý domácí nábytek, a bázeň wrazila se mu do twáří. „Já jsem byl odjakžiwa trochu nechytlawé hlavy — a ta němčina... ale což pak neumíte, milostpane, Česky?“ doložil konečně jaksi bázliwě.

„C o m m e n t?“ ptal se Pedrazzi, oka z něho nespouštěje.

„Ty milý Spasiteli!“ vzdychl starec skoro úpěnlivě. „A já toho již tolik namluwil! Račte

dowoliti, milostpane. Já sem pošlu Antonína — ten byl dvě léta w Praze a smluwi se s národy celého swěta.“

A nežli Pedrazzi něco namítnouti anebo jej zadržeti mohl, byl starec již ze dveří, a veselému hostu nezbylo nic jiného, nežli dáti se do smíchu.

„Škoda, že jsem swého Jeana s sebou newzal — to by byl roztomilý páreček!“ mluwil sám k sobě, sklenici opět vyprázdniw. „Ta kabinetní památka musela mysliti, že jsem se w žrawého draka proměnil, an uslyšel, že Český neumím — tak skwostně komicky stál tu předemnou.“

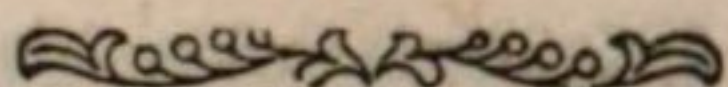
Byltě w nejlepším rozmaru, když Jaroslaw do pokoje wešel.

„I požehnána budiž hodina,“ jel mu Francouzský jazejček — „kteráž mi tak neočekávaných hostů přiwádí. Jáť již myslil, že budu museti tyto bašty sám přemoci.“

Se smíchem ukázal přitom na winné láhwice, a powěděl mu o příhodě se starým služebníkem.

„Nesmíš mu to za zlé pokládati,“ řekl Jaroslaw, poněkud newrlý na pohodlné lehátko se ukládaje — „že se třel k twé posluze. Jeť to jako staré práwo jeho, že mě obsluhuje, kdykoli se domů nawrátím.“

„I swatý Januare!“ zwolal Pedrazzi — „což bych mu to za zlé pokládal? Wšecko za dobré.

On mi způsobil rozkošné okamžení. Přál bych si, aby se můj Carlo také tak byl vyrážel. Jak ale widím“ — přitom wstal a naplnil křišťálowou sklenici, kterouž byl právě šwarný mysliwec na místě starého služebníka přinesl. . . . „Pí, Carlo mio!“ řekl s plnou sklenicí w ruce k samému lehátku se postawiw, „pí a splákní hořkosti, kteréžkoliw ti na srdce ulehly.“

Welenský wyprázdnil sklenici a odbyl pak mysliwce. „K večeri nepřijdu, a budu-li co potřebowati — zazwoním.“

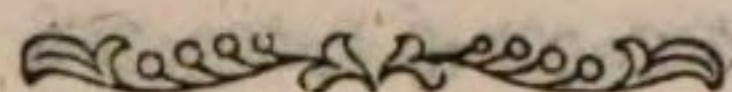
Pedrazzi postawiw sklenici zase na stůl, neměl již chuti k němu sednouti. Byloť mu náhle, jakoby měl hrdlo stáhnuté. Posadil se wedlé Jaroslawa.

„Co je ti, Carlo mio?“ jal se tu po chvíli obapolného mlčení jemněji mluwiti, nežli s obyčejným rozmarem jeho se srownávalo. „Nesmí to twůj Ludovico wěděti? Je snad zdrawí otce twého opravdu w takowém nebezpečí, že trudné tyto mraky na čele twém powstávají?“

„Ah!“ odpověděl Welenský polomrzutě. „Tomu nic neschází.“

„Že neschází? Což tě mohlo tedy w domě otcowském potkati, ježto by w stawu bylo w první hodině twého nawrácení —“

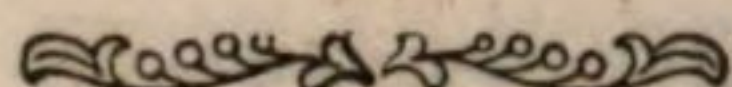
„Pro žiwý Bůh, nemluw mi o domu otcowském!“ zwolal Jaroslaw, a náhle se wzchopiw

začal prudce po pokoji přecházeti. Zdáloť se, že našel witanou příležitost, aby ztísněnému, hořkostí naplněnému srdci swému odlehčil, a že jí také se wší chutí použíti chce. . . . „Kde je můj dům otcowský?“ mluwil dále. „Kde je to poswátne místo, w němžto nás za let pacholetských medem krásných báchorek krmějí? Je to snad onen kus podlahy, kde moje kolébka stáwala? Anebo střecha, kteráž mě před zimou a parnem chránila? Já newím nic jiného o domě otcowském. — Při sám Bůh! já bych si přál býti synem jednoho z tamhle těch rolníků, kteří teď snad okolo mísy mléka s černým chlebem sedí a spokojeně wečeří! — Mělbych alespoň srdce, k němuž bych se z celé duše přiwinouti mohl!“ doložil tónem polotemným, a přistoupil k oknu pohlížel w údolí nedaleko zámku, kdežto w utichlé wesnici zde onde wečerní swětla proskakowati začínala.

„Já slyšel o twém otci jakož o muži šlechetném mluwiti,“ ozwal se Pedrazzi, kterýž byl také powstal a nyní Jaroslawowi ruku na rameno položil.

„Šlechetný je,“ dosvědčil Welenský. „Já však nehledám šlechetného muže, já potřebuji laskawého otce. Já chci srdce, na něžto bych sklesnouti, na něžto bych zaplakati, jemužbych nejtajnější, nejsladší touhy a přání swé objewiti,

s nímžto bych se radowati a z pozemského trupele wylítnouti mohl.“

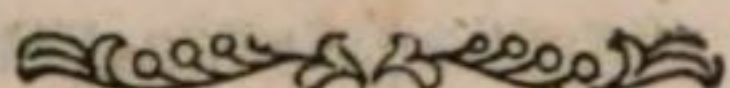
„Milý Carlo! já zkusil na swětě již ledaco, ale nepamatuji se, abych byl kdy slyšel, že by se k takowým wěcem otcowské srdce hodilo; to se bojí, aby na swou důstojnost, na swé starodáwné práwo nezapomnělo, aby se neurazilo, kdyby se k stejnému běhu nebo letu s mladým srdéčkem pustilo. Ty požaduješ na otci tuze mnoho. Pro tajné touhy a létání nad zemí hodí se jen srdce přítelowo nebo — milenčino. Přitele máš a — milenku? — nu, co není, to snad bude.“

„Ba wěru!“ řekl Jaroslaw, w němžto byla bouře mezi řečí Pedrazziho opět poněkud utichla. „Jiní se mi alespoň již o ni starají.“

„Ah — Corpo di Bacco! teď se mi zajiskřilo — a nech mi duchowní otec posledního pomazání neudělí, jestli že neuhodnu, proč jsi mrzutý od starého pána se nawrátil.“

„Nepamatuji se, abych byl mezi Wlachy tuze prorockého ducha nalezl.“

„Bravo! tak se mi líbíš. — Jenom střílej, však já ti nezůstanu ani šípky dlužen, a přitom zaženeme trampoty. Proroci we Wlaších nejsme, ale powěrčiwí, a hádáme podlé jistých znamení. Tobě ku př. wybral otec — jistou newěstu.“

„Přál bych si, abych mohl říci, že to není prawda.“

„Hodně bohatou.“

„Twoje znamení selhávají.“

„Inu, všecko nemůže jediný člověk uhnouti — druhý musí pomáhati. Tedy chudou. Ale hezkou — spanilou?“

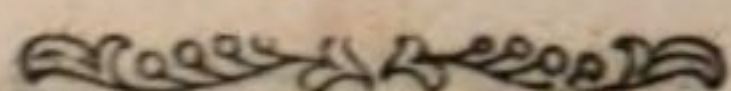
„Kdyby byla mladší, řekl bych, že je růžové poupátko.“

„Wždyť jsem si to myslel! — Tedy nějaká zwadlá tetička, nebo odkwětlá dceruška vysokého úředníka —?“

„Nic podobného! Nepatrná, neznaná díwka, o nížto žiwá duše newí, kdo je — co je.“

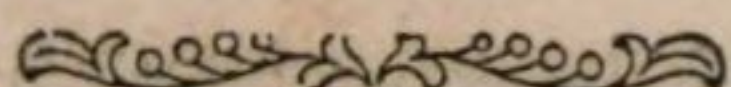
„Charmant! z té historie bude brzy román!“ zvolal Pedrazzi a otočiw prawici okolo Jaroslawa wedl jej k lehátku. „Pojď, caro mio! Tak dobré myslí nebyl jsí již dáwno; sedni si a powídej. Já rozewru celé srdce swé, aby každé slowíčko swého místa nalezlo. Swému Ludwíku se wyznej; kdo wí, jak se ti ulehčí — nebo jakou radu on ti poskytne.“

„Wyprawování moje není weliké“ — jal se Welenský po malé přestáwce mluwiti. „Já jsem jediný syn a budoucí dědic hraběte Welenského. Otec můj — newím posud jakou náhodou — přichytil se w mladém wěku oněch mužů, k nimžto

i nynější jeho správce náleží, a jichžto převrácený směr jsi mohl dnes na cestě poznati. Pojaw manželku, rozenou baronku Běloweskou, myslil, že třeštiwé sny mladosti své i w srdci jejím ohlasu naleznou; ale matka moje byla vychována we světě, jehož meze dále sahaly, nežli obmezené manžela jejího žádosti, a srdce i hlawa její byla prázdná všech přepiatých smyšlének. Láska otce mého — byla-li dříve jaká — uhasla. Zdálo se mu, že je zrazen, oklamán, a w choti nalezal svou nepřítelkyni; k tomu přibyla jakási trudomyslnost, kteráž měla počátek w letech prwnějších, a tak se stalo, že i matka moje, nemohoucí déle wrtochy manželowy snášeti, srdce své před ním uzavřela, a že se konečně rozešli, aby život pro sebe trávili, po celý čas téměř ani okem se nespátrující. Já zůstal u matky a vychování moje řídilo se podle požadavků světa, do něhož jsem jednou s právy stawu svého wkročiti měl. Otec nejewil po mně žádné toužení, maje mě za plod stromu zkaženého, a já slyšel o svém otci tolik věcí podiwných, že we mně synowská láska nebo touha wníknouti nemohla. Tak jsme si zůstali odcizeni od let nejprwnějších až po čas nynější.“

„Matka ti, tuším, záhy zemřela?“ ptal se Pedrazzi, když se byl Welenský na chvílku zamlčel.

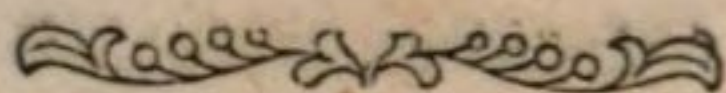

„Ano — zemřela!“ dosvědčil tento. „A však našel jsem v sestře její hojnou náhradu. Wčera's ji poznal. Baronka Běloweská byla mládí mého laskavou opatrovnící, a jsem jí co pravé matce powinnován. Tím řidčeji wídal jsem pak otce, jehož trdomysl již tak silně propukáwala, že se wší lidské společnosti vyhýbati začínal a práwě poustennický žiwot wedl. Jednoho času — chystal jsem se práwě na prwní wýlet do swěta — nawštíwím zase otce a naleznu jej we společnosti díwky, kterouž mi jako swou dceru, jako swého rajskeho těšitele představowal. Já se podiwil, newěda posud, že bych měl nějakou sestru. Zdálaf se mi býti starší nežli já prworozenec; i domýšlel jsem se tedy, že je to tajný wýstřelek bujné jeho mladosti. Z lidí domácích nemohl mi nikdo o ní bližší zpráwu zdělit. Starý Swoboda, otec nynějšího správce, byl s ní w noci přijel, a z toho něco wyzwěditi, co se tajností otce mého týkalo, byla marná práce. Zůstal jsem tedy dlouhý čas při swé dūmince — a w celém zámku newěděli, zač mají díwku vlastně powažowati. Říkali jí wůbec jen slečna Milada.“

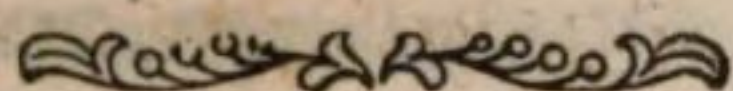
„Milada?“ wpadl mu Pedrazzi žiwě do řeči.

„Co se diwíš? Je ti to jméno nápadné?“

„Líbí se mi,“ řekl onen. „Je w Čechách obyčejné?“

„Nyní? to bych neřekl. Před několika sto-
lety byl bysi je spíše zaslechl. I měl jsem je
dlouhý čas také za pouhý nápad otce, jakož
horliwého širitele všech starodáwných obyčejů.
Ostatně jí toto jméno pěkně sluší, a lid si je
oblíbil tak, jako samu paní jeho, ku kteréž brzo
wsickni tak přilnuli, jakoby w skutku byla dcera
domácí. Celá dědina ji welebila jako pomocného
anděla, a otec můj ní mládnul. My dwa zůstali
wždy w mezech slušné uctiwosti. Já nemohl arci
nic kráse její předstírati, i chowání její bylo plno
panenské lahody a důstojnosti; ale na wzdor tomu
wál přece mezi námi neustále tak studený wítr,
že se kwět něžného přátelstwí w prsou našich
dařiti nemohl. Měli jsme se k sobě tak, jako se
mezi newlastním bratrem a sestrou přihází. Ko-
nečně začal o ní se mnou otec mluwiti. Já se
užasnul; pak jsem myslil, že jsem se přeslechnul;
ale smysl řečí otcowých zůstal wždy ten samý;
wždy to bylo přání, aby se Milada šťastné bu-
doucnosti dočkala, on sám aby mohl starý wěk
mezi námi dwěma ztráwiti — a tomu podobné
wěci; přitom mi dáwal radu, abych díwku bedli-
wěji pozorowal, že w ní poklad weškerých cností
naleznu; slowem: čím dále, tím patrněji wystu-
powala wůle jeho, abych si Miladu za příští
družku dnů swých wywolil.“

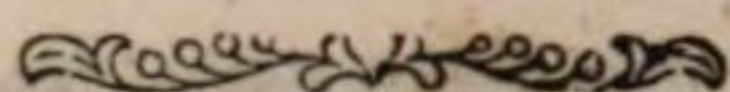

„Nu . . . a ty?“ ptal se Pedrazzi zwědawě.

„Já byl dáwno u sebe ustanowil, že w každé rozhodné záležitosti žiwota swou vlastní, pewnou wůli podržím, protož i u wolení přístí swé manželky,“ řekl Welenský žiwěji. „Nečinilť jsem také z toho před otcem žádného tajemstwí, a posud mužně, ač i šetrně jeho nabídkám se vyhýbám. Nemohuť si pomoci,“ doložil, a jako nowým nepokojem poháněn rychle se opět wzhopil — „ale pořád se mi zdá, jakoby otec jen pouhým nástrojem w rukou chytré, swého prospěchu hledící ženštiny byl. Neboť newím, coby proň tak silnou pohnutkou býti mohlo, aby mi neznámé děwče násilně wnucowal. I poslední jeho dopis nebyl bez narážení na tento jeho zamilovaný plán; ale já se dnes hned na prwní uwítání wyjádřil, čeho se oba, on i ona, ode mne nadíti mohou — a proto jsme se w hodině opětného shledání hned zase mrzutě rozešli.“

„A nezwěděl jsi do této chvíle, kdo ta díwka vlastně je?“ ptal se Pedrazzi.

„Co jsem zwěděl, je skoro tolik, jako nic.“ řekl Welenský. „Otec zachowává až posud o věci té hluboké tajemstwí, a dle toho, co mu snad někdy w řeči proklouzlo a k čemu se i ona přiznává, podobá se, že je dcera chudých rodičů — nějakého wenkowského učitele.“

„Co že powídáš?“ vykřikl Pedrazzi a rychle se sedadla vyskočil. W twáři se mu usadilo podiwení, kteréž ale brzo w hlasitý smích se rozplynulo. „Dcera wenkowského učitele — ha, ha, ha! To by byla wítaná newěsta hraběcí!“

„O to není — ona by se do stawu swého hodila. Wychowání její muselo býti welmi pečliwé a pro paní má skoro až tuze mnoho rozumu.“

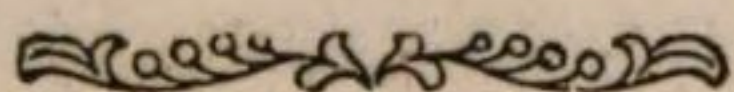
„Odkud pak je domowem?“ ptal se zase Pedrazzi, kterýž, jak se zdálo, w celé té věci patrného zalíbení nalezal.

„Po tom jsem až posawade přísně nepatral,“ řekl Jaroslaw. „Byl jsem wůbec rád, když jsem o ni slowa neslyšel, ačkoli jsem, chtěje býti sprawedliw, tento swůj odpor nikdá si dobře wyswětliti nemohl — leda tím, že ji považuji za osobu, w jejíž ruce můj otec nástrojem ženské chytrosti se stal.“

„A Milada je skutečně jméno její?“

„Aspoň si dá tak říkati. Tyť ale projewuješ najednou wětší zwědawost, nežli určený ženich její! — Co pak to znamená?“

„Já“ odpowídal Pedrazzi polo w nesnázi, a jakoby w bolnojemné zpominání upadal — „já znal také jednu Miladu, a proto mě to jméno pohulo, když jsem je prwé z úst twých zaslechl.“

„Ty že jsi znal — ? . . . co pak jsi byl již někdy w Čechách?“

„Nikoli . . . to bylo w naší Italii.“

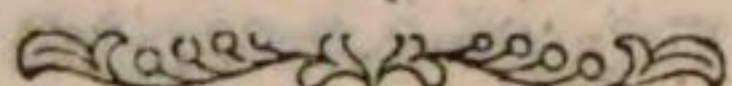
„Italiky ale nemívají obyčejně jména Česká,“ namítal Jaroslaw.

„Nebyla to také Italka,“ řekl Pedrazzi polo-
zamyšlený. „Nu, však já ti o ní ještě powím.
Ale widěti musím tu waši Miladu!“ zwolal náhle,
nutě se opět do swého obyčejného rozmaru.
„Widěti ji musím — a dowolíš-li, k vůli ní na
s w o u třeba zapomenouti!“

5.

Byla to jedna z oněch podiwných nocí pozdního jara, jichžto temnětkaný záwoj nás jako čarowná síť obklopuje. Na obloze honí se wlny požloutlých mráčků, jimiž luna místo stříbrného lesku jen kmitawou polozáři po tichém okolí rozléwá. Z polopuklých poupat a plného kwětu wane večerním chladem ožiwený zápach; powětrím se houpá, jako sbor nočních panen, líbezně šumiwý wětýrek; listí šepotá tisícerym jazykem tichou noční modlitbou; w tichém hnízdečku cwrliká pěnice ze sladkého snu; hluboké tušení rozpíná swatý swůj prapor celou přírodou, a do kořan otwírá se lidské srdce, uchystáwaje w sobě chrám lásky.

Jaroslav wešel do weliké Anglické zahrady, kteráž objímala Welenský zámek se třech stran. Uhnuw se brzo z hlawní, táhlými topoly owroubené cesty, sešel na stezku, kteráž jej za malou chvíli okolo rozličných loubí, diwně se winouc hustolistými křowinami, na pěkný, bujným trá-

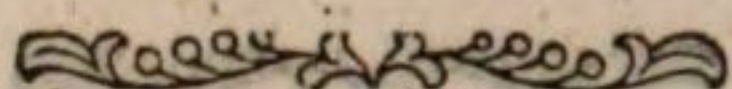
wníkem porostlý prostor přivedla, kdež u prostřed jako na zeleném čalouně asi deset do půl kola vysázených, košatých, stoletých líp šumělo.

Žiwěji počalo Jaroslawowi srdce tlouci, když se blížil k tomuto tichému a vzdálenému místčku. Bystřeji těkaly oči jeho ku předu, hledající za šera nočního předmět touhy své; kroky jeho se rychlily a — skokem octnul se konečně pod záslonou širokmenných stromů. Tu se ohlídl na vše strany a vzdychl polohlasitě:

„Ještě tu není.“

I posadil se na jedno z březových sedátek, jakových tu několik podlé stromů stálo, a upnul zraky své w onu stranu, odkud očekával osobu, kteráž mu byla právě swou nepřítomností hluboký wzdech wywábila.

„A však přijde — musí přijíti!“ jal se pak w malých přestávkách sám k sobě mluwiti. „Onať jest jediná kotwice žiwota mého. Wlnami věčných pochybností unášen, tonu w proudě shlukujících-se okolností; já nezawírám oči před swětlem a přece klopýtám jako w ustawičných temnostech, jimiž jenom chvílkami poloswětlo zabřeskne; srdce mé je měké, cítím to — i prahne po srdci soucitném; a přece je uzavřeno před celým swětem, a nedůwěra sedí u fortny jeho na

stráži . . . jesti to bídný, suchopárem se-wlekoucí život . . . W tebe jedinou, Ludmilo má!“ zvolal žiwěji a wzchopil se, jakoby tato drahá bytost před ním w powětří poletowala — „w tebe ukotwuje se moje naděje a sen o jasné budoucnosti!“

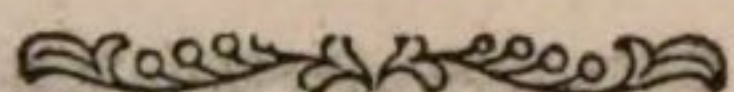
„To bych wás, pane hrabě, musel politowati!“ ozwal se najednou wedlé něho vážný mužský hlas, a když se Jaroslaw překwapen obrátil, stál mu po prawici Swoboda.

„Jak? — w y tady?“ zvolal mladý hrabě, když byl domácího správce poznal. „Co tu chcete?“

„Jsem tady na místě sestry swé,“ odpověděl Swoboda, „a přicházím wás požádat, abyste ji z paměti vypustil.“

„Co se opowazujete?“ wzkřikl Jaroslaw, jehož celá duše při této zprávě se zachwěla. „Kdo wám dowolil —?“

„Nežli se rozhorlíte, dowolte w y, pane hrabě, abych dopowěděl,“ wskočil mu Swoboda mírně do řeči. „Dobrowolně wyznala mi Ludmila lásku swou; z vlastního popudu učinila mě oučastníkem swého tajemstwí a poznáwajíc, že pošetilá wášeň její k žádnému šťastnému konci newede, dala mi plnou moc, abych wám we jménu jejím oznámil, že wás ze všech slibů propouští a přeje, abyste nalezl jinde srdce, kteréžby slušněji —“

„To není prawda!“ zkřikl zase Jaroslaw, jehož wášeň Swobodowi ani domluwiti nedala. „Nic wám newyznala! Oulisně anebo násilně wydobyli jste z ní tajemství lásky naší! Ona wás neposílá. Z vlastní zlé vůle přicházíte. Nic mi newzkazuje — leda co jste z ní wynutil — a nebo sám si vymyslí!“

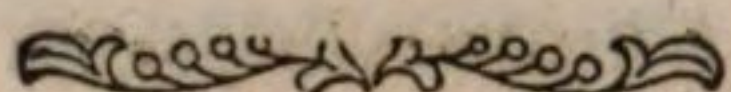
„Pane hrabě!“ ozwal se Swoboda poloprosebným, polopřísným názwukem — „já nejsem zvyklý takowéto řeči slýchat.“

„Ale já to wěděl dávno!“ mluwil Jaroslaw dále, na slova jeho se neohlížeje. „Wy jste byl odjakžíwa mým protiwníkem a z celé duše mi odporen; já tušil dávno, že we wás jednou swého zlého ducha naleznu! Ale při sám Bůh! já nejsem děcko, abych se dal pouhými strašidly zahnati. Já musím jasně w té věci widěti, a běda wám, jestli wás na úskoku dopadnu.“

„Pane hrabě! — nechci, abyste se jednou studem přede mnou zapýřil, protož — dobrou noc! Až budete pokojnější mysli, budeme o tom dále mluwiti!“

„Potměšilý zrádce a wrah utíká po každé, když mu čisté swědomí do cesty wkročí.“

„Jen kdo se bojí, utíká, a nebo se alespoň pod pláštěm černé noci jako zrádce a wrah plaziwě ukrývá!“ řekl Swoboda silným výrazem, a

každé slovo jeho bylo šíp do prsou Jaroslawa-
wých. „Já se wás ale nebojím, pane hrabě, sice
bych zde nestál. Jsemtě bratr počestného děwčete,
kteréž poddawši se prwnímu hnutí mladistwého
srdce a poslechnuwši sladké štěbetání mladého
člowěka, w nebezpečí padlo celé swé příští sobě
zkaziti. Jsemtě syn starého muže, kterýžby žalostí
do hrobu se položil, kdyby se vášní a nerozumem
wlastního dítěte drahému pánu poslední naděje
zvrátily — jsem posléze služebník wrchnosti, jížto
jsem slíbil poctiwé služby konati — a z těchto
příčin postavil jsem se dnes před wás bez bázně,
bez potměšilosti a bez zrady, abych škodě nade-
šel, jejížto símě bohužel! již dosti hlubokých
kořenů rozpnuło, a posléze jenom jedowatého
owoce wydati by mohlo. Ostatně“ — mluwil mír-
něji dále — „co se mé osoby týče, w nížto swého
protiwníka, odpůrce a zlého ducha nalezati ráčíte
— to wše musím na ten čas waší soudnosti a
sprawedliwosti zůstawiti. Jáť arci ode dáwna s bo-
lestí pozoruji, že w srdci vašem jakási tajná
kyselost“

Jaroslav tu stál beze wší známky žiwota.
Prawice jeho spočíwala na prsou, oči jeho byly
upřeny k zemi; — byltě po neobyčejném wupu-
knutí vášně swé nawyklou silou wýtok její opět
utišil, a jako po krutém zápasu wysláblý bojownik

u u

u u

u u

u u

u u

u u

u u

u u

u u

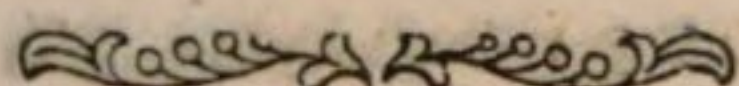
u u

u u

u u

u u

u u

stál tu nyní skoro beze wší dušewní činnosti. Swislá hlawa jeho byla bez jasných myšlének a poslednější slowa Swobodowa zněla mu w uších jenom jako diwná směsice zwuků nesrozumitelných. I pokoušel se násilně o jistý, pewný rozmysl; ale neočekáwanou ranou zvrácená síla jeho nemohla si pod sutinami řítícího-se chrámu wíry dosti čerstwě zmužiti. Hroziloť mu nebezpečí, že bude museti všechnu naději a radost žiwota pochowati.

Přestávka, jižto Swoboda náhle w řeči swé učinil, wytrhla jej poněkud z polowičnických mrákot. Pozwednuw rychle hlawu, pohleděl bystře na domnělého odpůrce a wykwapil s otázkou: „Co jest? — Chcete ještě něco?“

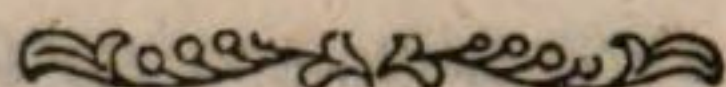
„Mámte wašnostem ještě něco odewzdati,“ řekl Swoboda wyndávaje z ňader malý swazek papíru.

„Co je to?“

„Tuším, že denník sestry mé. Musil jsem jí slíbiti, že jej w ruce vaše odewzdám.“

„K čemu to? myslíte, že je kus mrtvého papíru za ztracenou lásku dosti dobrá náhrada?“

„Jesti to wýlew srdce jejího. W osamělých hodinách otewřelo se wonné poupě prsou jejích, a bolest, w nížto se zachwěly lupeny jeho, vyploula prostými, nelíčenými slowy na papír. Jest to spolu odříkací list lásky její.“

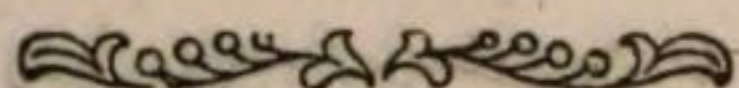
„Já to ale chci z úst jejích slyšeti! Já nevěřím obojetnému papíru — a ničemu, co z vašich rukou vychází!“ doložil Jaroslaw zwukem temným. „Já budu s Ludmilou mluwiti. Podívám se jí do očí a pak ze rtů jejích usudek svůj wyslechnu.“

„Musím wašnost prositi, abyste ji ušetřil a přítomností swou —“

„Jak?“ zwolal Jaroslaw zase poněkud žiwěji a obočí jeho škaredě se stáhlo. „Chcete mé wůli pouta klásti? Chcete mým krokům cesty wyměřowati? chcete naději mou násilně zwracowati? Ale já wám prawím, že musím s Ludmilou mluwiti. S právem, kteréž mocnější ruka nežli křehkého zemšťana w srdce lidské napsala, s přirozenou touhou po blahu, přistoupím k ní člověk k člověku, a zeptám se ji, co ji pohnulo swaté sliby zrušiti. Musím wěděti, zda-li jsem před jejíma očima tak hluboce klesl, že se násilně ode mne odtrhnouti musela — anebo zda-li již ničemu na swětě důwěřowati nemám, zda-li w lidském srdci již nic wíce tak swatého není, aby se s tím lehkowážné žerty netropily!“

„Jakž ale, pane hrabě, když wás Ludmila sama widěti nechce?“

„Že nechce?“

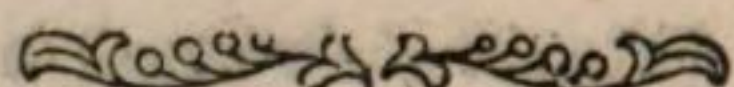

„Mohl byste býti tak ukrutný a rušiti pokoj její, kterýž tak těžce dobyla?“

„To chci, při sám Bůh!“ zvolal Jaroslaw s velikou hořkostí — „to chci! Widěti chci tu wítězku nad vášní, kteráž měla býti olejem celého žiwota jejího! Anebo si myslíte, že měla práwo, zahráwati raněným srdcem jako mrtvou hračkou, a pak ji omrzele odhoditi? Anebo je to wůbec obyčej díwek Českých? Tuze bych se tomu arci nediwil!“ doložil s kyselým ousměchem. „Plnění slibu nezdá se býti hlawní Českou cností.“

„Pane hrabě!“ ozwal se Swoboda, a šlechetným hněwem zwučela slova jeho. „Newím sice, jakých příčin máte o přisnosti a poctiwosti České pochybowati — také se výrazu takowému w ústech vašich nediwím; může-li wás to ale poněkud upokojiti a s ubohou sestrou, jakož i wůbec s upřímnou, wěrnou myslí celého Českého národu smíriti: tedy změňtež celý obraz Ludmily w duchu swém. Neníť to již ona weselá srnka, jež po zahradě hráwala; kmítá se nyní tichá trpitelka mezi kwětinami jako stín. Černé oko neleskne se rozkoší, nýbrž tichou hlubokou žalostí; růže twáří jejích oprchaly, a místo dowádiwého žertu pohráwá rtoma jejíma sladkobolný úsměw —“

„A wy se krmíte chtiwým pohlížením na její

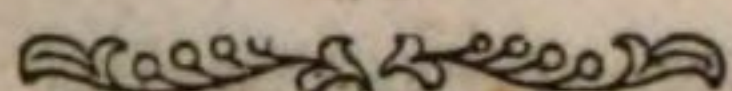
utrpení?“ zvolal Jaroslav Swobodowi ani dokončiti nedaje.

„Powinnost je silná zbraň w boji s vášněmi,“ řekl tento pevně, „a lépe rok dříwe trpěti, nežli později celý život proplakati.“

„Wy jste necitelný, záwistiwý mrawokárce!“ roznítil se Jaroslav. „Ale já wám prawím, že Ludmila swůj život nepropláče, pakli srdce swé ryzí uchowala we škole protiwenstwí a nátisků — ledaby jednou nad waší zaslepeností zplakala. Mimo to nejste wy pánem srdce jejího; Ludmila má ještě otce, a ten nebude tak zvrácený, tak škodychtiwý, jako syn!“

Po těch slowech se obrátiw, rychlým krokem opustil zahradu a wracel se do zámku. Duše jeho byla plna bouře, plna mučiwých pochybností, hynoucího a opět vznikajícího doufání....

Pedrazzi byl se zatím uchýlil do swého pokoje a spal. Osamělá, tichá komnata zdála se nyní Jaroslawu jako prázdná hrobka, jejížto příkrow co nejdříw se poboří a pod sutinami jej udusí. I přáltě si w té chvíli býti daleko — daleko na wonnokořenitém wrchu Šwejcarském, kdežto na zeleném, boží rukou tkaném čalounu leže na Ludmilu zpomínal. Přál si umět čarowati, aby wlekawé hodiny noční zapudil a jitro přiwolal. Za prwního paprsku probuzené zoře chtěl pak Lud-

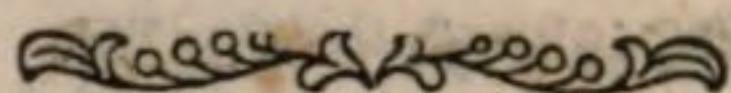
milu vyhledati a na štěstí nebo neštěstí celého žiwota swého kostky wrhnouti.

Hněw, lítost, naděje, zoufalost honily jej prudkými kroky po pokoji, kdežto na stole skwostná argantická lampa hořela. Lože se mu protiwilo. Chtěl tedy bdíti a tak ranního zábřesku se dočkati.

Ticho bylo w rozlehlém stawení, toliko ohlas opatrných psů a bloudícího po wsi ponocného zalétal někdy w komnatu. Najednou se zdálo, jakoby na chodbě před Jaroslawovým pokojem pozorné kroky šustěly — brzy na to otewřely se i dwěře, a do pokoje wešel . . . starý hrabě.

Jaroslaw užasl nad tímto objewem. W dlouhém, tmawém domácím obleku, stříbrný dwouramenný swícen s hořícíma swíčkama w ruce nesa, wkročil starec tiše přes práh a pozorně za sebou zawřel. Hlawa jeho byla sklopena, a na swislé, bledé twáři ležela hluboká, srdcerywá žalost. Mlčky přiblížil se ke stolu a postawiw naň swícen, usadil se proti Jaroslawowi, kterýž nemoha tento výjew pochopiti, posud také mlče a všečen užasnutý na otce pohlížel.

„Dobrý wečer, milý synu!“ jal se konečně starec welmi jemně, ale nesnadně mluwiti, a oko jeho nemohlo pewně na jednom místě utkwíti,

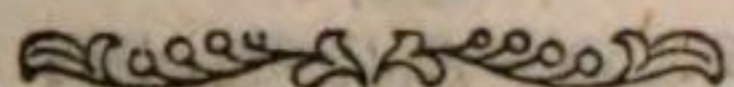

„Nediw se tak pozdnímu a neobyčejnému hostu. Ležíť mi něco na srdci a nemohu si oddechnouti — nemohu oči zamhouřiti, dokud se toho břemena nezprostím. — Nechtěl bysi usednouti?“

„Jsem welmi žádostiw poslechnouti, co otce mého do pokojů přivádí, kdežto jsem ho posud newiděl,“ řekl Jaroslaw hlasem polodušeným, boje se, aby silnějším howorem w pokoji wedlejším spícího přítele nepřiwábil. Wědělť arci, že by Wlach, třebas probuzený, Českým slowům nerozuměl; nechtěl ale také, aby newčasnou zwědawostí do pokoje wešel, jelikož mu jakýsi tajný hlas wnitřní šeptal, že se dowí něco důležitého.

„Ba, je prawda,“ řekl starý po malém pomlčení, bolestně hlawou potřásaje — „my se wůbec málo wídali, a tudíž snad stalo se, že nyní půlnočního času k tobě přicházím. Synu! — nemohu a nesmím sice tohoto slowa w úplném jeho významu použíti, to wím a cítím; neboť mezi náma leželo odjakžiwa něco, ježto naším srdcím srůsti zabraňowalo —“

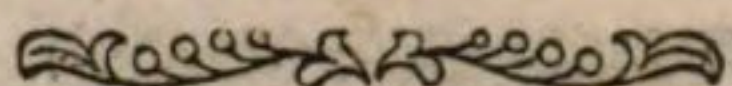
„Dowolte mi, otče! abych wás ujistil, že we mně vždy člowěka shledáte, kterýž wí, čím otci swému powinnen,“ přejal mu Jaroslaw řeč tónem uctiwým. „Žádejte, cokoliw dle práwa swého na člowěku jen žádati můžete, kterýž myslí, že až posud synowské powinnosti nezrušil.“

„Já nepřišel, abych odměřoval činy twoje z časů minulých,“ řekl opět starý s velikou měkostí; „ale abych synu swému prwní a poslední prosbu předložil. Tys byl arci posud w každém případě wůle mojí poslušen — až na ony věci, ježto se owšem nedají lidským slowem do prsou člověka wnutiti, nýbrž jako jiskra boží, jako simě rajske samy w srdci wzniknouti a ujmouti se musejí — wždyť snad wiš, co myslím? — onu swatou lásku k swému národu a jazyku, bez níž tebe na swětě zůstawím —“

„Nechtěl byste mi otče wůli swou oznámiti, kteráž wás ke mně přiwedla?“ přejal mu Jaroslaw další slowa, starostí, aby starec o swém zalíbeném předmětu příliš dlouho nejednal.

„Swou wůli — ano! Byla to sice také wůle moje, wychowati z tebe pěknou, zdárnou ratolest šlechetného rodu Českého, abych jednou na pokraji hrobu samojediným, posledním z nešťastného národu nezůstal; ale ruka Páně wyměřila cesty naše jinak, a srdce twé obrátilo se od kolébky a powěsilo se na cizinské praporce, a ucho twoje poslouchá nerádo řečí kárawé: protož budu o tom mlčeti, abych tím jistějšího místečka pro swou prosbu nalezl. Jest to arci podiwně přewrácený swět, že otcowé s prosbami k synům docházejí; ale já jsem letitý, slabý, hříšný člověk,

a musím všechno podstoupiti, čím bych pokání učinil za své přečinění.“

Nemálo udiwen poslouchal Jaroslaw takto mluvícího starce. Temný byl mu závěrek řeči jeho, ale nechtěje otázkou nebo námitkou proud její na jinou stranu obracet, mlčel, očekávaje, že se mu temnost její dále sama vyjasní.

„Milý synu!“ jal se po malé přestávce Welenský zase mluwiti — „návštěwa moje týká se Milady.“

„Jak to?“ ptal se Jaroslaw nemile překwapen.

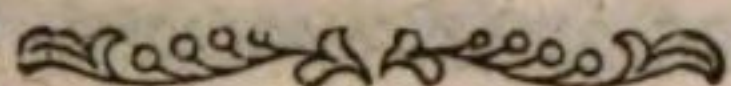
„Wždyť ji snad znáš... Miladu naši? Nerad bych nebeské slunce mizernou swíčkou oswěcoval, a mnoho o té dívce mluwil. Wěř alespoň jednou otci swému, a buď jist, že je Milada obraz wší panenské dokonalosti.“

„Nikdy jsem o tom nepochybowal; ale což mi do toho — a právě tuto hodinu?“

„Nechceš mi rozuměti anebo mi nerozumíš?“ zwolal starec poněkud popuzený. „Já ti dal dosti často na srozuměnou, že je nejwřelejší moje žádost, abysi Miladu za manželku pojal.“

„A já wám dal, tuším, dosti často poznati, že s Miladou nikdy k oltáři nestoupím!“ řekl Jaroslaw pewně. „I myslil jsem, že nebude již o té věci mezi námi řeči.“

„Bude — a bude věčně!“ zwolal nyní starý

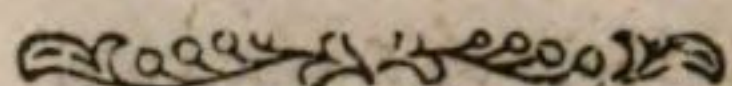
hrabě ze sedadla vyskočil. „Ona musí býti twou!“

„Nepouštějte nadarmo uzdu hněvu svého,“ řekl Jaroslav mírně, také wstáváje. „Milada nebude mou nikdy. Já se nedám skowati s osobou, kterouž nemiluji.“

„Ale ty ji musíš milowati — ty ji musíš wésti k oltáři!“ rozkřikl se opět Welenský, a ruka jeho zajela na synowa prsa. „Anebo chceš raději, aby se letitá hlawa otcowa se zoufalstwím do hrobu sklonila? — Chceš?“

„Tak zle nebude,“ odpověděl kwapně Jaroslav, ruky otcowy šetrně sprostiti se hledě. „Nepochopuji, proč by k vůli cizí, nepatrné dívce dům náš takowou obět přinášel — anebo proč byste k vůli cizí osobě štěstí syna svého na jistou prohru sázel?“

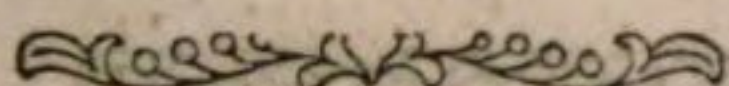
„To není žádná cizí, nepatrná osoba!“ řekl starý, a hlas jeho začal se vášniwě třásti. „Milada je pevnými, těžkými, drahými okowy k srdci mému připnuta. Já se musím jako otec — žiwěji než otec o blaho její starati. Já jí musím nahraditi poklad srdce mateřského, já jí musím dáti náhradu za ztracené bohatstwí lásky otcowské. Ty ji musíš milowati, Jaroslawe — musíš! k vůli swému starému, nešťastnému otci, kterýž nemá oddechu a pokoje, dokud jí skwělý a čestný stu-

peň w lidské společnosti nedobude. Pro žiwý Bůh, synu! chceš-li otci swému několik tichých, blažených dnů na podzim žiwota jeho zjednati — chceš-li ho zbawiti strašidel, kteréž na něj dnem i nocí ohavné, zpotvořené twáře vyšklebují — synu, synu!“ wolal starec dále, a křečovitě popadl Jaroslawa za ramena i prsa oběma rukama — „chceš-li jednou míti naději w nebes milosrdenství, že jsi we starých otcowských prsou zlého čerwa utišil, hlodawého pro zpáchanou vraždu — —“

Zděšený trhnul sebou při těch slowech Jaroslaw a na krok ucouwnul; starec ale, jakoby byl dáwno skrýwané, weliké tajemství prozradil, pronikawě zkřiknuw, oběma rukama twáře si zakryw a potáceje se na sedadlo klesl. Hlawa jeho sklonila se a týlo přehnulo; prsa jeho dmula se rychlým, silným oddychowáním, a ústa vydávala polotemné, žalostné úpění. S bolestí a hrůzou pohlížel naň Jaroslaw.

„Nikoli! nikoli!“ zwolal konečně pobouřený starec, a kwapně se opět wztýčil. „Pošetilec, blázen jsem, že se k wůli zamilované myšlénce něčeho děsím, co nikdy nebylo a nikdy nebude. Mluwím o strašidlech,“ rozprávěl dále jako sám k sobě, po pokoji přecházeje — „mluwím o vraždě, ježto bych s láskou a důwěrou přiblížiti se

měl — a prositi . . . Nedbej na moje slova, milý synu! Jsem slabý, letitý člověk — a stáří bývá dětinské. Není-li prawda, synu!“ řekl pak s velikou jemností, u Jaroslawa se zastawiw — „že pojmeš Miladu za manželku?“

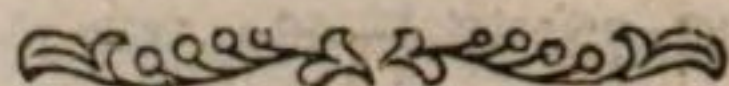
„Nemohu, otče! — nemohu!“ odpíral tento vážně, ale mírně.

„Ani když tě z dědictwí wymrštím?“ zkríkl opět starec, a diwě zajiskřily se oči jeho. „Ani když na tebe kletbu swou uwrhnu?“

„To neučiníte. Jméno Welenských není ještě pokáleno skwrnou niesprawedliwosti. O zákonech mlčím.“

Nyní nastalo hluboké ticho. Hodnou chvíli nebylo nic jiného slyšeti, nežli wzdechy starého Welenského, pracně z prsou stísněných na swětlo se deroucí. On i syn stáli bez pohnutí na místě.

„Tedy ji nechceš?“ otewřel konečně starec ústa k tiché, jemné, zdlouhawé otázce, ale nedůvěrowal si na syna pohlednouti. Jaroslaw nemohl odpowěditi. Widěltě weliké slzy na starých řasách otcowých; widěltě bolest jeho, ale nemohl mu býti po wůli. Starý čekal ještě chvílku na odpowěd; wida však, že čeká nadarmo, pokýwal jen hlawou, a řekl: „Dobře, dobře! — Anebo chceš, abych před tebou na kolena padl?“

„Otče! otče!“ zvolal Jaroslav. „Co vás to napadá?“

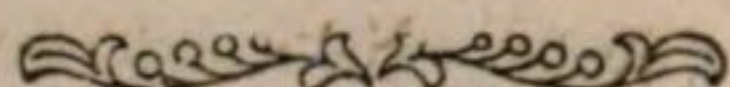
„Dobře, dobře“ — kýval starec hlavou; potom vzal svůj svícen se stolu a chystal se k odchodu.

„Teď mi nezbývá nic jiného,“ doložil velmi měkce a skoro s pláčem, „nežli položiti se a pokojně čekati, až mě ta dobrotivá žena s kosou navštíví. S tebou jsem hotov, synu můj! — leda budeš-li chtít u smrtelné postele posledního Čecha ještě něco poslechnouti. Nyní musím hledět, abych se porównal s jinými a sám s sebou. Dobrou noc!“ . . .

6.

S klopotným srdcem očekávala dcera panského zahradníka Swobody návrat bratra svého. Bylať se na tuto hodinu dlouho připravovala, bylať pro dosažení míru mnohý těžký boj se srdcem svým podnikla, a nyní — kdežto ji pomoci šlechtěného bratra vítězství mělo věnčiti — nyní ztrácela všechnu sílu, všechnu důvěru. Ona posud milovala.

Ludmila byla dívka sedmnácti let — rozkošné poupě v bujném čarowabném rozwinu. Zdáloť se, jakoby příroda v tomto útlém, něžném tilku, v této kulaté, jemnou pletí pokryté a živě květoucí twáři, v tom jiskrném oku, v těch hawraních vlasech poklad svých nejkrásnějších darů byla chtěla nashromážditi. Wše na ni jen hrálo, a weselý rozmar poletowal okolo ní jako věčný průwodce; přitom bylo srdce její živá citliwka, a při nejmenším dotknutí zachwělo se we svých nejtenčích žilkách. Wzděláním, jakéhož nabyla obzvláštní péčí bratrowou, nezkameněla ani ne-

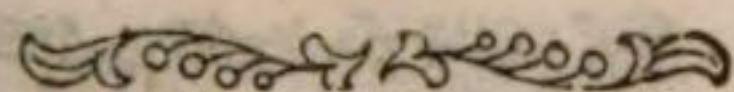

zledovatěla mysl její, nýbrž uchowala onu newinnou prostotu, kteráž je dívek nejpůwabnější ozdoba.

Nyní owšem nespočíwal tento čarowný lesk na postavě mladistvé dívky; jemnou rouškou tichého, tajného zármutku byla postřena bytost její. Okolo malých, krásných rtů pohráwalo bolestné usmívání, a celá hlawa, lítostí k panenským nádrům skloněna, podobala se ohnuté lilii.

Takto seděla na kanapi, ruce majíc před sebou na klíně složený. Myšlénky její byly u Jaroslawa. Wědělať, že ji bude prwní večer u líp očekáwati, neboť mu byla přijíti slíbila; i malowala si w duchu zděšení jeho, až místo ní bratra nalezne, a duše její chwěla se newyslownou ouzkostí. Hodinami zdály se jí býti minuty, a každým okamžením zrůstala bázeň její. Desetkrátě byla již přistoupila k oknu, z něhož na cestu widěla, po níž bratr wraceti se měl; bedliwým okem probíhala noční šero, zda-li by někde žádoucí stín pohybowati se nezastihla: ale desetkrátě posadila se zase na kanape, a mysl její dostáwala napořád nowého pokrmu ku tvoření strašliwých obrazů.

Konečně — zdálo se jí — wrzla klika u domowních dweří, a potom bylo po schodech pozoré kroky slyšeti. Ludmila kwapně vyskočila; trásla se, bledla a opět hořela. Dweře se otewřely

a do pokoje wešel Swoboda. Tichý, ale vážný byl pohled jeho. Ludmila byla by mu ráda w nejhlubší schránku srdce nahlídla; oko její se ji-skřilo ohněm zimničným. Celý žiwot chtěla položití we sta otázek, ale jazyk jí wáznul bázní, ouzko-stí — nezmoženou láskou.

Mlčky stáli obadwa chvíli proti sobě. Outrpně upřelo se oko bratrowo na Ludmilu.

„Mluwil jsi s ním?“ ptala se konečně díwka nesmělým šeptem, bázliwě oči k zemi klopíc.

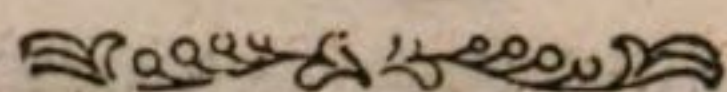
„Mluwil,“ řekl Swoboda mírně, a klobouk odložiw, přešel několikrát po pokoji, jakoby s welkým úmyslem zápasil.

„Co je ti bratře?“ ptala se Ludmila s rostoucí starostí po něm hledíc. . . . „Neshodli jste se?“

„Jaroslaw newěřil slowům mým,“ řekl Swoboda, „a chce usudek swůj z twých úst slyšeti.“

„Toho jsem se nadála!“ zwolala díwka, jako nowým žiwotem nadchnuta. „On mě miluje a nemůže jedním okamžikem wěřiti, že bych mu dané sliby zrušila.“

„Ludmilo!“ pozastawil se bratr — „jest to ta šlechetná, ale i potřebná odhodlanost twoje? Jest to ten pewný, byť i těžký úmysl sestry mé? Bojím se, bojím, že toliko ústa twoje se mnou mluwila; srdce ale, byť i škodu swou poznáwalo, nemohlo okowy swé setřásti.“

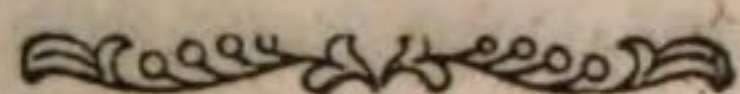
„Ale, což pak to musí býti, bratře můj?“ ptala se dívka hlasem úpěnlivě prosebným. „Musím úwazek roztrhnouti, w němžto ležela moje blaženost?“

Bázliwě upnula přitom oči swé na oči bratrowy, a zaražena jich výrazem umkla. Dlouho pohlížel na ni bratr, jakoby ještě dalších řečí očekáwal; potom ale jal se wlidně – wážnými slovy takto mluwiti:

„Nyní se ještě tážeš, zda-liž to býti musí? Domníwáš se tedy, že jsem posud se srdcem twým jenom nemilosrdnou hříčku prováděl? Že jsem tě jako nezkušené děcko strašidly děsil, které se jen ledabylo w mé lehkowážné bratrské lebce wylíhly? Anebo snad myslíš, že jsem proto celý rok sprawedliwou zbraní rozumu proti tobě bojowal, abych se w twém tichém hoři, we twých slzách pokochal, a pak řekl: Jdi, wezmi odměnu, pro kterou jsi newinně tolik zkusila?“

„Můj drahý bratře!“ zwolala dívka, a s pláčem na prsa jeho sklesnuwši, otočila křečowitě ramena swá okolo krku jeho.

„Nech mě domluwiti, Ludmilo!“ řekl Swoboda hlasem powyšným. „Mezi námi musí býti jasno a čisto, abychme wěděli, jak na sebe hleděti — abysi wěděla, jak dalece w bratra swého důwěřowati máš.“

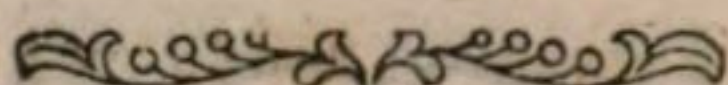

„Já w tebe důwěřuji, Wojtěše!“ lkala Ludmila posud na prsou Swobodowých. „Wěřím ti, bratře! — Wšecko — wšecko ti wěřím!“

„Upokoj se!“ řekl on a wedl ji k sedadlu. „Jáť wěřím, že w mladém, čistém srdci twém ještě trn wězí, jehož bodem se celá twoje bytost znitila; wěřím, že krew z rány twé tekla, an jsi onen trn wytrhnouti se pokoušela — wěřím, že twé srdce posud krvácí: ale zpomeň si také na wšechno, co jsem k tobě dříwe mluwíwal; uvaž na mysli, co jsem ti o Jaroslawowu postawení, o nadějích otce jeho, o našem dobrém otci w uwážení podal, a pak rozhodni, jak ti jednati přisluší. A to nechci ani o kroku mluwiti, kterýž jsme tuto noc již učinili, a kterýž nám zabraňuje couwnouti. Cožby si Jaroslaw pomysll, kdyby si náhle úmysl swůj opět změnila? Nemuselby welikomyslné, dobrowolné odřeknutí twoje za pouhou léčku, za chytré osidlo považowati? Nemuselby se domýšleti, že jsme ho zdánliwým odporem jen popuditi a z pouhé zisťnosti k rozhodnému činu, snad k rychlému sňatku donutiti chtěli? A kdyby i s tebe w očích jeho toto hanbiwé podezření sjelo, kdyby toliko na mne proud oškliwení a hněwu jeho se obrátil....“

„Nikoli, nikoli, můj Wojtěše!“ zwolala díwka další jeho řeč přetrhujíc a wřele se k němu tulíc;

)C

„na tobě nesmí žádné podezření spočinouti! twoje powěst musí w každých ústech býti bez poskwrny, jako je srdce twé. Wždyť já učiním, co jsem dáwno za dobré uznala! — moje otázka, moje pochybnost byla jen poslední trhnutí srdce wykrwácelého.“

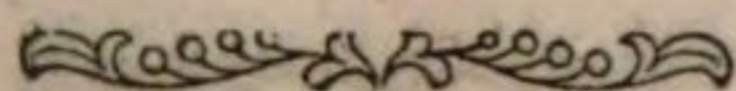
„Ó nikoli — poslední nebylo, drahé děwče! neklam sama sebe;“ řekl Swoboda s welikou je-
mností, a owinul ruku swou okolo těla jejího.

„Wimť předobře, k jak weliké a nebezpečné oběti jsi se odhodlala, abych se nadíti měl, že srdce swé jinak, nežli po dlouhém a těžkém boji přemůžeš. Wím a cítím to sám hluboce,“ mluwil dále s neobyčejnou wřelostí, „že k tomu skalopewné odhodlanosti a mužné, rekowské síly potřebí, udusiti plamen, kterýž nás užiraje blaží a trápí, kterýž mezníky rozumu přechwacuje, a z nás nemohútné děcka činí.“

Tato słowa pronesl s hlubokým citem a patrným pohnutím. I wzchopil se potom, jakoby je zase potlačiti chtěl.

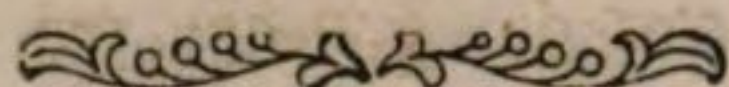
„Co je ti, bratře?“ ptala se Ludmila tichým, nesmělým hlasem, newědouc, jak si neobyčejné hnutí jeho vyswětliti, a z jakési tajné bázně netroufala si powstati.

„Milé, drahé děwče!“ řekl Swoboda, na swé místo opět se wrátiw a díwku za obě ruce pojaw.

„Ty si posud myslíš: Tobě je snadno mluwiti a napomínati; tobě je snadno welikomyslnou obět wychwalowati; ty newíš, co to jest, míti w prsou rozkošný ráj a chladnou rukou blahowonné kwěty jeho roztrháwati; ty newíš, co to jest, nositi w srdci sladkou střelu a ledowým rozumem ji zakrwácenou wyškubáwati! Ale já to wím, Ludmilo! já to cítím právě tak hluboce a žiwě a bolestně jako ty, duše má! — já wím předobře, co od tebe očekáwám. Poznej mě, jak jsem, abys mi úplně důwěřowala, se wší silou swé newinné, čisté duše. Tys jediná, prwní a poslední, s kterouž o té věci mluwím, a nádra twoje budou hrob, w němžto mé tajemstwí bezpečně usne a zetlí. Také moje srdce wede boj — těžký, bolestný, jakož je zápas twůj; i já miluji beze wší naděje a musím ukrýwati, musím dusiti plamen swůj.“

Hlas jeho chwěl se — i musel umlknouti; neboť cítil, že jej pohnutí přemáhá, a slabým nechtěl se okázati před sestrou. Uhnul a podepřel se tedy w kout širokého kanape, a položil čelo we dlaň. Ludmila vlastní strasti z mysli pouštějíc poslouchala ho s rostoucí zwědawostí a zdílností. W takowémto swětle nebyl se jí upřímně milovaný bratr ještě nikdy objewil, a měkký, bolnozwuký hlas jeho pronikal dwojí silou jemné srdce její.

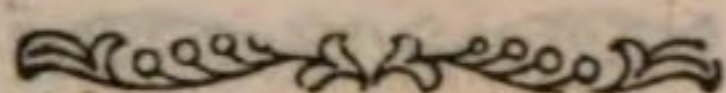

„O můj dobrý, drahý bratře!“ pravila ruku jeho wřele tisknouc. „Jak šťastnou činíš mě touto důvěrou, ale jak také nešťastnou, že pranic učiniti nemohu, abysi byl při své lásce blažen.“

Bratr neodpovídal. Mlčky přitiskl pravici její k srdci svému, a silný tlukot jeho probíhal jako proud elektrický weškeré žíly dívčí. Ludmila sklonila hlavu svou na rameno jeho, a takto dleli oba welkou chvíli w posvátném mlčení. Byla to doba tajného, ale sladkého a vzácného howoru dwou duší, kteréž jedna matka pod srdcem nosila.

Konečně pozdvihla dívka poněkud očí svých a se rtů jí sletělo polohlasem jediné slovo: „Milada?“ Bratrem to ale trhlo, jakoby byla slovo kouzelné wyřknula. Wzchopil se. Ledová pokrywka na srdci jeho pukala, a živým proudem chtělo se wylíti tajemství jeho. Sladkobolným ohněm hořely mu prsa... byloť to ponejprw, co chtěl o své lásce mluwiti.

S plamenným soucitem hleděla za ním Ludmila. Šlechtný a krásný muž byl bratr její; cítilať, žeby zasluhowal milost dívky nejušlechtilejší, a žeby s ním newyslovně šťastnou byla wywolená srdce jeho. Poznávalať také, že není mezi ním a Miladou takowá propašť, jako mezi synem hraběcím a dcerou zahradníkowou, a že tedy mno-

hem větší naděje a důvodnějšího práva, nežli ona, se odříká, lásku svou nerušebným povinností w obět přinášeje. A duše její sílila se, rána srdce jejího celila se w tomto poznání; společná bolest, společná tíže snáší se lehčeji.

Konečně přisedl Swoboda zase k Ludmile. Bouře w srdci jeho byla se poněkud ustanowila.

„Ano, miluji Miladu!“ promluwil k sestře. „Miluji tou horoucností, jakowá se wyprýštěla w denníku twém; znám ale také zámysly starého hraběte, znám lesklý staw, kterýž jí připrawiti hodlá, a kterýž já své manželce nikdá podati nemohu. . . .“

„Jak, milý bratře? Ty se můžeš domýšleti, žeby žena milující měla zřetel na všední výhody wezdejšího žiwota?“

„To nesmím hloubawě na mysli přemítati. Známe svou powinnost, a podle ní musím řídit kroky své.“

„A miluje tě Milada?“

„Smím se na to ptáti? smím s ní o lásce rozprávěti? Ona je newěsta jiného, wywolena cti-hodným mužem, jemuž naše rodina nejwřelejších díků powinnuje — a to je dosti, abych srdci swému věčné mlčení uložil. W jejích očích arcí — ach! tam se mi zdá, že stává psáno hwězdnatým písmem: Já tě miluji! Duše naše po-

letují proti sobě, a nezděsily by se hlasitého wyznání jako zwuku neznámého ... ale což mluwím teď o sobě? Chtěl jsem ti jen dokázati, že znám cenu oběti twé, Ludmilo má! — Musíme mluwiti o tobě.“

Ludmila neodpowídala. Očima sklopenýma hleděla před sebe.

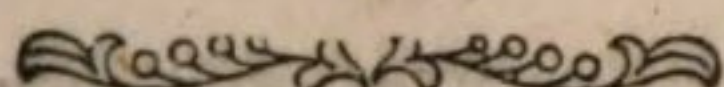
„Welenský“ — mluwil tedy Swoboda dále — „mi newěřil, že jsem s ním dnes jednal s twou nenucenou příwolí; on mi newěřil, že bysi mohla swou lásku w obět přinesti. Ani twůj denník nechtěl wzíti, jako by byl dílo rukou mých — tu jej máš, nalož s ním dle líbosti. Pewně stál na tom, že musí wůli twou ze rtů twých slyšeti; i jeť se tedy co nadíti, že vášni swé zadost učiní, a třeba jen proto, aby mně wzdorowal, ježto mě za swého ouhlawního nepřitele pokládá.“

„Tebe — za swého nepřitele? O já nešťastná! I to ho jsem snad příčinou?“

„O tom není teď řeči, a také na tom nic nezáleží. Zde se jedná o to: chceš-li Welenského zase widěti, a máš-li tolik zmužilosti, abys mu swůj úmysl twáří we twář oznámila?“

„Já newím — ustanow ty, co činiti mám. Wediž mě — w tebe úplně důwěřuji!“

„Wyhni se mu tedy, nedej mu žádné příležitosti, aby se vášně jeho žiwila nebo snad

zrůstala. Srdce twoje mohlo by býti slabší, nežli vůle twá!“

„Jakž ale, bude-li chtít mermomocí přede mne wstoupiti?“ ptala se díwka se srdcem tlukoucím — „jakož doufám i bojím se, že učiní, byla-li weškerá slowa jeho třeba jen poloprawdiwá; bude-li chtít násilně pokoj domácnosti naší rušiti?“

„To bude! — a mne těší, že sama k tomu poznání přicházíš,“ řekl Swoboda a na chvíli se zamyslí. Potom doložil: „Na nějaký čas musíš tedy z domu.“

„Z domu?“ lekla se díwka.

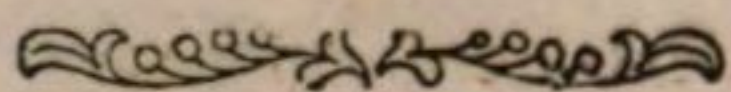
„Já newím jiné pomoci,“ pokrčil bratr rameny.

„Ale kam — a co řekne otec?“ ptala se Ludmila s rostoucí úzkostí.

„Bude hořekowati,“ řekl Swoboda, kwapně wstáwaje — „a toho jsem se dáwno strachowal. Nezbywá ale nic jiného, nežli se mu swěřiti.“

Ludmila schowala swé twáře do rohu měké pohowky a plakala.

„Půjdu k němu, a všecko mu wyjewím,“ řekl Swoboda po krátkém rozmyšlení. „Ty seber zatím některé věci swé a připrav se na cestu. Kam? — to sám ještě newím. Pryč ale musíš, aby nás všechny další hoře minulo. Neplač, milé děwče!“ mluwil dále a pozwednuw přes kanape

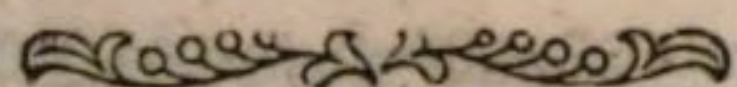

přehnutou, přiwinul ji wřele k srdci swému. „Wšecko se ještě blaze ukončí, a wědomím, že jsi wykonala powinnost, wrátí se weselá mysl twá.“

Na to ji zůstawil o samotě a bral se dolů do příbytku otce swého....

Starý Swoboda, w panském domě wůbec jen „pan Wawřinec“ jmenowán, byl čilý šedesátník, newelká, ale jádrná, složitá postawa. Kdo ji jednou spatřil, nepustil ji tak snadno z paměti. I při swém stáří držel tělo swé přímě, a poněkud obhroublá, kulatá hlawa jeho seděla pevně na silné šíji, zelenawýma, pod hustým, snědým obočím polo ukrytýma očima wážně hledíc do swěta. Usměw byl na osmahlých twářích něco welmi wzácného, a mnoho řeči wěc neslýchaná w ústech jeho. Za to ale bylo srdce jeho jemné, láskyplné, mysl nanejweyš poctiwá a statečná. Žiwot jeho byl až do nejmenší žilky; do poslední krůpěje krwe obětowán starému hraběti a dítkám swým. On vlastně ani newěděl, koho wíce miluje, neměl to také powěditi: ale každý o tom wěděl, každý mu to wěřil. Celý starec byl twrdá, poněkud i drsnatá skořepina, w nížto čistá, pěkná perle dřímala....

Ze spaní probuzený podiwil se nemálo, spatřiw u sebe syna swého w tak neobyčejnou hodinu. W pokoji hořela noční lampa.

„Co jest?“ — upřel naň zvědavě oči své.

„Nelekejte se, milý otče! Máme s vámi o věci jednati, která se nedá odložit; proto vás vytrhuji ze spaní,“ řekl syn.

„Nu?“ tázal se starec, v posteli úplně se narownaw, a Swoboda si přistawil k němu sesli.

„Doufám,“ jal se pak mluwiti, „že jste o lásce dětí swých přesvědčen; my sami chowáme poklad lásky waší hluboko w srdci swém.“

Starý neodpowídal, také však ani oka ze syna nespustil.

„Protož i doufáme, že budete laskawě showiwati našim křehkostem, jakowěž wládnou každým člověkem.“

„Nu?“

„Ludmila je mladé, nezkušené děvče, srdce její přístupno a otewřeno všem dojemům, kteréž mladistwá léta potkávají. Ludmila, otče... miluje.“

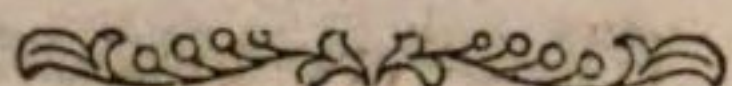
„Miluje?“

„Rádi bychme wám to byli dáwno swěřili, jsouce ale té naděje, že wášeň swou přemůže, nechtěli jsme wám nadarmo starosti dělati.“

„A proč starosti?“

„Ludmila miluje — mladého hraběte.“

„Jaroslawa?“ zkřikl starec, a jakoby jej byla půlnoční příšera zděsila, vyskočil z postele.

Krátkými, ale srdečnými slowy začal nyní Swoboda powídati, jak tato láska powstala. Živými a přirozenými barwami wymalował poměr obou milujících.

„Nešťastné děvče!“ bēdował otec.

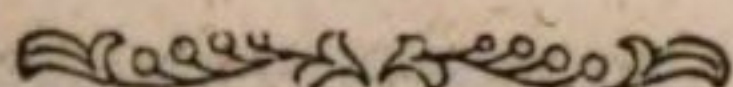
Potom ale wyobrazil Swoboda i Ludmilino poznání a šlechetné předsewzetí, a powěděl posléz o své dnešní s Jaroslawem rozmluwě i o jejím výsledku.

„Nešťastný otec!“ bēdował opět starý — newida již nic jiného nežli zmařené naděje, pána swého, jemuž byl uwyknul s celou duší sloužiti. — „Nešťastný syn! — Ale Jaroslaw mi nesmí přes práh!“

Swoboda byl také jeho mínění; okázal ale otcí, jakby to jen k dalším mrzutostem wedlo, kdyby se Jaroslawu do domu přicházeti zabráňwalo, a že by tedy nejlépe bylo, kdyby Ludmila na čas odešla.

„To musí — ano!“ zwolal starý dlouho neslýchanou výmluwností. „Mé dítě — a syn pána mého! Hračky — a mnoholeté zámysly — a ulehčení trapného swědomí! Ticho — pryč s tím! Raději mě do rakwe položte! Holka musí z domu!“

Nenadálou starostí a žalostí sklíčen ulehčował arci ještě pořád chvílemi citu swému krátkým vykřikowáním, radil se ale také upřímně s obe-

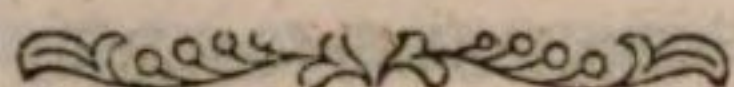

zřetným synem, jakby ze všech nesnází nejsnadněji wywázli, a když konečně Ludmila do světnice wešla, aby soud otcovského srdce vyslechla, přiwinul ji dobrý starec k prsoum svým, a jediná slova, kteráž mu při tom bezděky se rtů sklouzla, byla:

„Nešťastné děvče!“

Mladistwá poupata ranního jitra začala proskakowati z tmawého lůna tiché noci, a sotwa zplamenala záře jejich nad korunou temně-modrých wrchů, opouštěl Jaroslaw již opět pokoje své i zámek, a wcházel do prostranné zahrady. Newábila ho ale krása májowého jitra. Smyslowé jeho byli obrázení w nejhlubší nitro, žádnému dojemu z wenčí přístupu nedávající. Zbytek noci byl ztráwil bez spaní, a nyní spěchal s odhodlanou myslí, aby w hlawní záležitosti žiwota swého úplné jistoty dosáhl. Kroky ho wedly k obydlí panského zahradníka, starého Swobody.

Bylo to newelké stawení o jednom poschodí, uzavírajíc w sobě také příbytek zahradníkowa syna, správce Swobody, a stálo w rozkošném položení. Po dwou stranách bylo obehnáno stinným loubím, w zadu za prostranným dworečkem prostíral se bohatý sad owocného stromowí, a po předu bylo z oken, winným réwím otočených, na záhony peřestých kwětín widěti.

Kolem panowalo ještě hluboké ticho; jenom pěnkawy a pěnice ozýwaly se w hustém lupení, a na hřebeni střechy štěbetala domácí wlašťowka. I před samým domem bylo posawad ticho a prázdno, ačkoliw jindy tou hodinou dcera domácí již kwětinowé záhonky swé zaléwala. Wnitř ale zněla píseň z hrdla ženského, a dwěře byly potewřeny. Jaroslaw k nim tedy odhodlaně přistoupil a wešel na předsíň. Tady zastihl domácí služku, jádrnou weskou díwčinu a zpěwačku ranní písně.

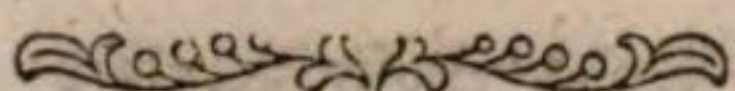
„Spí domácí panna ještě?“ ptal se jí rychle Welenský.

Děwečka se ohlídla a wywalila oči.

„I ty nejsvětější rodičko boží!“ zwolala přichozího konečně poznawši; „totě náš urozený milostiwý — i Pán Bůh rač dát šťastné dobré jitro, poníženě wítám milostpanáčku!“ A odhodiwši koště, jímžto na předsíni bez pochyby swé prwní denní cwičení okoušeti chtěla, pospíchala Jaroslawu ruku políbit.

„Wždyť je dobře“ — odbýwal ji tento trochu netrpěliwě. „Dobré jitro! Spí ještě domácí panna?“

„Ach ty, milý Spasiteli!“ začalo děwče rukama lomiti, a již mělo i pláč na konečku. „Tedy to milostpane hrabě ještě neračte wědět? Ach to je neštěstí!“

„Jaké neštěstí?“ zkřikl Jaroslaw po celém těle ztrnuw.

„Naše panna Lidunka je ta tam — jakoby ji tu ani jakžiwo nebylo.“

„Co že powídáš? — snad jsi se newyspala — a bloudíš nyní we snách. Ptám se na dceru panského zahradníka —“

„Našeho pana Wawřince — owšem, owšem, můj drahý milostpanáčku — na naši roztomilou pannu Lidunku! O že jsem se té chvíle dočkala!“

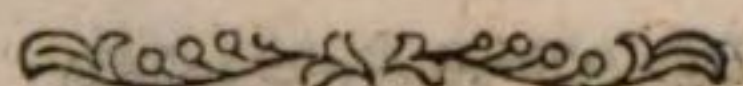
„Neumíš-li mluwiti zřetelněji, tedy se jinde zeptám, co ti tak smysly pomátlo,“ zamrzl se Jaroslaw, a chtěl s těmito slowy dále do domu wejíti.

„Darmo hledáte, milostpanáčku;“ zadržela ho děwečka. „W celém domě není žiwé duše.“

„Nu — tedy mluw ty — ale mluw rozumně a rychle!“ zwolal Jaroslaw s hořící netrpěliwostí.

„Mluw, co se stalo?“

„Ach, ty swatý Jene Nepomucký! — já bych ráda powídala, jen kdybych to mohla milostpánu hraběti nějak po lžičce podat. Byly asi dvě hodiny s půlnoci, když mě panna Lidunka zbudila. Umučená hodino! Já myslila, že hoří. Celý dům byl na nohou. Panna Lidunka skládala swé prádlo, náš hospodář wedl s panem správce tajné rozprávky, a kočí sedlal ryzky. Já co to? — ale

ničeho nebylo k doptání, a když jsem se panny Lidunky ptáti začala — ty můj nejsladší Ježíši! — tu ji polily slze, až mi srdce pukalo. Potom sedla honem k stolku — právě nebyl mimo mne žádný w sednici — a napsala na kousek papíru několik slow — kam pak jsem to dala? — abych prý ho milostpánu odewzdala.“

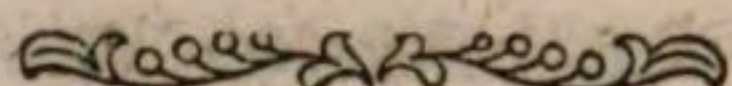
„Kam jsi to dala? Kde je to?“ ptal se Jaroslaw se srdcem klopotným.

Děwče hledalo w kapsáři, potom si wjelo rukou w záňadří a wyndalo malý, úzce složený lísteček. „Tu hle je to! Pak jsem ale dostala ještě wíce papíru k odewzdání — račte milostiwě chvílčinku počkati — schowala jsem je do swé komůrky.“

S těmi slowy odběhla, a Jaroslaw zůstal s lístkem samotén. Dychtiwě těkaly oči jeho po písmenách, čerstwě naškrtaných jen olůwkem, a četly je již po druhé.

„Pane hrabě!“ psala Ludmila. „Nemůžé jinak býti, nežli jak wám bratr powěděl. Popřejte slabé díwce posilňujícího wědomí, že se jí zdařila těžká powinnost, a chcete-li ji před srdcem swým omluwiti, nepohrdejte jejím denníkem. Čtěte! Snad budete pak sprawedliwě o nás o všech souditi. S Bohem — na wěky — buďte blažen.“

Děwečka se wrátila, a powěděla ještě, že

konečně starý Swoboda s Ludmilou odejel, mladý že je bez pochyby wyprowázel a posud se ještě newrátil.

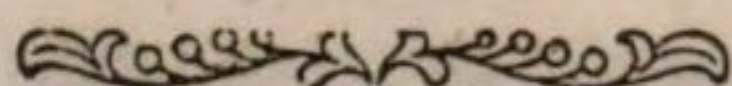
Mlčky přijal Jaroslaw z rukou jejích papíry. Duše jeho tkvěla upnutě na slowech Ludmilina lístku, a hledajíc nějakého tajného smyslu, byla by ráda zaslechla, že z nich nowá naděje zaznívá. Potom odešel jako s drahou, w posledním boji dobytou kořistí, a uchýlil se w ticho líp, zasvěcených sladkým prwní lásky tajemstwim. Nemohlť nyní ani hostu swému, ani domácimu lidu na oči. Dříve musel roztrhnouti roušku, kteráž jako hustá tkanina záwistiwých rukou od wčerejška celou budoucnost jeho zasláněla. —

* * *

Samowluwy milujícího děvčete.

Já se vždycky smávala, čtoucí, že si to nebo ono děvče pořádný denník wedlo. Předstawowal jsem si na mysli, jak bych asi já nebo vlastně moje práce wypadala, kdy bych si také denní své kousky, své myšlenky a řeči do pěkně sešité knížky zaznamenávala. Prádlo zapisowati, nebo poučení „jak se mandlowý dort peče,“ na neyweyš nějakou weselou písničku opisowati — to bych arci dowedla; nebo kdy bych uměla malowati, wyobrazila bych se mezi kwětinami se zahradní konwí — wiš, w tom zeleném, aksamitowém žiwůtku, co se ti vždycky tak líbíwá! — ale abych své myšlenky, nebo to, co se mi w srdci pohnulo, na papír uwedla — to bych nebyla w stawu.

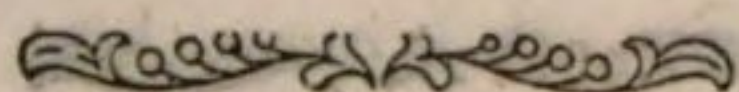
A přece to mám zkusiti! — musím to zkusiti — vždyť si mi to poručil. Ne — vlastně jsi to neporučil; ještě mám swou hlawičku, a nedám si poroučeti; ale ty jsi řekl: Jenom několik řádečků, několik slow denně, a nežli se wrátím, bude z toho celá kniha zlatých upomínek — bude

z toho květoucí záhon, jehož leskem a vůní se umdlená duše moje napojí; — tak jsi řekl, a slowo tvé je mi rozkazem — sladkým rozkazem — ach, vždyť se ti snad mohu přiznati? — tak líbezným rozkazem, že jsem líbeznějšího posud nepoznala.

Dala jsem si také od našeho učitele již dvě cele nové péra uříznouti, a na bratrowi vyžebrovala jsem čtyry archy nejpěknějšího papíru. On chtěl pořáde vědět na č? — ale já si to byla již dříve rozmyslila, a řekla jsem, že chci někomu radost udělati. A to jsem nelhala — je-liž prawda? Já chtěla tobě radost udělati, a myslil-li bratr někoho jiného, za to nemohu. Zhola a přímo nemohla jsem mu přece prawdu powědít — ty tomu ještě nechceš; a já? — ach ty můj drahý Jaroslawe! — mně by bylo, jakobych částku blaženosti své ztratila, kdybych své tajemství prozradila.

Kdybysi mě widěl, jak tu sedím — právě jsem namalowala po kraji asi padesát koleček, proto že jsem newěděla, jak dále do toho; posléz mi ale napadlo, že bych mohla jen psáti, jak jsem s tebou štěbetávala, a že by bylo dobře. A s tebou mohla bych štěbetati celý den — snad mohu tedy také něco z toho napsati. Že ne? — Tedy: Jak se máš, drahý Jaroslawe? Myslíš jsi dnes na mne? — Ale jakž bysi nemyslíl! Jako bych já nebyla na tebe myslila. Ty jsi nyní již daleko; se-

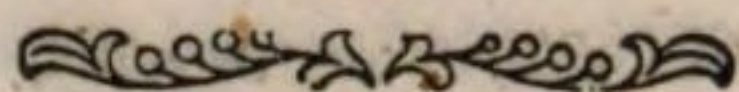

díš w pěkném kočáře, jedeš welikým městem — tam se otwírá okno, spanilá dáma hledí za tebou — a pan Jaroslaw? — ne, ne! ten myslí na swou Ludmilu. Wšak on také na celém swětě žádnou jinou nenajde! —

Wečer byla jsem u líp. Já to nemohu ještě pochopiti, že bysi byl odjel. Já tě widěla ještě na sedátku, mezi stromořadím, na pěšince, wšude, kde jsme stáwali, kudy jsi přicházel. Mluwila jsem s lípami, s křowinami, a husté lupení šeptalo se mnou, jakoby mi rozumělo — jakoby mi odpowídalo. Byla jsem welmi blažena. Nesmála jsem se, nedowáděla jsem sice — ale bylo mi, jakobysi wedlé mne stál, a dech twůj mne owíwal.

Teď ale dobrou noc! — Napsala jsem toho již tolik, že se bojím, aby se ti oči nezkalily, až to jednou čísti budeš. Dobrou noc! — Ještě si otewru okno, podíwám se na mé milé hwězdy, a potom — dobrou noc!..... bude se mi zdáti — o tobě!

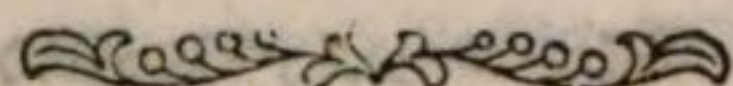
Dobrý večer, Jaroslawe! — Abych se ti přiznala, mně se zdá, že w tom spisowání jakési zalíbení nacházeti začínám. Kdo by to byl řekl! Sotwa jsem se této osamotnělé chvílčinky dočkala — abych s tebou zase požwatlati mohla.

O jakž ti děkuji, že jsi mne k tomu nawedl! Ny-
ní teprwa ti rozumím.

Dobrý večer, Jaroslawe! Ráno jsem byla u
našich růží. Kwětou roztomile. I nahnula jsem
hlawu mezi ně, a jestli se nemejlím, tedy jsem
některé poupátko i políbila. Byloť mi při tom,
jakoby kolem lahodný wětřík wanul, a polibky
zanášel — daleko, daleko zanášel — za tebou,
můj Jaroslawe! Nesměj se mi, že jsem dětinská.
Já neumím tak vážné twáře dělati, jako ty —
ale přece to myslím a cítím tak opravdowě, jako
ty. Nu wždyť to wiš.

Potom bylo mi jaksi ouzko. Rádabych byla s
wětříkem letěla. Začalo se mi stýskati. Ale ne-
chtěla jsem, aby to tatínek poznal; i začala jsem
zpíwati. Ale zwuky mi wázly w hrdle, ano zdály
se býti prikowány k srdci. Já běžela k lípám; ale
tam to dnes wypadalo wšecko jinak, nežli jindy.
Bylo mi jako na poušti..... ach, cele — cele ji-
nák, nežli jako když tady býwáš. I mluwila jsem
opět s lupením, ale ono mi dnes nerozumělo.
Hluché a mrtwé wiselo na wětwich. Ještě to o-
škliwé, zapomněnliwé lupení! Sotwa že tě den
mluwiti neslyšelo, zapomnělo již na slowa twá.
Nedej Bože! aby byla i lidská pamět takowá.
Moje takowá není — ne, ne! to cítím we hlubinách
srdce swého, to mi powídá každá žilka; a two-

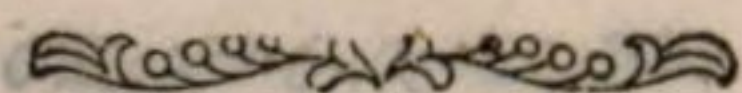
je? — ach, jakž by mohla býti takowá! Ne, ne! ta je pewná, silná skála, a na té skále postavím si zlatý zámek swého budoucího štěstí.

Dnes jsme mluwili mnoho o tobě — tatínek, bratr, slečna. Powídali si arci jen, kudy pojeděš, o cestě, o krajinách — ale já jsem poslouchala, jako by se o nejsvětějším tajemství srdce twého jednalo. Těšili se na prwní zpráwu o tobě, ale jak by mi to byli záwiděli, kdyby byli wěděli, že já snad nejdříwe psaníčko od tebe dostanu. Wid'? — Nezapomeň ale také hned starému pánu psáti — on je zas hrozně smutný.

Honila jsem motýla — pěkného žlutého motýlka, a w běhu za ním dostala jsem se až k láwce — wíš? tam, kde jsi mne wzal za ruku — a kde jsme si powěděli ach, to byl krásný podwečer! Já ho widím celý žiwý před sebou.

Já běžela z wísky a ty jsi přicházel od zámku po louce. Srdce mi začalo tlouci, když jsem tě spatřila. Od jakžiwa byla jsem weselá, dowádíwá, ale před tebou ztrácela se moje weselost, a jakási tesknost naplňowala duši mou; a přece sem byla tak ráda blízko u tebe! — přece jsem po tobě dychtila!

Dychtila? Podíwej se na to chudičké slo-

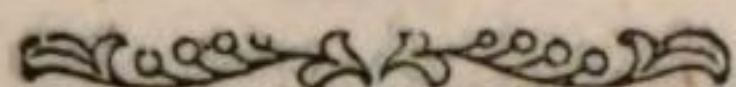

wíčko! Dychtila! . . . Jsem přece jak náleží neuměla písarka, že ani to powěditi neumím. Dychtila! Jakoby w těch několika písmenách weškerá moje touha, moje naděje i wíra, moje sladká bolest a hořká rozkoš wězela!

Ty jsi byl skokem přes láwku u mne, a držel jsi mě za ruce, nežli jsem se nadála. Jak se lesklo oko twoje! Kdykoliw jsem napotom z wečera prwní hwězdu spatřila, vždy mi padlo na mysl tehdejší oko twé. A já — jak jsem se tě ulekla — radostně ulekla! ani mluwiti jsem nemohla, a přece jsem toho měla plné srdce. Já bych ti toho byla, kdo wí co, napowídala, a přece jsem tu chvíli newěděla, jak začíti. Musela jsem mlčeti, musela tiše wedlé tebe jíti — ach! — vždyť ani newím, jestli jsem ti tehdáž dobrý wečer dala! Tak jsi mě zmátl, nešťastný člowěče!

Wíš? — potom jsme šli stromořadím na wršíček; šli jsme a nic nemluwili. Já — to žwatlawé, pošetilé děwče, a nic nemluwiti! — já bych tomu newěřila, kdybych nebyla sama při tom býwala. Ale ty jsi, tuším, také ani ústa neotewřel? — i arci že neotewřel; vždyť jsem se ti pak častěji pro to smáwala. Moudrý pan Jaroslaw — a šel wedlé blázniwé Lidunky, jakoby neuměl pět počítat.

Ale my mluwili přece — wíš? — tajnou, ne-

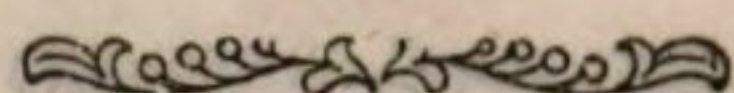

slýchanou, neznámou řečí mluwily srdce naše a rozuměly si.

Najednou jsme stáli na pahorku — ani newím, jak jsme se tam octnuli. Byl to krásný večer — bylo to rozkošné podíwání! Slunce, to dobré, pěkné sluníčko, ukrýwalo se právě za hory; já bych je byla políbila, jak milostně, jak wlídně se usmíwalo a zlatorůžowé poblesky úsměwu swého kolem po tichnoucí krajině rozléwalo. Wísky, háje, luka tonuly w kouzelné záři, a libý wětrík přinášel k nám pobožné zwuky večerního klekání. Ty jsi stál wedlé mne — a oči naše spočíwaly na spanilém obrazu; ruce naše spočíwaly w sobě. Tu jsem ucítila stisknutí ruky twé a jako blesk projelo to žíly moje, a ústa twoje zašeptala: „Blažený večer!“ — a zwuky dwou těchto slow zawzněly w duši mé, jako wyzwánění k welikému swátku. A ty jsi začal nato asi w tomto smyslu mluwiti:

Krásný večer — řekl jsi — milozwěstný předchůdce krásného jitra a blaženého dne, kterýž bych s tebou ztráwiti chtěl, Ludmilo má! —

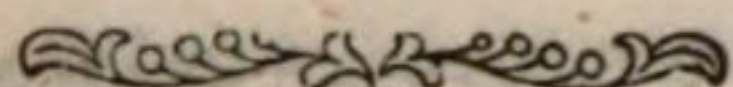
Nikdá před tím nemluwil jsi ke mně takowým hlasem a takowými slowy; ale mně bylo přitom, jakobych známé, w srdci dáwno tušené zwuky slyšela, že jsem jako radostí plakati musela. Snad jsi se ulekl slzí mých, ješto jsi mě nikdy plakati

newídal — snad jsi w nich četl odpověď na slo-
wa svoje, a radostí, že tak dobře odpowídati
umím, pustil jsi ruku mou; ale swou jsi owinul
okolo těla mého — a w okamžení pocítila jsem,
jak srdce twé tlouklo na mém, jak rtové tvoji
zahořeli na mých; ale jenom na okamžení
potom jsem necítila nic wíce, potom jsem wy-
swlekla tělo swé, země pode mnou zmizela, a
jako čistá, pouhá duše letěla jsem wzhůru — da-
leko, daleko Jaroslawe můj! — — tenkrát
mi bylo, jakobych do ráje letěla!

Ale ty se mi budeš smáti — wiď? Tolikráte
jsme spolu o tom večeru mluwili, a já toho ne-
mám ještě dost; já musím o něm ještě žwatlati.
Žwatlám o něm; ale žwatlajíc myslím na tebe,
na řeči tvoje, na řeči svoje — i myslím, jak tě
nezkončeně miluji, a opakuji sliby swé, a w du-
chu si odpowídám sliby twými. O můj Jaroslawe!
ze mne se dělá diwné děwče, a někdy se již bo-
jím, že budu tak vážně hlavu nosit, a tak vážně
očima kroutit, jako naše milá slečna Milada. Jí
to arci krásně sluší — ale já bych s takowou twá-
ří asi vypadala, že bych sama sebe se zhrozila.

Ráda bych wěděla, jakby mi teď asi bylo,
kdybych tě neznala? — Stála jsem u růží a tu mi

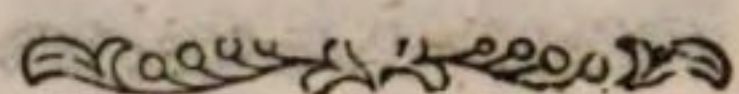

to napadlo. Jedna z nich odkvítila, a klonila hlavu. Wybledlé lupení wiselo wětrem rozcuchané, smrt ležela prostřena w jejím kalichu, každá žilka chwěla se smrtí. Mně bylo ouzko, jakoby mi sestra umírala — a newím přece proč? Jáť widěla již tolik růží wadnouti, že snad ani tolik dní na swětě nejsem, a nikdá mi přitom tak diwné myšlénky nepřipadly, jako dnes.

Myslilaf jsem si také, kdybych sama takowou růží byla, a tak umírala, a ty šel okolo: jestli bysi mě politował? Ale pak mi zas napadlo: Wždyť by mě neznal, kdybych byla růží — a pročby tedy litował někoho jiného, nežli mne? —

A dále mi zas napadlo, jak bysi as byl, kdybys mě neznal? — a potom, jakbych asi já byla, kdybych tebe neznala? — Ale já si ten staw ani předstawiti neumím. Jak bych mohla teď wůbec žíti, kdybych tebe neznala? Já tě musela poznati, mělo-li z mého žiwota něco wíce býti, nežli žiwot pouhé růže, která kwěte, odkwěte a zmizí.

Ale podívej se, jak jsem pošetile hrdá! K růži se přirownávám, a potom jí všechnu zásluhu upírám! Není-liž růže spanilá? není-liž libowonná? Netěší-li oko i srdce člowěka? Ba, nebyla bych jako růže — leda jako wadnoucí, žádného netěšící. Bez tebe nemohu si o sobě ji-

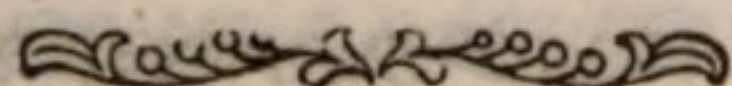
ný obraz na mysli utvořiti, leda podobu vybledlého lupení. Bez tebe! — to jsou dvě zlá, záwistiwá slowa, a přiwádějí zase jenom na zlé myšlénky. Kdybych tě míti neměla! Kdybych tě ztratila!

Dnes musím přestati, bojím se zlých snů.

Dwa dny nemohla jsem péro wzíti do ruky — nedalo mi to! Bylať jsem plna strachu, abych zase něco takowého nenapsala, jako byl konec posledního rozjímání mého. A kolikráte chtěla jsem tento konec roztrhnouti a zapuditi strašidlo, které jsem si sama přiwolala? — ale to jsem také nemohla. Slíbilaf jsem psáti, co mi srdce do péra přinese, i nesmím tedy ničeho rušiti, ničeho před tebou tajiti.

Kdybych tě ztratila! — Nejsem-li děcko? nespokojené, rozmazlené děcko? Jak mi takowá myšlénka jen připadnouti mohla? Také ale zasluhuji, že mě napotom tak děsila. Ty jsi můj! — není-liž prawda? — věčně můj, a swazek duší našich nemůže nic wíce roztrhnouti.

Kdybych tě ztratila! — pak bych musela wšelikou wíru w blaženost lidskou do nejmenšího a nejtenšího kořínku z lehkowěrné duše vyplniti! — s otewřenýma očima stála bych slepá

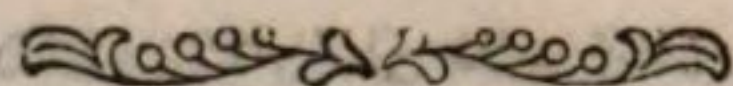

na světě -- s tlukoucím srdcem chodila bych živá mrtwola — bílé byloby černé — a žádná práwda, žádná jistota pod nebem.

Já newím, co se to semnou děje? — to ale cítím, že již nejsem ona díwka, ježto se bezstarostně po lukách za motýlem honíwala — a celá tato změna potkala mě w několika dnech! Kdo by si to byl pomyslíl

O proč nejsem wlašfowkou — tou rychliletou, wesele štěbetawou wlašfowkou, kteráž nad mým oknem sedá! Jak bych to letěla — prudce letěla, abych tě spatřila, abys ty mě spatřil, a radost mou widěl, a wděčné řeči moje slyšel. Jak bych to letěla, a třeba hory do nebes vysoké mezi námi stály, anebo dlouhé, širé moře mezi námi leželo!

O jak jsem ráda, že jsi psal! Celý zámek ožíwnul a omládnul! Člowěk by ani neuwěřil, že by několik mrtwých napsaných řádků pramenem tolika radostí býti mohlo. Starý pán si za celý den ani jednou nepostesknul; třikráte byl je přečetl, a četl je zase poznovu, a wážil každou písmenu, a usmál se, mysle, že w ní nějaký tajný smysl našel — a každému přečítal sám, co jsi ty dal komu wzkázati.

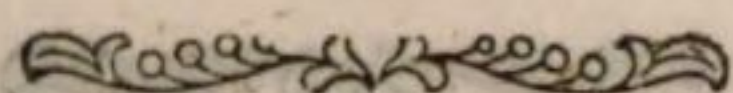
„Jak se wede starému, poctiwému Swobodowi — a co dělá jeho weselá dceruška?“

Jsou to jen prostá, obyčejná, zewšednělá slowa; člověk by myslil, že w nich pranic newězí, že pranic newyznamenávají — a já wím dobře, že jsi naschwál tak denní průpowídku wywolil — i wím také, proč jsi to učinil! — A hle! přece mě tato prostinká slowa, když jsem je zaslechla, tak ohniwě projela, že jsem plamen w celé twáři cítila — a w srdci mém bylo tak sladko a wolno, jakoby w něm celý ráj rozkwítal.

A když na ně teď hledím — na ta zewšednělá slowa, an jsem si je neumělou rukou napsala, zdá mi se, že čtu celý příběh dwou milujících, se všemi radostmi a žalostmi.

Děkuji ti, Jaroslawe! — Dnes mluwily zase lípy šeptem srozumitelným, dnes na mne hleděly růže zase okem milostným — dnes byl celý swět utěšeným obrazem. Já se dnes mnoho nasmála; naši arci newěděli, proč se směji, a wrtěli tuším hlavou; ale já jsem wěděla, proč mi bylo do smíchu, a nechala je wrtět.

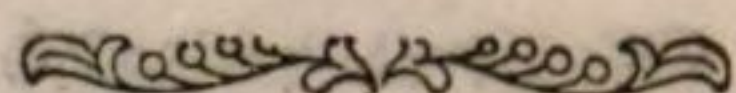
Kdybych jen mohla vyskoumatí, co se asi bratru přihodilo! — nebo co se to w něm děje.

Tak nebyl nikdy. Tak nespočíwaly oči jeho na mně, pokud mi pamět postačí. A proč je přitom tak náramně zamyšlený? Proč hledí na mne tak vážně, jakoby w mých prsou nějaké tajemství hledal?

Tajemství? — Ty milé nebe, jak jsem se toho slova lekla! Ano we mně leží tajemství — newinné, swaté tajemství; onoť je zápalní jiskra žiwota mého. Kdybych ho měla pozbýti, tuším, žebych jako mrtwá loutka na swětě stála. A ptáš-li se mě, od kterých časů mě oči jeho tak stíhají? — zdá mi se, že od té chvíle, co twé prwní psaní přišlo. Já se chtěla dělati lhostejnou; we mně to hrálo jako zbor wesnických pacholat na kwětnatých lučinách; we mně to znělo jako weselé písně pasoucích dívek, a já chtěla dělati vážnou, chladnou twář! Ale ono to nešlo a bratr musel pozorowati, co se we mně děje.

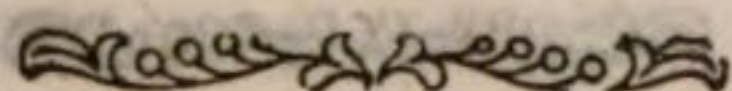
A já newím, proč se ho bojím? — tak šlechtného muže? Wždyť nedělám nic zlého! Moje láska nemůže býti prowiněním, aby se přísného soudce štítla! Duše má je tak tichá — sahám si na srdce: Řekni upřímně, swědomí neumí pochlebowati — powěz: nemám-li milowati? A každé klepnutí žil, každá krůpěj krwe odpowídá: Miluj! Proč tedy bratrowy oči na mně tak vážně a přísně spočíwají? A nejsem-li na omylu,

čtu we twáři jeho i jakousi outrpnost, jakési politování. Co jen chce?

O že nejsi tady, abysi jedním pohledem, jediným slowem mraky zahnal, kteréž oblohu mou kaliti začínají! Já sice newím, co by mě zlého potkati mohlo; ale tušení swírá duši mou. Nesměj se. Já neumíwala býti vážnou — ach, toť wíš, a také jsi to míti nechtěl, abych weselou mysl do těsných okowů byla spínala; ale teď sedím s hlavou swěšenou, jako moje hrdlička, když se jí zasteskne. Ach, že nejsem nyní hrdličkou! Jak bych rozpnula ty malé peroutka a letěla za tebou!

Pamatuješ se na mlynářowic Rozinku? — Bez pochyby, žes ji wídal, anebo alespoň o ní slýchal. Wůbec jí říkali Růže ze mlejna. Posuď dle toho, byla-li hezká. Otec je na celém panství největší boháč. Holka byla w Praze, jak říkáme, we cwiku, a udělala si známost s mladíkem ze wzácného domu. Bylo prý to welké štěstí — tak se wůbec tenkrát mluwilo; ačkoli někteří, ježto prý mladíka i rodinu jeho znali, ramena pokrčowali. Rozinka se prowkala, a teď je zase doma. Ubohá Růže ze mlejna! Myslílať, kdo wí do jakého sadu, na jaké slunce se dostane — a s wybledlými lupeny, se skloněnou hlawinkou

se vrátila. Já také jednou o sobě myslila, že bych tak vypadati mohla.

Byla prý nešťastná se swým panským manželem — otec nemohl déle nářek její poslouchati, vzal ji domů. Teď je z toho mrzutá pře.

Já musela děvče srdečně politowati. Byla to dobrá duše, tak jemná a libostná, jako nejranější jarní kvítek. Mohliť ji na věčné časy doma nechati. I za práhem umoučeným bylo by ji štěstí nalezlo. Já ji srdečně politowala.

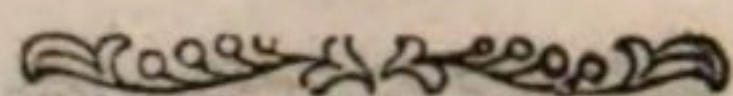
Tak se děje skoro wždycky dívkám, řekl na to bratr, když opouštějí okres rodu swého a pošetilým sňatkem k wysostem se derou, od nichžto je wylučují swětské zásady — buď již moudře, nebo nemoudře.

A pronikawě bodaly mě přitom zase oči jeho. Patrně jsem poznala, že mi těmi slowy něco obzvláštního a důležitého říci chtěl; jen že jsem mu ouplně nerozuměla. Zpytawě hleděla jsem naň.

I mluwil tedy dále :

Jistý hrob ale wykopává štěstí swému dívka, kteráž pustiwszy měšťanskou krew z mysli, nemoudrou láskou upíná srdce swé na muže z rodu panského.

Řekl to sice nějak wybrannějšími slowy, ale smysl jich byl ten samý. Mne to bodlo u srdce. Na okamžik pozbyla jsem dechu. Byloť mi w té

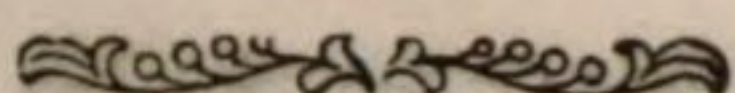

chwíli, jakoby newinné, swaté tajemstwí moje před očima swětskýma na jewu leželo. Bratr musel to leknutí na mně pozorowati. Nejdřív rozpálily se twáře moje, že jsem myslila: tenkrát mi nezbyla ani krůpěj krwe w srdci; a pak jsem náhle zas takowou studenost po čele a po celém těle cítila, že mi bylo, jakoby mě kladli do rakwe.

Co je ti? ptal se mě bratr tím nejsladším, nejměkším hlasem, jaký jsem kdy u něho slyšela, i přistoupil ke mně, a wzal mě za ruku, a já bláhowá sklonila hlawu na prsa jeho — a dala se do pláče. O zlob se na mne, Jaroslawe můj! Přezdi swé díwce nesmyslných, pošetilých, nepozorných, bojácných — přezdi, jak chceš; ale jen mne miluj. Já za to nemohu, že jsem byla takowý blázínek.

Neumím se přetwařowati. Slowa bratrowa dotkla se mě w nejtajnějších hlubinách duše mé. On je šlechetný muž, laskawý bratr — ach! krom tebe nemiluji žádného na celém dalekém světě jako bratra; ani k mému dobrému, starému otci nemohla bych se tak důvěrně, tak beze wší bázně a ostýchawosti přiwinouti, jako k bratrowi. Jakž mě tedy neměla slowa jeho se dotknouti?

Co je ti? ptal se mě ještě jednou; ale já bych byla za celý svět ani slowo z úst newyprawila.

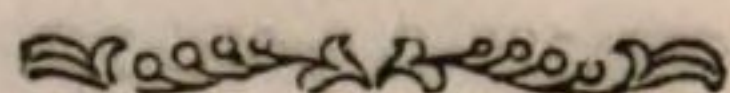

O mluw, mluw ty, Jaroslawe můj — ty pramene myšlének a citů mých — ty žiwote můj — proč jsem nemohla mluwiti? Proč jsem se ulekla? Proč jsem plakala? Wězela snad prawda we slowech bratrowých? — wězela? O běda mně! — ty nemůžeš odpowědíti, a bratrowi musím wěřiti.

Já nemohla wýstrahu bratrowu z mysli pustiti — ach! já mu nemohla wěřiti! Což má urozenost, což má rozdíl krwe s láskou co dělati? Co přidá urozenost k blaženosti srdcí? Nic — nic! Já se nemohu toho domysli.

Zpomínali jsme kdy na to, když se nám na zemi nebe otwíralo? — když každé wanutí wětérků, každý šust lupenů, každé cwrknutí ptáků tisícérým hlasem wolalo: Milujte se! Milujte se!? — A přece — přece! Jakž by mě mohl bratr nadarmo děsiti? A jakž by mohla ta dobrá ubohá Růže z mlejna teď wadnouti? — ta dobrá, tichá duše, kterážto ženicha swého přece milowala, a blaho swé dojista w něm nalezti doufala!

Proč mi teď bratr u každé příležitosti na to připomíná? — a to hlasem, jakoby mě warowati, prositi, hroziti, zaklínati, litowati a zase těšiti chtěl! — Pod wečer seděli jsme všickni tři —

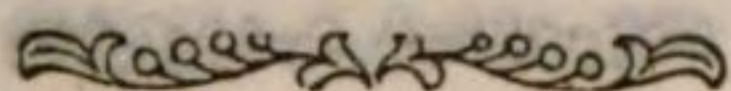
otec, bratr a já w zelené besídce. Otec byl zarmoucen. Mezi dnem byl u mlynáře, a tam se zarmoutil. Býwalif od jakžiwa přátelé.

Smutek otcůw nakazil i bratra. Wřeleji než jindy začal proti nestejnostem stawu u zawírání manželstwa horliti. Já se osmělila — ani newím, kde se we mně tolik smělosti wzalo! — já se osmělila mínění swé pronesti. Řekla jsem:

Jáť myslím, že láska všechnu nestejnost wyrowná.

Wsechnu, nikoli! řekl bratr. Od početí lidské společnosti panují způsoby a zákony, proti kterýmž weškerá síla a zbraň lásky ničeho nezmuže. Prawdiwým anebo jen zdánliwým právem — podstatu a bytost jeho nebudeme teď ohledáwati, majíce dosti na tom, že toto práwo skutečně pozůstává — tímto právem tedy vykopal staw panský mezi sebou a krví nepanskou tak hlubokou nebo trním zarostlou propast, že jim teď oběma bezpečně k sobě kročiti nelze. A odváží-li se na to přece noha smělá, budto si nešťastným skokem tělo w černé hlubině roztřepí, anebo si w bodawém trní bolestné lůžko ustele. Šťastnou nohou nedostane se na druhou stranu nikdy — alespoň u nás nikdy, kde zwyk a obyčej silnějšími tyrany býwají, nežli wůle mužowa.

Já si netroufala při jeho slowech ani očí po-

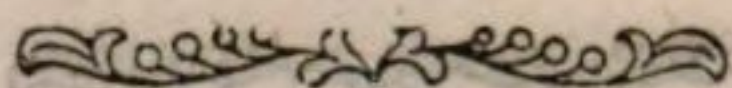

zdwihnouti. Já se bála pohledu jeho. Wždyť pak již bez toho každé slovo jako wroucí slovo do ňader mých kapalo; měla jsem si dáti duši ještě i očima jeho rozrýti? A já to cítila — w každém zwuku řeči jeho jsem to poznávala, že byl nej-tajnější záclonu srdce mého odhrnul a do hlubiny jeho nahlédl. A já se třásla — i třesu se před budoucností posawad.

Ó že nejsi tady, abysi leskem pohledu swého mraky zahnal, ježto duši mou stíniti počínají, aby-si hudbou hlasu swého bolestné zwuky ukonejšil, ježto mi srdcem zazníwají, jako prasklé struny na harfě. Já newím, jak to vydržím. Wiš, jak jsem tě škádlila, když ti někdy malý mráček na čelo ulehnul? — jak jsem pochopiti nemohla, proč se lidé na té krásné zemi, pod tím spanilým nebem zármutku oddáwají? Ta krásná země stojí posawad — to spanilé nebe pne se posawad: a zármutek našel u mne stánek swůj. Ach kdo mě potěší? ...

Oči mě pálejí — já plakala. Již je půlnoci; před očima dělají se mi kola, mžitky, diwné podoby — nemohu dále — dobrou noc!

O můj Jaroslawe, dobrou noc! — dobrou noc! Duši chtěla bych wydechnouti slowy těmito, aby zaletěla k tobě a zeptala se tě: Miluješ mě ještě? miluješ mě, jako já tebe miluji? dobrou noc!

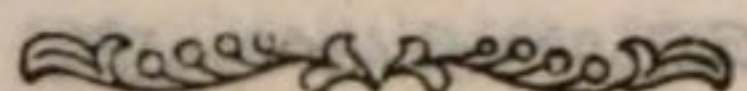

O můj Jaroslawe, dnes nemohu psáti. Černě točí se celá země přede mnou, a ze všech stran hledí na mne ztráta — weliká, wyzáblá žena s pichlawýma očima!

Ztráta! — já bych vyplakala celé moře slzí, kdybych mohla těchto několik známek hlasu lidského z písma vymazati! O můj Jaroslawe! proč jsem tě kdy poznala? Co je to za diwné řízení na swětě, ježto nám bránu k blaženosti jen proto otwírá, aby nám ji zase zawřelo? Já nemohu na to mysliti, abych nepozbyla rozumu.

A přece — jak šťastná musí býti — šílená! Onať žije we swém swětě, nehledíc na zákony, na způsoby záwistného swěta našeho. — Já nesmím na to mysliti.

Bratr mě dopadl w zahradě u našich líp. Já se tam byla uchýlila, proto že jsem chtěla býti samotna — samotna se swými myšlénkami, se swou bázní, se swou žalostí. Duše moje byla celá u tebe. Jak dlouho jsem tam pod zelenou, stinnou střechou seděla, to newím. Mně bylo wolno, neboť jsem si byla poplakala, a žiwá duše mě newytrhowala ze sladkých, zlatých snů. Tu jsem byla celá twá. Duše naše splynuly w jedno tělo — jasné duchové tělo, a opustiwše nuznou zemi,

wznášely se w modrých výšinách — a pak se wedly zase za ruce a procházely se po rajských lučinách a trhaly věčně květoucí kvítí.

W tom mi zafukal někdo na rameno. Já spadla s powětrných hradů swých, a předemnou stál — bratr.

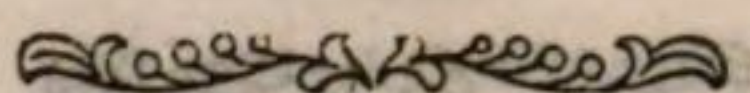
Co je ti? ptal se mne. — Zase to nešťastné: Co je ti?!

Proč jsi plakala? — proč vyhledáwáš samotu? Proč se vyhýbáš otci? — proč mně?

A každé pro č bylo trojhranný meč do srdce mého! Nemohla jsem odpowěditi. Ruce moje ležely složeny na klíně, hlawa wisela sklopena — a srdce? — ach, to ubohé! to se mi chtělo utrhnouti a zalítnouti přes hory a doly — daleko, daleko!

Co se ti stalo, Lidunko? — Což je to něco tak hrozného a welikého, že by to w srdci a myslí bratra twého ani místa nenalezlo? — Ludmilo! kam jsi dala swou důwěru? Poslalas ji všechnu tam, kde nyní duše twoje bloudila? —

Tu to bylo na jewu, že wěděl o mém tajemství! Mezi otázkami byltě si ke mně přisedl a ruku swou okolo těla mého otočiw, litostně mě k srdci přiwinul. A já byla ráda, že jsem mohla twáře swé na prsou jeho ukrýti.

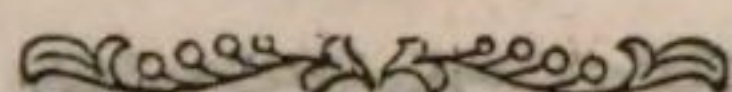

Tak jsme seděli hodnou chvíli, ani slova nemluvice. Konečně sklonil ke mně hlavu svou a ptal se mě tak laskavě, tak pohnutě, že mi každé písmeno jako balzám po řádrech se rozplynulo. Nemáš mi co říci, Lidunko? ptal se mne. — Swému bratru — swému nejvěrnějšímu příteli?

A já nemohla ani slova ze rtů vypustit; ale owinula jsem obě ramena okolo krku jeho a začala hlasitě plakati. On mě nechal úpěti, a každou slzou ulewila tíseň srdce mého, jakoby z něho kus po kuse drtící skalina kapala.

Když jsem se poněkud utišila — ale kouknouti mu do očí jsem ještě nemohla — začal zas mluvit.

Odpovídati již nemusíš; tvoje mlčení je důstatečná odpověď na mou otázku. Ale tys moudré, hodné děvče; nech k sobě nyní powážliwě mluvit. Tys byla vždy bez klamu a beze lsti — chovej se tak i nyní w této důležité hodině.... Ty miluješ mladého Welenského — já to dáwno pozorowal se strachem; ale těšil jsem se přece, že je to snad jen pouhá hříčka mladé díwčí myslí. Pozdě teprwa seznal jsem, že se w tobě něco událo, co by mohlo bolestnou změnu w žiwobyті všech nás způsobiti. Nemysli si, že se tomu diwím, a nebo že ti to za zlé pokládám, že Jaroslawa miluješ.....

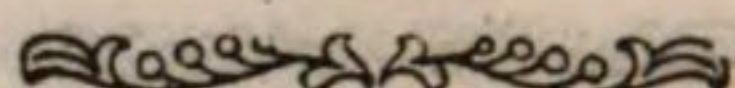

Ano to powídal, Jaroslawe můj! opakuj to, abysi snad nemyslil, že bratr cenu twoji neuznává! Ach, on mluvil ohniwým jazykem o tobě, a já bych ho za to ještě wroucněji milowala, nežli jsem posud činila — kdyby to možná bylo.

Ale z této lásky nemůže nic býti; ta ti nepřinese žádné blaženosti. Nedej se jarním leskem milostného snění šáliti; nedůvěřuj zlatým slibům panského mladíka; nestaw hrady swého štěstí na budoucnost, která se ti jako písek pod nohama rozsype. Tak mluvil bratr.

A což myslíš, drahý bratře, že není láska Jaroslawa mého dosti silna, abych pod ochranným pláštěm jejím všem náběhům žiwota nepřátelského wzdorowati mohla?

Láska twého Jaroslawa může býti dosti silná — zlatý kwět této rajske kwětiny rozložil se snad hluboce w čistém mládeneckém srdci jeho; ale myslíš nebo smíš od něho očekáwati, aby k wůli swé lásce všechny ostatní swazky přetrhal, kteréž jej od narození k rodině, k společenstwu, ba k celému lidstwu poutají? — Jaroslaw není pouze twým Jaroslawem, a láska twá byla by welmi soběcká, kdyby si z něho nic více míti nechtěla. On se musí z tiché domácnosti, z poswátné osamělosti lásky twé do weřejného swěta postawiti — a sice bez tebe, aby — nelekej

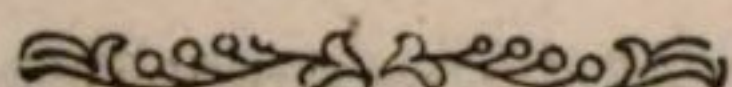
se toho slowa! — aby na tebe jemu rovní prstem neukazowali....

Mně bylo při tom, jakoby mi byl ostrým nožem srdce probodnul — a jako by mi krew byla všemi žilami ubíhala a horkým proudem všechny oudy moje políwala. Jaroslawe! to jsi mi nikdá neřekl! Je to prawda? Ach, já neznám ten váš swět, já se o to nikdy nestarala, co a jak se na něm děje — pro mne stačil ten kousek země, na nížto právě noha moje kráčela, já nedychtila po jiných známostech.

O proč jsi mi to neřekl? Já nemám slow, abych ti žalost swou wyličila... a kdež bych jich teprwa nabrala, kdybych ti měla nyní celou rozmluwu s bratrem popisowati?

Proč jsi mi neřekl, že nesmím po twém boku do swěta wstoupiti — s tak weselou myslí a twáří tam wstoupiti, jako wstupuji do swé zahrádky, a nebo na luka mezi naše děwčata?

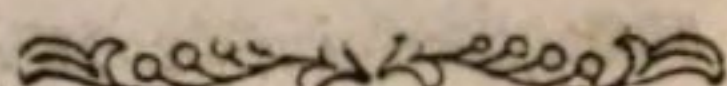
Ale což je mi do swěta? Já nepotřebuji na oči mu přicházeti. Kde twoje láska bydlí, tam bytuje i můj swět. Pouštěj ty se sám do swěta, a swou Lidmilu nech we stínu swé domácnosti. Já nechci býti družkou twé zemské oslawy, důwěrníci twých welikých zámyslů a zbytečnou i snad

obtížnou společnicí při smělém výletu ducha twého; já chci býti jen slabým břečtanem, winoucím-se okolo jilmu lásky twé; já chci býti jen za prahem domu twého plnitelkou vůle twé; twé oko, twůj úsměw, twé slowo, twé srdce — to je můj swět; po jiném se neptám.

Ale můj zlý bratr wrtí pořád hlavou, a já to cítím, že má prawdu. Já mohu swět swůj we twé lásce nalezti; — což ale ty? Kde zůstane twůj swět? Ty se nemůžeš k prostinké dívce upoutati; ty nesmíš, tak praví bratr můj, lesknawou řadu wznešených předků poskwrniti! O, jakž by na tebe ti urození páni s wýsosti swé hleděli, kdybys jim zahradnickou dcerku do staroslawného domu přiwedl!

A někdy si zas myslím: Ať si hledí! Ať si celý swět při swých zastaralých úzkosrdcích způsobech na nás hledí! — ať si očima mhourají a nosem potrhují — jen kdybychme se milowali; jen kdyby bylo prawda, že je láska moje twým žiwotem. A kolikkráte jsi mi to powídal? — nejsladšími sliby dotwrzowal? A nebe tě slyšelo, a země tě slyšela, a celé stvoření wůkol nás bylo plno radosti nad touto láskou. Lípy žiwěji šuměly, kwítí lahodněji dýchalo, motýlci weseleji poletowali — ach, celý swět byl tak spanilý, tak newýslovně spanilý!

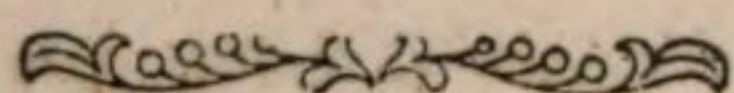
Jen kdyby byla věrná, vroucí moje láska
tvým životem! — Já nemohu věřit, že by byl
manžel mlynářovic Rozinky tuto outlou květin-
ku z tichého údolíčka kdy miloval. Co se ptá
láska na stavy a ouřady? Nepovídals ty mi to
sám? — a necítla, nepoznávala jsem já to sama?

Láska má jiný — květnatější a hvězdnatější
svět, nežli je svět wezdejší. Láska nehledí ze
světa svého na mraw a na způsoby světa we-
zdejšího. Láska je dosti sama sobě; láska je bla-
žena sama w sobě.

Jen kdyby byla věrná, vroucí moje láska
tvým životem! Já bych měla smělosti pod štítem
twé lásky weškerý dlouhý život se vším proti-
wenstwím do boje wyzwati! Mne by nezděsil,
ani nedonutil k outěku svět se swými domnělými,
wymyšlenými právy! Já bych stála hrdě a pevně
na práwu swém — na práwu lásky své w lásce
twé.

Ale ach, což vzdychám, co bych učinila?
Běda mně! — jáf musím pomejšleti na to, co
učiním. Bratr má přece dobře.

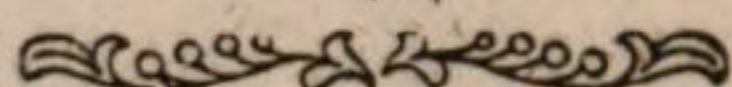
Dlouho — dlouho jsem nic nepsala. Já se toho
dne bála, až zase péro do ruky wezmu; bála jsem
se ho jako neposlušné děcko, ježto se prowinilo

— — ne, tak ne! — to by byl tisícový díl té ouzkosti, ježto mezi tím časem duši mou rozrývala. Já se ho bála, jako se asi upřímný syn bojí, když na dlouhý, dlouhý čas z otcovského domu odchází — já se ho bála, jako děvče, ježto se s miláčkem duše své loučí!

Opět a opět kladla jsem na váhu, co lásku mou pozvednouti, co naději mou udržeti mohlo; i kladla jsem na ni, čím by láska i naděje na své místo až k zemi se sklonily. Já bojovala dlouhý a krutý boj — ó nemysli si, že bych tě tak snadno, ty můj jediný, z objetí svého, ze světa svého pustila. Já tě miluji! — ale bratr má dobře. Já v tobě založila život svůj! — ale bratr má dobře. Já newím, jak se příští dnové moji utvářejí, jak bude slunce svítit, jak budou růže kvést — ale bratr má dobře.

Jaroslav tě miluje, on může v tobě objevení-se nejsladších snů svých nalezati — tak mluvil bratr ke mně — on se může odtrhnouti z okowů, jimiž ho owinul rod a stav a způsob a slušnost a jak se všickni zlobohowé jmenují, co čisté, newinné, milující srdce smrtelným hryzem zakrwácují — on se může z tohoto světa odtrhnouti a wystawěti sobě vlastní svět, a postaviti se do něho pevnýma nohama — — ale ty nemůžeš takto učiniti, aby tě nezdrtila dvojí kletba.

Jaroslawe můj! — dvojí kletba! Já to slovo říkajíc ani neznám; u nás nepřicházelo nikdy z ust; ale někdy jsem je potkávala w knihách, a tu mi před ním ustydala krew jako před půlnočním strašidlem. Kletba! O musí to býti něco hrozného, wleci řadu let swých pod tímto břemenem!

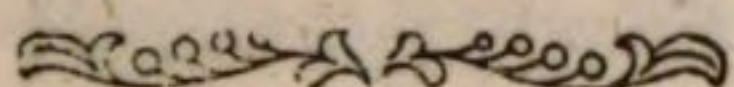
Bratr má dobře. Já nejsem paní kroků, činů swých, a kdybych nikoho na dalekém světě neměla: mám starého, dobrotiwého otce, k němuž mě wíže příkaz Nejvyššího!

Znáš to, milý Jaroslawe? a wíš, co to obnáší: Cti otce swého a matku swou!? — a tyf máš také tak dobrého, tak milostiwého otce. A ten prý ti wyhlídl newěstu....

Widíš, Jaroslawe — já musela zase přestati; slze moje padaly na papír jako déšť a stýkaly se s inkoustem. Jestli to přece tak sličné slovo: Newěsta! — a mně se při něm rozplakalo srdce.

Tobě wyhlídl otec newěstu, a ty to wíš a slova jsi mi o tom neřekl! Otec ti wyhlídl newěstu, a zakládá na tomto sňatku pokoj swých příštích roků — ty to wíš a slova jsi mi neřekl.

A jábych měla nyní jako zlatochtiwá lupička

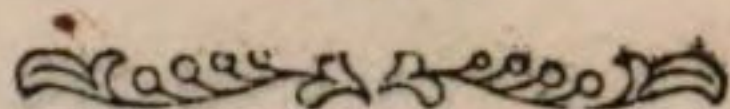

ku bráně chrámu zlatých snů jeho přikročiti, a smělou, nelitostnou rukou z duhowých barew setkané stawení jeho naděje zbourati? Měla bych dáwnoletou setbu zámyslůw otce twého zkaziti — aby pak ubohý, zklamany starc z oblíbených krajů swé obraziwosti jako u wyhnanstwí prchnouti musel a mně swou kletbu zůstawil? Ne, ne, Jaroslawe! s takowým břemenem nemohla by twoje Ludmila kráčet tobě po boku!

A pak Milada! — ta jemná, dobrá, míruplná duše, ten utěšující anděl otce twého . . . jakž by ta měla mou rukou zkázu trpěti? Jestli že tě miluje — já to newím a tys o tom nemluwil — awšak zajisté by snesla twou ztrátu mužněji; ale já nechci, aby kdo k wůli mně ztrátu trpěl, maje staršího a uznanějšího práwa nežli já. I já mohu snášeti, a wědomí, že jsem učinila swatou powinnost, bude mě síliti.

Powinnost? — vlastně, kdo wí, je-li to moje powinnost, odřeknouti se lásky twé, kterouž ty jsi mně samojediné wěnowal?

Ona je dar twůj swobodný a uštědřený právem člověka nejstarším, právem všemocné přírody! Kdož by mě mohl nutit, kdybych zlatý dar twůj nechtěla z rukou wydati? Kdybych

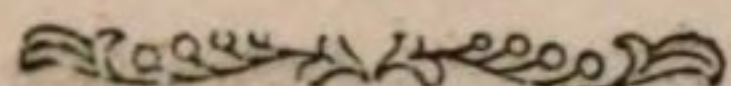
twrdohlawě, s podrážděnou swéwolí pokladu swého bránila?

Já to ale neučiním — a kdybych učinila, nestála by ani swéwole, ani twrdohlawost po boku mém; jediná láska, ta srdce mého žiwitelka a mysli mé silnitelka, musela by wybojowati tento těžký boj — ale já to neučiním; chci jenom říci, že to není moje powinnost, že činím wíce nežli powinnost — ráda bych se wětší silou honosila, nežli Milada.

Ta dobrá, tichá Milada! — jakž ji miluji při wší její chladné nádheře! Ach, wždyť wím, že je přece statnější, nežli já ubohé, hrawé, dětinské děwče, jemuž teď i to uprchlo, co tě tak sladkými úwazky poutalo — má weselá mysl. A jakž bych se mohla zdobiti strakatým kwětem weselého rozmaru, když teď na swého otce pomyslím?

Můj dobrý — dobrý otec! O bratr má dobře! — jakž bych mohla co počíti, coby tu drahou hlawu před časem do hrobu sklátilo?

Otec můj wí, co starý pán s tebou a Miladou zamejšlí, otec můj žije we starém pánu, pánowo pomejšlení je mu nejprísnějším rozkazem... pro žiwý Bůh! jakým okem by se na mne podíwal, kdyby se dowěděl, že jsem rušiwě mezi zámysly

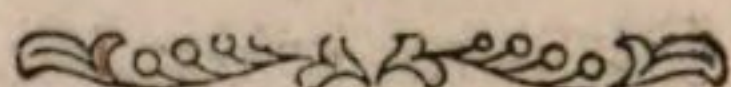

starého pána wstoupila? — Mohla bych jej o požehnání prositi?

Cti otce a matku swou vše ostatní musí ustoupiti do zadu.

Bratr měl dobře! — ó jak mu za to děkuji, že mě pečlivým prstem na cestu poukázal, po níž musím kráčet, chci-li pokoj duše své uchovati. I widím a poznávám, že to jinak býti nemůže. Co tomu srdce říkáti bude? . . . To newím, také se teď na to ptáti nesmím.

Buď zdráv — zdráv můj jediný, drahý Jaroslawe! Já bych si přála, aby srdce moje bylo knihou, hustě popsanou, abych je mohla rozewříti, a každou žílku w něm tobě okázati, abysi poznal, že jméno twoje w každém fuknutí zaznívá — že jméno twoje z každé písmeny proskačuje. Já tě miluji — ano! to mi nemůže nikdo zapowědít, nikdo zabránit. Já tě mohu milowati — aniž proto jiné powinnosti zanedbám. Láska má je tichá, skromná, nežádoucí — buď si, kde buď, buď si, čím buď — já tě budu milowati. Ale nic více! Widěti ne, to tě nechci; ani leskem oka twého, ani zwukem hlasu twého nedám si duši w čarowné síti pochytit. To wezmi na rozloučenou: že tě miluji — a že ti odpouštím, že jsi Ludmile

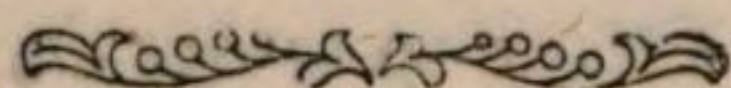
swé sám wšecko nepowěděl, co mezi nás jako děsiwá obluda wetříti se musí. A přece jsi to wěděl!

Bud' zdráv, můj drahý Jaroslawe! — Ty newíš, co twoje díwka zkusila, an jsi ty zatím snad od radosti k radosti lítal; ale ty to zkusíš také, an se nawrátíš a místo ráje — pusté sutiny, diwé pouště nalezneš. Neplač, nehořekuj — wěz, že Ludmila na tebe myslí, a kdyby mezi nás ohniwé hory nebo wodní propastě položili — twoje Ludmila na tebe myslí. Wždyť je to k smíchu....

O Bože! jak mě to pichlo u srdce! — jesti to bláznowský swět při takowé lásce. Já budu slawíka učiti, aby zpíwal jako hawran. To nejlépe pochodí. Já se musím také něčemu učiti. Nejlépe — když se naučím lítati. Pak sednu na wysohou horu, a dám se do smíchu.

O Bože, to je zase píchnutí — a hlawa mne tak pálí.... dobrou noc!

Již téměř ani newím, kolik tomu neděl, když jsem napsala toto poslední: Dobrou noc! — Od té chvíle uletěly nade mnou těžké doby. Já stonala. Ale Bohu díky! — to byly plameny, kteréž očistily duši mou; to byla rosa, kteráž ochladila mou.

Spanilý je swět — a byť by se i w takowém šperku předemnou neleskl, jako se leskl druhdy — oko mé jest jasné, mysl utišená — swět je spanilý, a člowěk na něm proto, aby ho sám sobě nekazil, aby ho nekazil jinému.

Milý pane hrabě! — ani slowa neruším z toho, co jsem we šťastných i nešťastných chvílech těmto listům swěřila, i doufám, že poznáte oumysl můj . . . a w předsewzetí mém posily mi dopřejete.

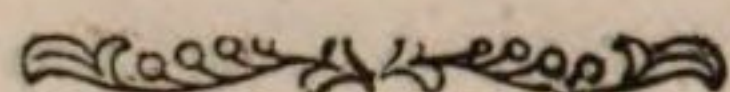
S rukou na srdci a očima k nebesům učinila jsem sama sobě swědomitou otázku: Můž e - li býti jinak? — a pokojný tlukot srdce a jasnost mírudatných nebes daly mi odpověď: že nemůže! Držme se odpovědí této, pane hrabě!

Ten, kterýž uzdrawil tělo moje, uzdrawí také duši mou; jestli ale wedlé neskončené moudrosti swé jinak uzavřel . . . řeknu: Děj se vůle jeho! . . . wy pak, milý pane hrabě, neztrpčíte a neztížíte mé wítězství.

Wyť jste šťastný — wy jste muž, a můžete bol swůj do všech swěta končin roznesti; ale já slabá díwka — já ho musím skryti w nejtajnějším srdce swého záhybu, aby o něm nezwěděly ani lípy, ani růže mé.

Nesmějte se dětinské díwce, že ještě na tyto swědky blahosti swé zpomíná. To jsou zpomínky

)C

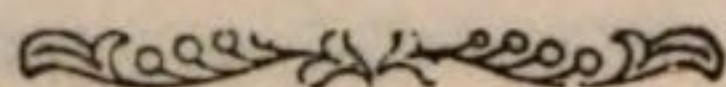
na — zemřelé, a nezwolají nikoho více k životu. Mějte se dobře, pane hrabě! — Já se budu modliti, aby vás neopouštěla mužná síla, až budete jednou tyto mé papíry čísti. Co se we vás díti bude — to jsem zkusila sama na sobě; i nepochybuji, že se vám stejnou mírou powede. Wědomí toto vyplývá z mé tiché wíry, že jste mě milowal, a zpomínku na waši milost wezmu s sebou, jako dotýkaný amulet na příští pouť swého života.

Budte zdráv a šťasten — a neoslyšte poslední mou prosbu, abych i já zdráva a šťastna býti mohla: popřejte mi totiž místečka we swé paměti, nerušte osamělost mou a s ní těžce dobytý mír.

Widěti se více nesmíme, pane hrabě! — To ne! — Musíme w sobě něco ostřežiti a otužiti, čím celému swětu odoláme, a při všech jeho oukladech, nátiscích a protiwenstwích čisté srdce uchováme.

Hle, hle! prostinká díwka chtěla se před wámi se swou moudrostí wytasiti! Promiňte jí žwattlawost, pane hrabě, a zachovejte ji, jakož i všechny milé její, we swé milosti.

To také učiníte, není-liž prawda? O jakž bych mohla o tom pochybowati? —

A k čemu se také widěti? Obraz váš . . . ne obraz, ne ten pouhý stín, ten mrtvý nádech, ale wy sám, duše vaše se vším pokladem swého krásného srdce bude předemnou státi po všechny časy . . . to wám při loučení mohu swěřiti. A wy? myslím, že se nemusíme očima widěti, a že se přece widěti budeme.

Mějte se dobře! . . . já nemohu w této chvíli po slowech lapati, abych wám toto prostinké přání výmluwněji powěděla mějte se dobře!

Pomyslete, že jste spal — že jste snil, snad lahodně, blaženě snil; nyní jste se probudil, ze sniwého swěta udělal se skutečný swět, a wám nezbylo nic, než — upamatování!

Bůh wám je uchovej, může-li k útěše waší přispěti!

8.

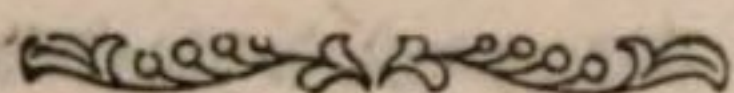
S bolnosladkou rozkoší potápěl se Jaroslav w křišťálowém jezeru Ludmiliných samomluw. Prsa jeho dmuly se střídawými pocity, hněw a láska wedly w nich krutý zápas. Konečně dočetl, a jako nowou silou nadchnutý wzhopil se a zvolal: „Miluje mě, miluje!“ Nowý žiwot rozpínal před ním swé čarowné obrazy, a on se kochal w jejich kráse hltawými zraky.

W prwním okamžení newěděl, co počíti. Prudce popocházel po zeleném čalouně swížího trávníku, až pak náhle, jako blesk, myšlénka hlavu jeho prolítla a druhým okamžením úmysl w něm dozrál, tak pevný a newywratný, že na něm weškerou budowu příštího žiwota swého založil.

Rychlým krokem nawrátil se do obydlí starého zahradníka, a vyhledal služebnou díwku.

„Powěz — kam odjel starý Wawřinec?“ promluwil k ní hlasem nejwładnějším. „Kam odjela Ludmila?“

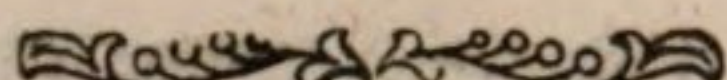
I prosil a slibowal a hrozil, jen aby se uprch-

lým na stopu dostal; ale děwečka nemohla nic jistého udati. Pamatowala se toliko, že slyšela o Praze mluwiti, a že jí pacholek slíbil, že jí z Prahy nowý hřeben přinese.

Jaroslav byl spokojen, že dosti malého wotitka nalezl. Ponejprw za celého žiwota byla jej opustila přirozená, chladnokrewná samowláda — bytost jeho rozplynula se w pouhý cit, a swobodným, bezuzdým během utíkalo srdce jeho. Umínil si, jeti za uprchlými, a welikou záležitost žiwota swého rozhodným krokem skončiti. Doufal, že je dobře placenou poštou ještě před Prahou dohoní.

S tímto oumyslem bral se nazpět do zámku. Na cestě ho potkal Swoboda, kterýž byl otce a sestru kus cesty wyprowázel, nyní pak se domů nawracel. Jizliwým hněwem pobouřila se duše w Jaroslawu, an mu, dle důmínky jeho, půwodce všech nynějších strastí w oustrety přicházel. I wířilo a bouřilo to w něm, jakoby se mu byly prsa a žíly wroucím olejem naplnily, a všeliká roz-waha opouštěla mysl jeho. Onť newiděl w bratru díwky swé nic jiného, nežli chladnokrewného, zlomyslného odpůrce swého a potměšilého, nelitostného rušitele blaženosti swé. I musel jej zastawiti a celým proudem rozkwašené žluči swé ho zalíti.

Swoboda očekával tiše nemilé setkání. Wyhnouti se Jaroslawu nebylo možno, aby naň ještě temnější stín podezření nepadl; a jinak neměl také ani příčiny, aby se byl Welenského warowal. Wědomí jeho bylo čisté, a s pokojným srdcem mohl se proti vášniwému milenci postawiti, maje mimo to ještě tu výhodu po swé straně, že mohl bystrookou, chladnou powážliwostí proti zaslepené prudké náružiwosti bojowati.

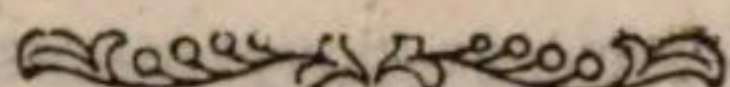
Když se byli až na několik kroků k sobě přiblížili, zastawil se Jaroslaw, a oči jeho spočinuly w zimničném zápalu na postavě nenáwiděného odpůrníka. Swoboda přikročil krokem rychlejším.

„Dobré jitro, pane hrabě!“ — pozdrawil jej s klidnou uctiwostí klobouk posmeknuw. „Poroučíte něco?“

„O, proč ne!“ odpowídal tento, pozdrawení jeho si ani nepowšimnuw. „Práwě přemejšším, k čemu bych wás nejlépe použil, kdybych jednou waším pánem býti měl. Za wyzwědače, přeslouchače, přemlouwače hodil byste se výborně!“

„Pane hrabě!“ řekl Swoboda; „ještě nejste pánem mým — a kdybyste ním i byl, takowéto řeči nesnesl bych nikdy — ani kdybyste vášní zaslepený newěděl, co mluwíte, a mne tedy uraziti nemohl.“

Po těchto slowech uhnul se z cesty a chtěl

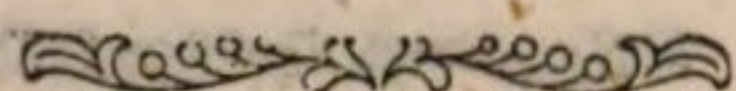

Jaroslawa minouti; ten ale zakročil mu cestu a poroučel mu zůstatí.

„Stůjte!“ zkřikl s plamennou tváří — „a poslechněte, co vám powím bez vášní, s dobrým rozmyslem, s chladným uvažáním. Já četl písemné wyznání Ludmilino — tuto leží na prsou mých jako čarojemné brnění w zápasu se vším protiwenstwím swěta —“

„— to jsem si myslil,“ posvědčil Swoboda; „neboť wím, že vám Ludmila swůj denník tady zanechala.“

„Ano, zanechala mi jej,“ zwolal Jaroslaw, jako nowě popuzen, že domnělý nepřítel o každém kroku milované dívky wí — „zanechala mi jej, abych poznal, že není vaše wina při nešťastném rozbroji našich srdcí tak malá, jakobyste mi byl dnes w noci rád namluwil. Wy — wy samojediný jste příčina Ludmiliných strastí, příčina hoře mého, příčina černých mračen, jimižto se nyní zatahuje naše obloha. Wy jste naplnil hlavu a srdce díwčí chmurami, aby ubohá na krok před sebe pohleděti nemohla; a boje se nyní, aby jediným slowem mým všechna strašidla vaše neprchla, wyhnal jste bezbrannou díwku z otcowského domu, a dokonal zradu na sestře a upřímným jejím ženichem. Neomlouvejte se — wy nemůžete k obraně swé ničeho přednesti, coby nepocházelo z vašeho

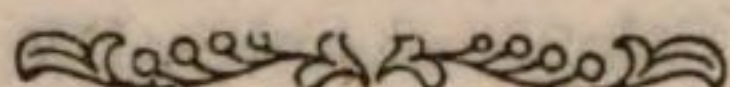
pokrytství a tajného ke mně nepřátelství — a co bych již napřed za nepravdu prohlásiti nemusel. Chcete-li ale jednak hrbolatou mezi náma cestu wyrownati — chcete-li alespoň jakou takou důvěru ku své poctivosti ve mně wzbuditi: tedy mi řekněte, kam jste Ludmilu poslali?“

„Nemůžete-li, pane hrabě, jinak w mou poctivost důvěřowati,“ řekl Swoboda slowy mírnými, ale ráznými, „tedy jest mi líto, že musím bez waší důvěry zůstatí. Já nemám ani práwa, ani chuti o této záležitosti déle s wámi rokowati, a myslím, že se oběma stranám nejlépe pomůže, když se celá ta wěc ode dneška w hluboké mlčení pochowá.“

„Učiňte wy, co pro swou osobu za nejprospěšnější uznáwáte,“ namítnul mu Welenský; „já ale musím jasně kolem sebe hleděti, a oko moje musí wypátrati místo, kde jste Ludmilu ukryli. Já musím před ni wstoupiti — a rozhodnutí nad swou celou budoucností z ust jejích slyšeti.“

„To wám mohu we jmenu jejím sám podati.“

„To wěřím — jen kdybych byl tak lehko-wěrný, abych vaše rozhodnutí za berné peníze přijímal. Ale w tomto zápasu rozjitřeného srdce je bystřejšího pohledu a přede vším outlejšího srdce potřebí, nežli wy, pane, projewiti můžete. Wy ani nechápete, co Ludmila ztratila; srdce

waše nemá ani míru, dle kteréž by ztrátu její měřilo, a rozum váš je tuze samolibý, aby k bolesti její prohledl. Já samojediný mohu jí připrawiti náhradu — já samojediný! a protož musím věděti, kde se Ludmila nachází.“

„Chcete otcowu kletbu na hlavu její uwaliti?“

„Já ji uwalím sám na sebe; mne ať zasáhne — já se jí nebojím! A mimo to nemůže nás otec váš kletbou strašiti, jak mile můj otec od swého zámyslu upustí.“

„Ten ale neupustí!“

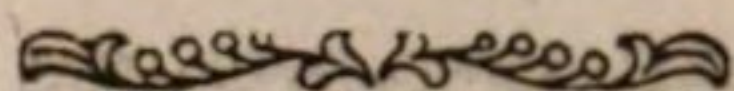
„Ani když syna míti přestane?“

„Syna míti? — Pane hrabě, k žertu je tato hodina tuze opravdiwá — a k opravdiwosti je řeč vaše tuze strašliwá.“

„A já wám prawím, že se k wůli štěstí swému žádné strašliwosti nehrozím, že se k wůli swému štěstí všeho zbawím, co by mi překážiwě w cestu wkročilo — a že mi wazba synowské poslušnosti nemůže býti věci nejdražší to sám, tuším, dobře wíte.“

„Pane hrabě, wy byste chtěl — ?“ zkřikl Swoboda, a oči jeho spočinuly zpytawě na twářích Welenského.

„— Ludmile swou ruku podati,“ doložil tento, „i bez jména a lesku Welenských. Nech si otec

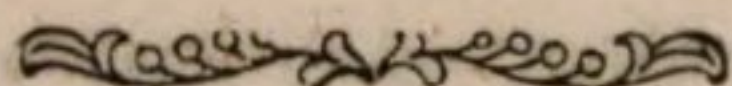

jméno své na jiný prut wštípí — na letorost, která se mu w rukou podá podle líbosti: mně zbude srdce mé a hlawa, a s láskou milované dívky bude pozůstalost po matce dosti weliká, aby mi pokojnou budoucnost zjednala.“

„Nikoli, pane hrabě!“ zwolal nyní Swoboda poněkud horliwěji, nežli byl až posud w celém howoru projewil — „w to nedoufejte a na to se neodvažujte! Postawte se wy w žiwotě proti otci swému s twáří odpornou, ale nechtějte i jiné w tuto rozsedlinu nejsvětějších citů — w tuto propast hnusné nepřirozenosti strhowati. Můj otec je tak drahými, tak jemnými a spolu pevnými okowy k otci vašemu upoután, že ani jedno, ani druhé dítě jeho nikdy kročej neučiní, kterýžby wedl k jeho zármutku. A já wám to prawím, pane hrabě, nyní naposled — zde pod jasnou twáří všewidoucích nebes wám to prawím, že Ludmila waší nebude — a kdybych měl poslední krůpěj krwe na to wynaložiti!“

„To také musíte!“ zwolal Jaroslaw, zprudka až k samému Swobodowi přikročiw, „chcete-li w skutku Ludmilu od mého srdce odtrhnouti.“

„Ona ještě není tak pevně k srdci vašemu připoutána,“ řekl tento vážně, „aby se toto pou- to právě krví rozvázati muselo. Jsouť k tomu ještě jiné prostředky.“

„A čím pokrytější, plaziwější tyto prostředky — tím jsou wám milejší; není-li prawda?“

„Pane hrabě?“

„Nedělejte, jako byste se horšil! Wždyť se známe! Wy jste weliký hrdina, co se týče tajného rušení cizí blaženosti, a wždy pohotowě jazykem sekati.“

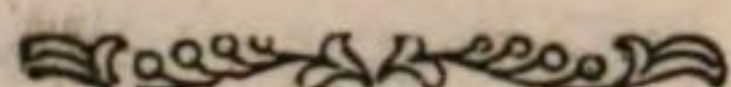
„Při sám Bůh! kdyby byla k tomu chvíle, já bych wám okázal, že umím také jinou zbraní sekati.“

„To můžete — hned! Já wám prokáži tu čest — wy si udělejte chvíli — mně by to bylo welice milo, kdybych wás nemusel za babu držeti.“

„Zač wy mne, pane, držíte — na tom tuze mnoho nezáleži, a také ničeho w žiwotě mém nerozhodne!“ řekl Swoboda se wší mužnou rázností, a chtěl jíti swou cestou; ale pobouřená krew Jaroslawowa mu nedala.

„Kdo wí, jestli nerozhodne — kdo wí!“ wyrazil ze sebe Welenský s hořkým ousměchem, a postavil se mu s jiskřícíma očima do cesty.

„A já wám prawím ještě jednou, že nerozhodne!“ zwolal Swoboda se wším důrazem pevného oumyslu, a wztáhnuw ruku, postrčil Jaroslawa, aby mohl odejíti. — „Každé slowo ze rtů vašich jest wýpar bezuzdé wázně anebo pošetilosti, kterouž jen lituji.“

„Ha nestydatý pacholku!“ zvolal Jaroslaw zbawen všeho powážení, a mrštíw rukou zasáhl Swobodowu twář.

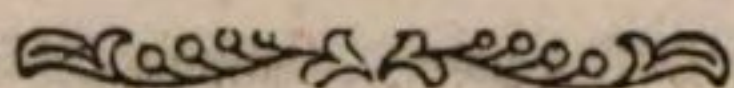
Nyní nastalo podiwné, strašliwé okamžení...

Swoboda wyrazil ze sebe krátké, ale pronikawé zkřiknutí, tiskl křečowitě zafatou pěst na místo, jehož se byla hraběcí ruka dotknula; obličej byl do temna zapálený, oči jako žhawými blesky zářící, oudy se chwěly na celém těle; ale w srdci, w každé krůpěji krwe hrála tu chvíli takowá síla, že by se byl do boje s celým swětem odwážil. Nemluwil; zuby jeho byly pevně zafaty.

Jaroslaw stál naproti němu s bledou twáří, skoro bez dechu, s očima sklennýma. Jediný okamžik zarazil všečen proud pobouřené vášně, po wybuchnutí plamene nastalo kwapně ochabnutí — byloť mu, jakoby stál wyhořelý, prázden všeho pocitu, wyjímaje toliko drtiwý, ničiwý stud! W nejhlubších a nejjemnějších tkaninách duše swé cítil, že se dal k něčemu zawestí, z čeho se nikdy očistiti nemohl. Také nemluwil.

Tak tu stáli oba proti sobě w dlouhém mlčení. Konečně našlo pohnutí Swobodowo cestu ke zwukům.

„Pane hrabě!“ jal se wolnými, ale ráznými slowy mluwiti. „I já bych mohl nyní ruku pozwednouti — a rozdrcen, we prach wržen

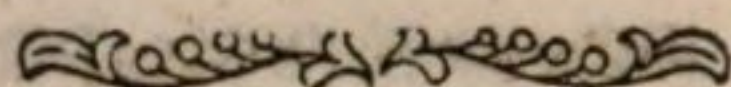

klesl byste silou pěstí mých, a swět by nesměl horší soud o mně pronesti, nežli by pronesl o vašem skutku, kdybych ho chtěl anebo mohl před soudnici jeho podati. Jábych wás mohl k zadostučinění pohnati, a šťastnou náhodou weden snad i wšem žádostem a snahám vašim najednou konec učiniti: ale já mám w žiwotě důležitějších věcí obstaráwati, nežli jest nabíjení bambitek k bezbožnému souboji, a proto wás nyní propouštím. Krom tichých ranních nebes newidělo oko waši hanbu — o swé nemohu mluwiti; neboť to mi wěřte, kdybych vaše přenáhlení za něco považowal, co by se bylo dosti malou poskwrnou etí mé dotknulo — nerozešli bychme se pokojně —“

„To také nemůžeme,“ přejal mu řeč Welenský, do něhož byl opět býwalý člowěk wstoupil, a kterýž nyní chladný odpůrcůw výklad snesti nemohl. „Wy máte práwo zadostučinění požádati a musíte na splnění jeho také státi. Já jsem hotow ke všemu.“

„Já wám již řekl, že mám důležitějších věcí objednáwati.“

„Nepopudte mě k skutku zoufalému — k veřejnému pohanění, k násilí, a nebo cokoliw mi rozjitřený hněw napowí!“ zwolal Welenský, a lehký plamen přeletěl zase twáře jeho. „Wy mu-

síte zadostučinění požádati — takto se rozejíti nemůžeme.“

„To také myslím,“ dosvědčil Swoboda, „neboť jsme si ještě neporozuměli a newíme posud, jak se příště k sobě chowati, a to jest, myslím, nyní wěc nejhlawnější.“

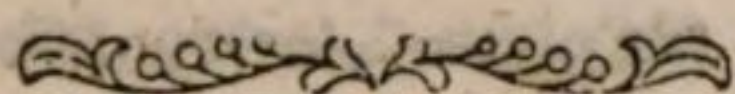
„Co chcete?“ ptal se Jaroslaw polomračiwě. „Jste uražen a můžete požadowati.“

„Nejsem uražen, pane hrabě!“ řekl tento rázně — „prawím wám to ještě jednou. Uražení snesl bych tak málo, jako wy moje odpuštění.“

„Waše odpuštění?“

„Nepodávejte se zas hněwu; já wám odpuštění nenabízím. Tato hodina wrhla mezi nás oce-
liwou stěnu, a po obou stranách wykopala hlubokou propast. Pomyslete ode dneška, že se neznáme, a že se také příště znáti nesmíme. Nikdy! — to si pamatujte! a jakož já ničeho od wás we prospěch swé osoby neočekáwám; takž neočekávejte také wy ničeho odemne. My jsme mrtwí jeden pro druhého — tak to chci míti a tak se musí státi. Nemyslete, že bych neměl zmužilosti oumysl swůj prowesti? Já wás widěl, an jste přede mnou s bledou twáří, s utajeným dechem stál, a — to mi wěřte — žádného setkání s wámi se nehrozím.“

Nebyla to hrdá pýcha, co ze Swobody mlu-

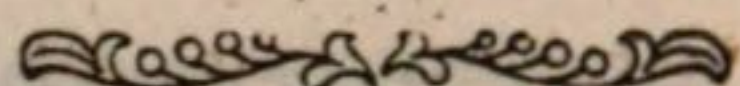

wilo; všechna slova jeho řinula se z mužného smýšlení a dodávala mu vážné statečnosti. Když byl domluvil, sáhl na klobouk a lehýnkým obnažením hlavy Jaroslawa pozdravil, bral se k svému příbytku.

Jaroslav chtěl ho ještě zadržeti. Ozwalof se w něm wědomí, že se byl provinil, mocnějším hlasem, nežli snad pýcha jeho se nadála, i pudilo jej, nerozcházet se s bratrem Ludmiliným w takowémto stawu. Již již otewřeli se rtové jeho — ale slova zemřela na jazyku; již již pohnula se i noha jeho — ale ani krokem nehnula se z místa, a náhle propuklý cit jakéhosi pokoření-se zmizel opět, zapuzen obyčejnou, chladnokrewnou hrdostí. Ledowí hadové owinuli srdce jeho a přehlušili sičením všeliký zwuk jemnější.

Pronikawě palčiwým okem hleděl za odcházejícím Swobodou, a nowou bouří rozdechowała se prsa jeho. Twáře mu zahořely hněwem plammenným.

„Jdi — jdi, pokrytče wylíčený!“ mluwil sám k sobě, a slova jeho, myšlenky jeho měly býti trihranné, jedem napouštěné dýky. „Jdi! — ale neplesej — newolej: Wítězstwí! I já dowedu se ozbrojiti jako ty a postaviti se proti tobě s tou ledowou Českou twrdohlawostí, a strhnu, zničím přetwárku twou! My dwa — to máš prawdu —

my dva jsme mrtwi pro sebe, a potkáme-li se ještě jednou na dráze tohoto žiwota, wrazíme do sebe jako černé, krupobitné mraky. Já musím k cíli žádostí swých dospěti, a kdybych měl všechny jiné úwazky strhati, jimižto mě příroda nebo obyčej k žiwotu a swětu poutá — a protož neušetřím také tebe, bude-li toho potřeba!“

A naplněn hořkým hněwem spěchal do zámku, aby učinil příprawy k swým příštím a vše rozhodným kročejům.

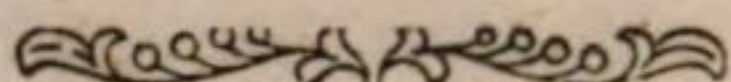
9.

Těžkomyslnost starého hraběte Welenského dosáhla tohoto jitra newídaného posud stupně. Nemluwilt, po žádném se neptal, k žádnému oči nepozdwihl, žádného ani k sobě připustiti nechtěl. Byloť, jakoby na poslední hodinu swou myslil a příprawy k smrtelnému zápasu činil.

A což měl také ještě nyní na swětě dělati? Sloup, na němžto byl poslední naději žiwota swého zawěsil, začínal se bořiti, a staré oči jeho newiděly kolem sebe již nic jiného, než pusté sutiny.

Sedě w pohodlné lenošce urownáwal na mysli poslední swé záležitosti. Diwý boj zuřil w prsou jeho a mnohé slowo, polohlasně pronešeno, uklouzlo ustům jeho. Konečně zdálo se, postíhl pewný úmysl a dal zawolati Miladu. Tato byla již dávno na tu chvíli čekala a wešla nyní rychlým krokem do jeho tiché komnaty.

„Milé dítě,“ jal se k ní starec mluwiti, „měj strpení s ubohým, opuštěným člowěkem, jestli ti snad pěknou ranní hodinu kazí; — dlouho to

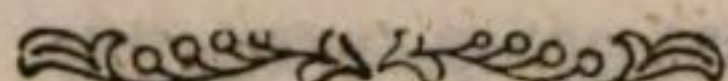

nebude již trwati — a pak bude pokoj a věčné odpočinutí, pak tě nebudou wrtochy nešťastného starce trápiti.“

„Co poroučíte, milý otče?“ ptala se Milada, jakoby stesky jeho neslyšela. „Mám snad něco čísti?“

„W mém swědomí — w mém sedraném srdci máš weliký žalozpěw čísti, dcero má! kteroužto jsem chowal jako zřetelnici oka swého, hodlaje pěknou blaženou budoucnost jí připrawiti. Nemožu-li to nyní w úplné míře učiniti — není wina moje; — newywratný, neuprositelný běh osudů lidských zwrátil zámysly moje, a boj lidský s mocnostmi vyššími je marné maření sil. Já tebe chtěl jako nejšlechetnější ratolest wštípiti we strom rodu swého; ale syn můj — —“

„Dosti o tom, pane hrabě,“ řekla Milada rychle s twáří pyšně uzardělou — „aby se nezdálo, jakobych s oblibou, nebo s nějakou lítostí poslouchala, když se o wašnostiných zámyslech rozpráví. Jáť owšem dáwno zpozorowala, jakým poutem mě k domu a synu swému upewniti zamýšlíte, ale muselať bych sama k sobě weškeré vážnosti — sama před sebou všechny ceny pozbyti, kdybych jenom na okamžik takové myšlénce přístupu k duši swé dopřála. Nepatrná díwka ničeho nežádám, ničeho neočekávám. Srdce

mé je bez toho u milosti waší již tak zadluženo, že newím, jak se kdy vyplatí.“

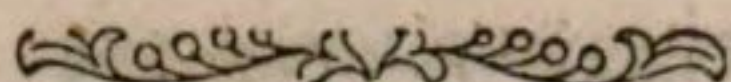
„Wím, wím! — ty jsi dobrá, skromná, šetrná díwka — ty nebudeš nešťastnému starci výčitky dělati; ty nejsi dítě tohoto swěta, kterýž se newděkem napájí, newděkem zrůstá a newděkem mezi sebou vraždí. A však také já neuwalím na swé srdce winu, že jsem na tobě neučinil, co w mé síle stálo — a protož jsem tě dal zawolati. Na Jaroslawa již nemysli, dcero má —“

„Já na něj nikdá nemyslila! Let myšlének našich je tak odporný, a pramen citů našich tak rozdílný, že nelze na splynutí obou ani mysliti.“

Starec kýwal hlavou na dosvědčení.

„A jak bych se byla směla i mimo to tak pošetilou myšlénkou opájeti?“ mluwila dále. „Jak bych směla od syna vašeho očekáwati, aby, maje před sebou kwětnici urozených panen, oko swoje ke mně ponížil?“

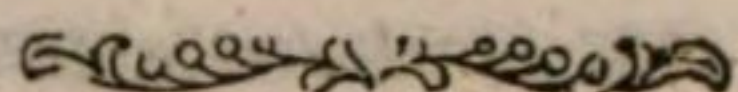
„On by je neponížil — on by je pozdwihnul k wýsostem,“ řekl starec poněkud horliwě. „Ty stojíš nad weškerou kwětnicí, o nížto mi powídáš — ale on je slepý, zatwřelý, swéhlawý odrozenec — on je odpadlá wětew domu mého — na něm se nedočkám radostí, jakowýmiž vysoká léta otcowská okřiwati mají, a hořem stíženou hlavu položím před časem do hrobu.“

Znalaf již arci Milada obyčejné stesky starco-
wy, dobře wědouc, že — byť by je, ustálenou
myšlénkou pojatý, i z nejhlubšího srdce wypou-
štěl — přece na žádném pevném základu nespo-
číwají, a že nejspíše opět pominou, když je
posluchač mimo sebe pustí; teď mu ale zawdala
sama příčinu k dalšímu jich rozwinutí, neboť
doufala, že se tím rozprawa o nemilé věci na
jinou stranu obrátí.

„Pro žiwý Bůh, pane hrabě!“ prawila — „co
mluwíte o smrti? Nezkažen a nepodvrácen je
posud kořen žiwota vašeho, i budete se ještě
dlouhá leta z jasného swětla našeho wěku tě-
šiti —“

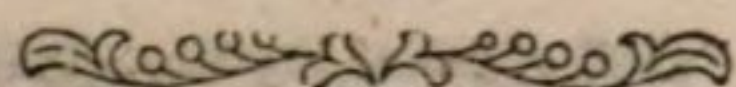
„Nedopouštěj Bože! abysi prawdu mluwila!“
zwolal starec s kypící wášní. „Co bych zde činil,
w tomto lůně wší přewrácenosti? Kdež je tu
swětlo, ježby okolo mne věci radostné oswěco-
walo? Kdež je slunce, ježby wetché srdce mé
zahříwalo? We tmách bloudí lid, mraziwý u wnitř,
ledowý po wrchu; bratr nezná bratra, syn se
odříká otce, matka zawrhuje dceru. Wespolek se
neznají, nemilují se, odpadáwají od sebe, zapí-
raji dům swůj, krew swou, jazyk swůj — ne,
ne! Tak přísně, tak těžce nebude mě Bůh tre-
stati, abych měl déle na tento zvrácený Babylon
hleděti! Hodiny žiwota mého dobíhají — co bych

zde měl i déle dělati? Poslední zde stojím..... poslední! O mé drahé dítě! ty necítíš význam tohoto slova, ty nemáš míry, ani váhy na obsah jeho! Celý národ milowati, celý jej w srdci swém uzavřiti, pro něj a skrze něj žíti, myšlénky swé ukájeti, na něj celé swé příští budowati a pak jej — ztratiti! — rozptýlena, rozmetána jej spatřiti, rozedrána mezi sebou, rozsápána od cizinců, na sutinách jeho chrámu seděti — sám a sám — poslední — oh! w tom slowu leží wíce, nežli desaterá smrt! — a já bych si neměl přátí tu jednu, brzkou a jistou, jižto se vše jiné kwapem ukončí?“

„Já bych myslila, že byste neměl obraz národu našeho tak temnými barwami malowati a w tak černý rámeček zawěšowati,“ odpowídala Milada bolestným tónem stesků jeho pohnuta, ačkoli je poslouchati byla již uwykla. „Staw jeho není tak zlý a bolestný, jakož snad z přeweliké lásky swé myslíte, a také nikdy takový nebude.“

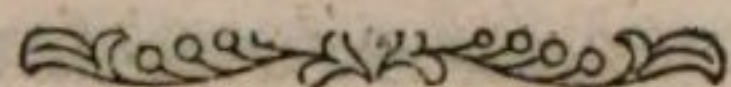
„Že není a nebude?“ zwolal starec s obnowenou žiwostí. „Chceš mi zdrawé oči upírati? Newidím tu zpoustu wúkol sebe? Není vlastní můj dům rozkotán? Není vlastní můj syn přewrácen — syn člowěka, kterýžby krew wylil pro národ? Což mám a mohu pak souditi o synech, čehož se nadíti do potomků otcůw, w jichžto ži-

lách krew zkaženější koluje? Ne, ne! — Hněw Páně nawštíwil zemi Českou, a učiniw z ní weliký hřbitow, zakázal andělům troubiti ku wzkříšení. Země otců mých je weliké mrchowiště, a kdybych bedra opásal k pouti skrze její oudolí, napadl bych jen lebky a hnáty odtrženců, kteří se zapomněli sami nad sebou. Nemluw mi o tom, dcero má!“ doložil s welikou mēkkostí, ruku Miladinu přitom wřele tiskna — „tys nezkušená díwka, duše twá je čista, srdce upřímné — a kdyby žilo w těle mužském, měli bychme w tobě alespoň zase jednoho zástupce wěcí domácích; ale oči twoje hledí na swět jako newinné holubice — widí wšecko we swětle pěknějším, a tím se klame twoje poznání. Wěř jen zkušenému starci, a máš-li zbytečnou slzu — obětuj mu ji. Jiný bez toho na mém hrobě nezapláče.“

„Milý otče!“ ozwala se Milada poloprosebně, polowytýkawě.

„Wím — wím, co si myslíš. Je tu ještě můj starý Wawřinec, dobrá, poctiwá duše, a nepůjde za mou rakwí s očima suchýma. Ale ten mi nikdy nerozuměl, ten wěděl jenom, co je wěrná oddanost we službách laskawého pána; jinak jest mu ale jedno, Čech, Nečech — on se neptá, kdo s nábytkem otců našich hospodaří, jen když může wěrně sloužiti.“

„A což syn jeho, mladý Swoboda?“ prohodila Milada s lehkým tlukotem srdce svého.

„Rozšafný muž — i zdědil krásnou cnost po otci: věrnost ve službě, a pokojně mohu mu zprávu domu svého zůstawiti. Ale jinak je chladný, příkrý; rozum jeho váží každé slovo na zlatých vážkách, a protož ani jedno nezahřívá — nikdá se neprýští ze srdce, aby plynulo zase k srdci. Já w něm neshledal nic dojemného, nic wábiwého. Mně není wolno na blízku osob takových.“

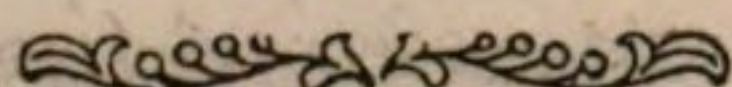
„Snad jste až posud neuznal za hodné, obětowat jeho osobě bedliwějšího zřetele. Kůra není ale prawé rukojmě jádra, a pod mnohou vážnou twáří paprskuje živý, mladistwý plamen.“

Welenský wrtěl hlavou.

„Já mu newěřím. On je dušewní podobizna otce svého — nic, nic není, zde ani tam, darmo mě klamete.“

I učinil přitom vášniwé pohnutí rukou, jako-by nemilý předmět w powětří zaháněl, a potom polosklesnuw položil se nazpět do sedadla a přimhouřil oči, jakoby ještě jednou w paměti své všechny obrazy ožiwowal, ježto mu byly mezi rozprávkou na mysl wstoupily.

Nastalo pomlčení. — Milada cítila owšem, že mezi osobami, kterýmž pro starého hraběte tru-

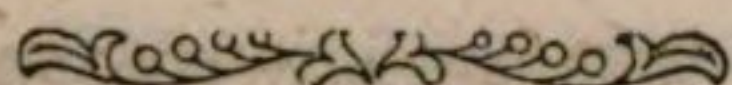
chliti slušelo, vlastního syna jeho ještě ne-
jmenowala; ale ostýchalaf se, řeč o něm začíti.
Konečně jal se Welenský sám opět mluwiti.

„Ale wždyť jsi, milé dítě, na Jaroslawa We-
lenského zapomněla!“ řekl, a hořký ousměšek
poletowal okolo rtů jeho. „Čili myslíš, panenko,
že by on při mém pohřebu neslzel?“

„Jakž bych mohla něco tak nehodného o šle-
chetném synu vašem mysliti?“ zwolala Milada.
„Třebať náhledy vaše a jeho w jednom ohnisku
se nestýkaly, a wazba mezi vaším a jeho srdcem
popukána ležela: to přece wím, že je syn váš
nade všechnu důmínku nějakého newděku wzne-
šený!“

„Nemluw o synu mém!“ řekl Welenský hla-
sem ráznějším, než jakowým až posud howor
udržowal, a na celé twárnosti jeho bylo widěti,
že weda těžký wnitřní boj, s rozhodným úmyslem
zápasí. I přehnul se napolo a oběma loktama o
lenošku se opřew, ruce před sebou pewně sepnul.
Takto potrwal několik okamžení mlčky, a potom
doložil temným, dutým zwukem: „Já nemám
žádného syna wíce!“

„Pro žiwé mocnosti nebes! co prawíte, otče?“
zwolala díwka, podiwnými a neočekáwanými slo-
wy zděšena, a zwědawě se k starci nahnouc

chopila jej za ruku, jakoby ho z hrozného snu vytrhnouti chtěla.

„Bohu věčná chwála! že jsem to před tebou swalil se srdce!“ řekl starec s hlubokým oddechnutím, a wstaw přímo se narownal.

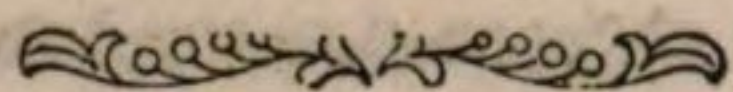
„To jediné swíralo mi prsa jako kleštěmi. Jemu samému i ostatnímu swětu oznámím to snadně.“

„Co zamejšlíte, drahý otče?“ ptala se dívka s rostoucí starostí.

„To se dowíš w krátkých slowech. Předně, že nemám žádného syna wíce. Ode dneška jsou w našem králowstwí toliko dwa hrabata Welensští — ale neznají se jako syn a otec. Jáť přetrhal w knize žiwota swého všechny dluhy, jimižto mladý Welenský snad někdy k srdci mému upoutaným býti se domníwal, a požádám jej, aby také ze swé paměti listy wytrhal, na nichžto snad časem jméno moje zaznamenáwal.“

„Weliký Bože!“ zwolala dívka kwapným oumyslem a přísným tónem řeči jeho zděšená. „Wíte-li pak, pane hrabě, co před se berete? — k jakému činu se odhodláváte? Jakou příčinou — jakou pohnutkou můžete po takowémto kročeji před soudem swěta se ohraditi? — Jakou omluwou můžete oumysl swůj přiodíti, aby wás jeho výrok nezatratil? — ó, že musím takto s wámi mluwiti! Zaplašte tak trudnoplné myšlénky...“

)C

Ale hrabě wrtěl hlavou silně a netrpělivě.

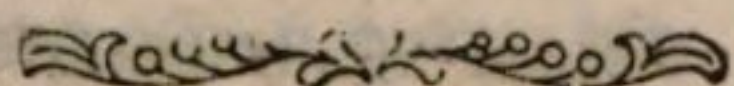
„Já se neptám na soud světa, neboť nemá pro mne platnosti;“ řekl s tváří zasmušilou. „Pro mne nebude od této chvíle ani světa, ani soudu — já zůstanu samotěn se svým neštěstím, a jda před očima Páně, budu jednati wedlé jeho slow.“

„Ale syn váš —“

„Nebude míti, nač by stěžoval. On přitom neztratí ničeho na statcích, a že mu úplnou swobodnou vůli ponechám — že ho zbavím všeho toho, co jinde synowskou powinností nazývají: za to mi bude ještě powděčen. Sejmuť z něho pouta, kteréž ho dáwno jako otrocké okowy tížejí a kterých se hledí již dáwno sprostiti.“

„Nikoli — tomu hořkému klamu se neoddávejte! Jaroslaw je šlechetný, a srdce jeho —“

Nemá již nic u srdce mého co hledati!“ řekl Welenský, prudce přitom rukou potrhnuw. „Úwazek srdcí našich je přetrhán, zničen na věky. Já před ním klečel — bylbych alespoň poklekl — bylbych učinil, k čemu se otcowská hlawa a srdce jen odhodlati může — já na jeho místě bylbych w oné chvíli k vůli otci prsa swá rozedral, žiwou krví srdce swého jej napojil: a on mě nechal prositi, kameně a ledowě, prositi — an jsem mluwil o tobě —“

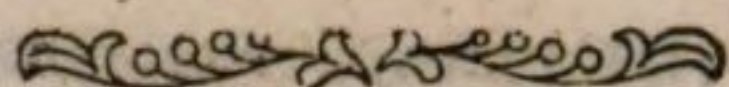
„O mně?“ užasla se Milada, a oči její utkwěly zvědavě i bojácně na podiwném starci.

„O tobě — nesmím toho před tebou tajiti, abysi poznala staw swůj tak úplně, jako já znám swůj;“ řekl Welenský oči swých nepozwednuw. „Nemysli naň déle; uspořádej budoucí dny žiwota swého podlé nowého a vlastního zámyslu, a odpusť nešťastnému starci, že tě dlouhá léta w omylu nechal wězeti.“

„Pane hrabě!“ odpowídala Milada, sebrawši weškerou důstojnost panenskou — „já newězela w žádném omylu, neboť jsem nepřechowávala marné naděje; nemámť wám také co odpouštěti, nýbrž hluboko jsouci u milosti waší zadlužena, musím toliko na to hleděti, jak bych wám upřímnou wděčností splatila.“

„Wím — wím, ty jsi šlechetná duše, ty bysi pro mne w každou oběť se uwolila,“ řekl hrabě s hlavou sklopenou ruku jí podáváje; „ale já wím také, co powinnost moje welí, a nemoha tě jednou stranou zaopatřiti, postarám se o tebe jiným způsobem. Ode dneška jsi paní mého statku Liběnic, a můžeš jím nakládati dle wůle swé.“

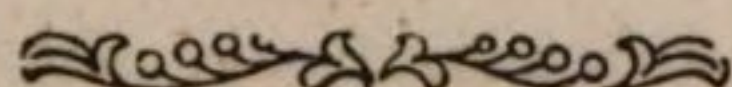
„Nikoli! — nikdy, pane hrabě!“ zwolala Milada, a studem, překwapením, pýchou a hrdostí zplamenaly twáře její. „Já jsem prostá, chudobná díwka a takowou chci zůstati! Wy mne nazý-

wáte berlou stáří swého — ale pod břemenem tak weliké přízně, tak nezaslouženého daru klesla by síla má. Nechte mě, jakž jsem, nechte mě u sebe tak dlouho, dokud nás vyšší moc nerozwede; tak jsem na swém místě — tak jsem šťastná!“

Ale Welenský stál pevně na swém zámyslu. Milada mu sice již neodpírala; ale w hlubinách duše její utkwělo newywratné předsewzetí, že opowrhne každým podobným darem starého hraběte. Tušilať dobře, že ji má Jaroslaw již bez toho odedáwna w podezření, že po jeho statcích touží, a pomýšlení toto bodalo šlechetnou pýchu její mučiwou bolestí. Teď mělo podezření jeho jako w skutek wejíti! Hrdost její nemohla snesti tuto myšlénku.

U welikém pohnutí srdce a mysli wrátila se do swého pokoje, neboť se byla přiblížila znamenitá, rozhodná doba w jejím žiwotě. Widělať, že starý hrabě od mnoholetého, oblíbeného záměru upustil, při němž ona sama znamenitou roli hrála, a kteroužto zkaziti pro churawou hraběte mysl až posud nechtěla. Nyní jí sám wolné ruce učinil. Tajná, čistá, panenská láska její wztýčila se jako ožiwena rosou nebeskou, w okamžení osypala se wonným, slastidechým kwětem, a w nowé záři zalesklo se nad ní slunce žiwota.

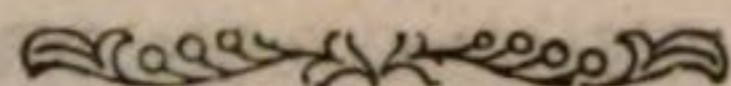
Z druhé strany chtěla se wší přílišné, přechvapné dobroty hraběte uchrániti a co možno swou neodwislost uchowati. Mimo to ozýwal se w ní silný hlas soucitu nad stawem starého Welenského a žalosti nad rozerwaným úwazkem srdce otcowského i synowského; ráda bylaby Jaroslawa warowala, pozorna učinila, w otcowu náruč uwedla: ale w té chvíli, w tom nenadálém, tak odpornými city ji zahrnujícím okamžení nevěděla, k jakému kročeji se odhodlati. Pokud pamět její dosahowala, bylo to ponejprw, co jindy pevná, určitá mysl její takové neodhodlanosti za kořist připadla; i nenalezalať míru a utišení w komnatách, a vyšla do zahrady, aby se mysl její u wolném prostoru, u welikém swatém chrámu přírody, ustanowila.

10.

Jako dáwno wyhladowělá wlčice byla si minulá noc děsiwou tíží na obywately Welenského zámku ulehla, a drtiwé pařáty její zasáhly také prsa bodromyslného hosta Pedrazziho.

Probudil se totiž w pokoji wedlejším rozmluwou hrabat Welenských i rozuměl dosti brzo neobyčejnému výjewu mezi otcem a synem, a poznaw důležitost jeho, nezrušil ho newčasným příchodem, nýbrž bedliwě poslouchaje, postřehl k nemalému podiwení swému stopu jakéhosi tajemství, ježto se týkalo osoby, kteráž ho byla před usnutím podiwnou směsicí rozmanitých myšlének naplnila a nyní tím žiwějšího účastenství jeho budila. Byla to Milada.

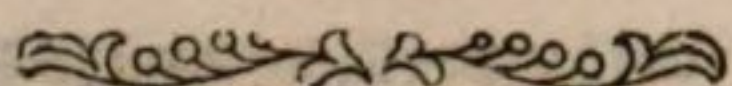
On znal také jednu Miladu, a podoba její, z dáwných let w paměti jeho ještě jako pouhý stín utkwělá, míhala se mu nyní před očima střídawě s podobou díwky na Welenském zámku, ježto — ačkoliw ji neznal — i brzo s podobou Milady jeho splýwala.

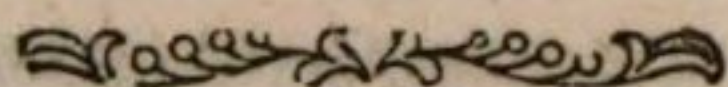
Dlouho po odchodě starého hraběte z pokoje synowa přewracel se Pedrazzí ještě na loži, nemoha na wíčka přiwolati spánek. Duše jeho trnula sladkým tušením a dětinskou nedočkawostí.

„Ale, blázne, blázne!“ mluwil sám k sobě, dlaní se na čelo tleskaje; „co pak by zde dělala? Kdežby se tu wzala — díwka prostá na hraběcím zámku? Není možná! Ona to není! — Ale proč jsem neměl zmužilosti na její jméno se poptati? Neměl by je Carlo wěděti? Ne — ne! Ona to není! Cožby měl hrabě k wůli ní o wraždě mluwiti? — Neblázni se, Ludwíčku, a pokojně se wyspi. Zejtra se na ni podíwáš — a za několik dní uwi-
díš s wou Miladu. Dobře se mi stává, že mě teď nedočkawost trýzní! Neměl jsem ji hned vyhledati? Ale Carlo a tajemný otec jeho? já musel s ním jeti; tajný, mocný, ne-
wyzpytatelný hlas lidského srdce — kdož ho wyzkoumá? — Já musel několik dní ještě počkáš — moje Milado drahá . . . nemohu ti pomoci.“

Polowiční spaní sneslo se mu konečně na umdlené, palčiwé oči, a w peřestých podobách tančily před ním podiwné, měniwé sny. Widěl odlehlé rodinné místečko swé, malý městys, mezi pěknými horami, nad nimižto zlaté slunce zacházelo. Tichým wečerním powětrím znělo klekání, a

s oubočí mísily se do toho libohlasí zwonky k domowu táhnoucího stáda. Potom se rozevřely stěny malého domku, a po zatmělé sednici procházel se dlouhými, čerstwými kroky otec jeho — weliký, hubený muž, wenkowský učitel; pod bradou držel začernalé housle, w ohebné prawici dlouhý myčec, lewice tancowala po hladkém krku — a Pedrazzi klečel na práhu, a plakal radostí, neboť okolo uší jeho wedli ples zborowé andělští. Potom se nad ním wypnula jasná obloha s tisícem a tisícem zlatých hwězd, a wedlé něho stála Milada, i držela jej za ruku, a on hledaje swou i její hwězdu, okazowal po obloze prstem, a ona jej warowala, prosíc, aby toho nečinil, že by hwězda spadla, kdyby na swou prawou okázal, a on že by musel umříti. A najednou se obloha zatměla a z černých mračen wykukowal šeredný obličej a vyplazowal plamenný jazyk, jako ďábel na řetízku, a Pedrazzi poznal w něm Neapolského basistu, a mrštiw po něm rukou, dal se na outěk, letěl powětrím a ploul po moři a octnul se na Pařížském diwadle wlaské zpěwohry a zpíwal Roberta a chtěl dobyti na hřbitowě čarodějnou ratolest. Okolo něho míhaly, wznášely se, tancowaly swůdné stwůry pekelné, a srdce jeho pukalo, kdyžto zawádiwému pokywowání té nejwnadnější ženštiny odpírati musel — ale odpíral

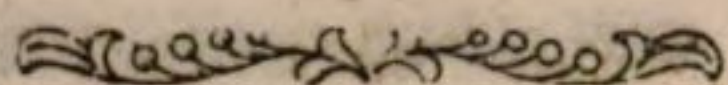
a šťastně klamy a mamy přemohl a ratolest ulomil. Strašlivě řítily se zdě starobylého chrámu, tanečnice rozpadaly se w chrastivé kostlivce a w nejkrásnější z nich, we své nebezpečné swůdkyni, poznal — Miladu.

Poděšen a unawen protrhnul se Pedrazzi ze spaní. Slunce stálo již nad wrcholky zámeckého stromowí a hledělo mu do oken. I pozwedl hlavu, a chvíli se musel ohlížeti, nežli poznal, kde se nachází.

„Pěkně děkuji!“ řekl posléze. „Nebudu muset bráti pro pocení. Slyšel jsem, že je mnoho již psáno o snech a o jich významu; — rád bych ale wěděl, zda-li kdo o nich již také jakož o prostředku proti zaraženému potu učené pojednání napsal.“

I skočil s lože a prwní, jakož i nejpřirozenější jeho myšlénka byla Milada a potom Jaroslaw. Ten ho měl co nejdříve k ní uvesti. Rychle hodil na sebe ranní šat a wešel k němu do pokoje.

Jaroslaw seděl u stolu a psal. Twář jeho byla bledá; w trhawém pohybowání rtů jewila se trwající bouře w prsou jeho. Ale každou písmenou ubýwalo tohoto zbouření — a mužná vážnost wracela se k němu tou mírou, jakowou rozwněné toky citů swých na papír vypouštěl. Psal otci

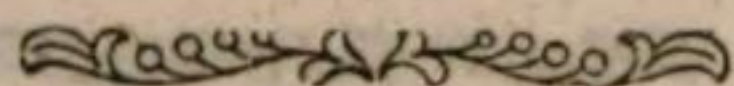
swému a Miladě. Loučil se s nimi. Otcí děkował a prosil jej, aby lásku nebo přízeň swou z něho jinam přenesl; přitom odříkáwal se také všeho práwa synowského. Miladě poroučel otce jako wděčné, šetrné dceři.

Byl právě hotow, když Pedrazzi do pokoje wešel.

„Chceš-li, můžeš jeti opět semnou,“ řekl k němu. „Za pět minut pojedu zase do Prahy.“ — Přitom zazwonil, a doručil wešlému služebníkovi oba lístky, aby je odewzdal.

Zpěwák tu stál plný podiwení, a hledě na přítele i na služebníka, sahal si po čele, chtěje se přesvědčiti, zdali ho ještě sny nešálejí.

„Anebo — jestli se ti líbí — zůstaň tady;“ mluwil Jaroslaw dále. „Můžeš býti, že ani do Prahy nedojedu — a zdržím-li se několik dní mimo dům, budu zde alespoň přátelské oko míti, kteréž dá pozor, co se přihodí. Začne-li tě dlouhá chvíle trápiti, použi mé biblioteky — anebo hledej spasení u naší slečny Milady. Nechám ti zde kratičké poručení — ale neboj se — žádné billet doux! Máš-li měkké srdce a budeš-li dobrého rozmaru, můžeš sám o její panenské srdce zápas wésti. Mimo to máš tady již také známého — našeho zpráwce; ten se ti dozajista o

zábawu postará —,“ doložil s polotajenou hořkostí. Přitom psal zase několik slow Miladě.

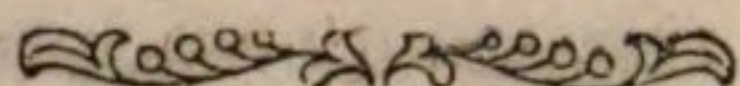
„Ale co pak se tu vlastně děje?“ ptal se Pedrazzi, moha se konečně k slowu dostat.

Jaroslav mu ale neodpowěděl; nýbrž dokončiw lístek, objal jej, přál mu dobré zabawení a nežli se host od wčerejška nadál, stál o samotě w pokoji, newěda posud, co se děje, co se dělo, ani co se dítí bude. I musel se dáti posléze do smíchu.

„Teď jsem w utěšeném stawu,“ řekl přitom sám k sobě; „w cizím domě — jako na moři bez wesla, každé okamžení w nebezpečenstwu, že wrazím lodí o skálu anebo aspoň do písku a zůstanu seděti. Ale genialního ducha to nesmí obmezowati! Bůh mi dal pět zdravých smyslů, a člověk nezasluhuje toho kousku poctiwého jména, kdo s tou zbraní w dawu lidském uwízne.“

I wzal do ruky tenounký lísteček, jejž mu byl Jaroslav na stole zanechal, a otočiw jej několikráte, i prohlížeje zlatý opláteček pečetní, četl několikráte po sobě krátký na něm nápis: „Mademoiselle Milada.“

„Vederemo!“ řekl konečně, hlawou pohodiw a lístek do westní kapsy schowáwaje. „Podíwáme se na tu Ariadnu, kteráž nám w tomto labyrintu potřebnou nit podati má. Fortunes audacia

juvat — říkají tuším latináři,“ mluvil dále, a postavil se proti velkému zrcadlu, začal si vlasy načechrávati. „Eh bien! Budu tedy udatným — srdce mi zvěstuje dobrý konec.“

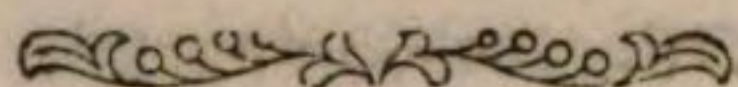
A zpívaje si polohlasem oblíbenou arietku, šel přehlížet svou garderobu. Brzy tu stál, jako z modního žurnálu vystřižnutý vzorek; přitom ale neměl oděv jeho přece nic hledaného; jevil se w něm jenom vkusná ousprávnost s lehýnkou nenuceností. Mohl si w něm vyjít na procházku i wstoupiti do salónu.

S Jaroslavovým lístečkem w kapse dal se u Milady opověditi. Řeklo se mu ale, že je slečna w zahradě.

„Také dobře,“ pomyslí si Pedrazzi. „Šírá příroda je mi o mnoho milejší, nežli uzavřené stěny. Wyhledám tedy Ariadnu w zahradě“

Nejspanilejší jitro uwítalo jej w rozkošných sadech. Weselá mysl jeho napnula se žiwěji, a srdcem jeho wanuly swátečné pocity. Sladké tušení wodilo jej z místa na místo, a slibowalo mu šeptem čarolibým, že ho potká štěstí.

W malém, prostranném stromořadí potkal Miladu. Oba se chtěli právě okolo hustolistého rohu zahrnouti a stáli nenadále proti sobě. I zarazili se, jeden druhým překwapen, a nežli se pozdravili, trwalo několik okamžiků. Oběma bylo, jako-

by se jim byla nejmilejší podoba z denních snů w žiwé skutečnosti zjewila; jenom že posud nevěděli, mají-li náhlému úkazu věřiti, anebo jej za pouhý klam rozehřátých smyslů považowati.

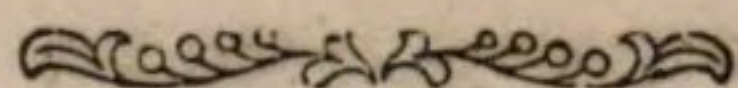
„Odpusťte, drahá slečno, mé dotěrawosti, kteráž porušila waši osamělou ranní procházku,“ jal se konečně Pedrazzi plynou francinou omluwu hledati, a oči jeho tkwěly s radostným žasnutím na skwostné díwčí postavě. „Ale nemohl jsem na uzdě udržeti touhu, kteráž mě poháněla poklonu složiti dámě, w jejíž milost a showení mě přítel odkázal.“

S těmi slowy podal jí Jaroslawůw lístek. Ona jej otewřela.

„Jak?“ podiwila se. „Mladý Welenský zase odejel?“

Byliť to prwní hlasowé, kteří se rtů jejích sklouzly, a Pedrazzi je wssál do sebe s duší horoucí.

„Jenom na den nebo na dwa dny,“ odpowídal, a wnitřnost jeho se chwěla, a w paměti jeho zawzníwaly blažené zpomínky, jako znění zwonků w podwečerní krajině. „Já s ním wčera přijel, a chtěje z tohoto wýletu několik zlatých listů do knihy žiwota swého získati, odhodlal jsem se tady čekati, až se zase nawrátí.“

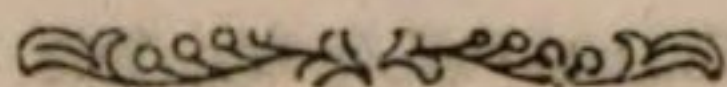

„To vás musím, pane litowati,“ řekla Milada s dworným úsměwem. „neboť newím, jak by se vaše očekávání zde uskutečnilo. Osamělý zámek hraběte Welenského neposkytne oněch rozkoší, kteréž u welikém městě při každém kroku nalezáte —“

„O poskytne, poskytne dozajista! — ledaby všecky tajuplné hlasy lhaly, kteréž člověka w hodinách osudem zasvěcených naplňují!“ zwolal Pedrazzi s okem jiskřícím, a radost newyslovná hrála mu okolo rtů. „Právě z vašich rukou očekávám dar, jemužto se žádná rozkoš welikého swěta newyrowná.“

„Z mých rukou?“ užasla se Milada, a na krok ucounouc, powznesla hrdě hlavu swou; ale horšiti se na člověka neznámého nemohla. W jeho přímostí jewilo se tolik dobrosrdečnosti, tak čistá, neouhonná mysl, že jí nebylo možno, pro několik smělejších slow naň zazlíti. Mimo to ozýwal se w prsou jejích jakýsi hlas, kterýž w prospěch nenadálého hosta mluwil, a celou bytost její podiwným očekáváním naplňowal.

„Mohlf bych sice netrpěliwostí trápen čekati,“ mluwil Pedrazzi po dívčí otázce dále, „ažby mě okolnosti, delší seznámení a zpytawé otázky na stopu přiwedly, po nížto bych we swatyni waší přízně dostoupil — w tu swatyni, kdežto na mí-

stečku nej pohodlnějším teplé hnízdečko si uplesti nějakého práwa mám —“

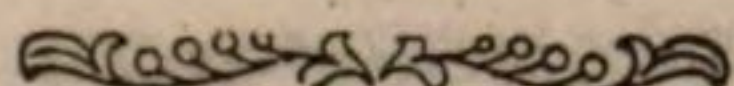
„Wy, pane?“ přetrhla Milada ohnivý proud řeči jeho s rostoucím podiwením.

„Já!“ zwolal weselý zpěwák zaníceně. „A poněwadž jsem na dlouhá leta toho krásného práwa odřeknouti se musel, budu nyní hleděti, abych ho dwojnásobně užil.“

„Bůh je můj svědek,“ řekla Milada na dwa, tři kroky od něho couwajíc — „wy mě, pane, děsíte. Já wás neznám, a nemohu wám žádného práwa přiřknouti.“

„Že mě neznáte?“ ptal se nyní Pedrazzi po krátkém zamlčení, a lahodný hlas jeho zawzníwal tónem elegickým. „To máte dobře, drahá slečno — a já se tomu nediwím. Ani já bych snad nyní we twáři waší, w těch rozkwětých růžích ono písmo nepřečetl, ježto jsem znal jako zawitá, outlinká poupátka; kdyby mi nebyl rozmarný osud dříwe prstem na wás poukázal, a sladkou wěštbu k mému sluchu přinesl. — Jsem tenorista Pedrazzi, rownou cestou z Paříže,“ mluwil dále, nutě se přejíti do tónu žertowného — „a snad mi nějakého práwa z obzláštní milosti dopřejete, až kousek mého zpěwu uslyšíte.“

Okolo rtů a oči jeho hrálo usmíwání, z něhož bylo widěti, že je si wědom brzkého wítězstwí.

I postavil se po herecku před mlčící Miladu a začal čistým jazykem Českým zpíwati národní píseň:

Když jsem k wám chodiwal

Přes ty lesy,

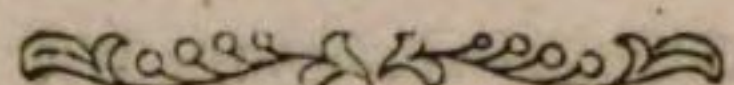
Ach ouwey, přes ty lesy. —

A však druhý řádek nemohl ani začíti. Hned první zwuky zpěwu jeho padly w duši Miladinu jako zápalné jiskry a znítily celou bytost její vysokým plamenem. Onať znala píseň tuto ze dnů swého dětinstwí; znalať ji tuze dobře, neboť byla zamilovaná otce jejího, a musíwalať jí pod večer při houslích stokráte s bratrem zpíwati.

„Pro milosrdný Bůh! — pane, co to se mnou tropíte?“ zwolala nyní se srdcem klopotným. „Odkud máte tuto píseň? — wy — tenorista Pařížský?“

„Z prawých neporušených ust Českých,“ zwolal Pedrazzi wesele — „a zpíwáwal jsem ji jako chlapec denně se sestrou — se zlou, oškliwou sestrou, kteráž mě nyní u prahu srdce swého jako žebráka státi nechává.“

„Ladislawe!“ zkřikla Milada, před nížto se teď náhle posledním sluncem rozjasnilo; a twáře její hořely, panenská nádra se wlnila a ruce powznesly se k wřelému objetí.

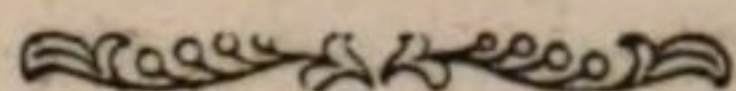
„Milado!“ zaplesal Pedrazzi, a w okamžení spočiwal w jejím náručí.

„Moje Milado!“ jásal po dlouhém, wroucím políbení, a chytiw ji za obě ruce, díwal se na ni očima zářícíma od hlavy až k nohous. „Jsi, to tedy opravdu, moje malá Milado? ty pramene mých dětských rozkoší — ty moje pokušitelko — jediná moje žádoucí přítelko?“

„Já to jsem — twá — jako jsem vždycky býwala!“ zwolala díwka s newyslownou blahostí, a prawici z ruky jeho wymknuwši, owinula ji okolo krku jeho. — „Ale ty jsi zlý člověk — jsi-li opravdu můj Ladislaw; ty jsi nechal swou Miladu tak dlouhé časy beze wší zpráwy — w žaluplné nejistotě —“

„Nu, tak tuze žaluplna jsi nebyla, jak na tobě pozoruji,“ usmál se nalezený bratr; „a že jsem nepsal, to zasluhuje arci notný wýtopek... i rád ho snesu ze rtů sestřiných; ale já se těšil na překwapení. Já si ustrádal všechny rozkoše na nenadálé shledání; a když jsem na to pomyslil, jak asi dobrý, staříčský otec radostí zmládne, až konečně jednou jako statečný, wděčný syn se wrátím, w kapse... nu, co pak wrtíš hlavou, moje zlatá díwko? Proč přeletuje mráček po twém čílku?.. Nedopouštěj Bože, abych ti rozuměl!“

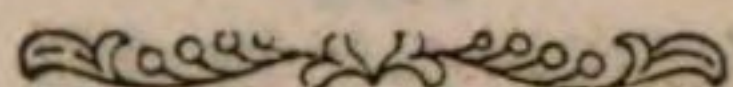
„Dobrý, staříčský otec nebude se radowati

z twého návratu,“ dosvědčila Milada hlasem jemným. „Ten odpočívá již dlouhá léta w chladném lůně, z něhož se žádné radosti již nepučí.“

„Tedy již odpočívá — ?“ opakoval Ladislav po krátké přestávce, mezi nížto byli oba, syn i dcera, památku zesnulého tichým zpomenutím slawili. — „Tedy odpočivej w pokoji! — tam jsi také dobře uschowán — a snad lépe nežli by tě nejwděčnější syn kdy uschowati mohl. Nechme toho tedy, moje rozkošná Milado! a nepotahujme harfy srdcí swých strunami, kteréž vydávají zwuky žalostné. Při prwním shledání našem potřebujeme weselých písní a radostného pokřikování. Ty si nemůžeš pomyslit, jak jsem se na tuto chvíli těšíwal,“ mluwil Miladin bratr dále, a pojav díwku za ruku, wedl se s ní stromořadím k blízkému, hustým listím krytému loubí; — „w nejrozmanitějších postavách obletowala mě twoje podoba, tisícerymi slowy rozmlouwal jsem s twým obrazem; ale že tě takto spatřím, že tě tady naleznu: toho jsem se wěru ani při nejdiwnějším přání nenadál. Já ti mám tolik co powídati, mám se tě tolik co ptáti — ale nyní splývá všechno mé myšlení a toužení w tu jedinou otázku: Jak jsi přišla mezi hrabata Welenské?“

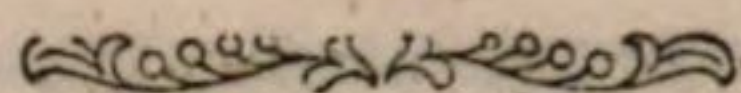
„Ba wěru mezi ně!“ vzdychla Milada; „ne-

boť jsem alespoň z části příčina těch nesrovnalostí, ježto mezi otcem a synem panují.“

„To pozoruji, ale posawád tomu nerozumím. Protož bysi učinila prawý skutek lásky křesťanské, kdybys mě z temnosti k swětlu wywedla. Powěz mi tedy jasnými a zřetelnými slowy, jak jsi přišla z nepatrného, vzdáleného městečka do panského zámku?“

„Jak — to ti mohu powědít slowy jasnými; proč mě sem ale vlastně uwedli, to je mi také až podnes tajemstwím, kterémuž na jádro dostati se nemohu. — Asi rok po twém tajném odchodu zemřel otec. Procházelf se právě u večer po sednici, jakož býwal dáwný jeho zvyk, a duch jeho prolétal se w říši zwuků, ježto wyluzowal z oblíbených houslí, an ho ranila mrtwice. Staré tělo jeho skleslo, a housle padly wedlé něho a zazwučely naposled. Mne si wzal předstawený městečka do domu, chtěje mě chowati jako vlastní dítě. Shledaloť se, že byla po otci hezká summa peněz uložených zůstala. S tou tedy zamýšlel můj nowý pěstoun hospodařiti, aby pro mne rádného wěna wydobyl. Nedlouhý čas na to přišel ale neznámý člowěk do městečka, a sháněl se po otci; když pak jej poukázali na hřbitow, začal se sháněti po sirotcích. Tentýž člowěk nawštíwil tedy mého pěstouna a dlouhý čas po-

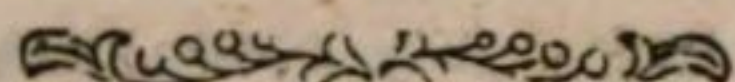
tajmo s ním rozprávěl. Konečně mi snesli prádlo, oblekli mě do swátečních šatů, neznámý člověk posadil mě do swého kočáru a jel semnou do Prahy. Tam jsem přišla do domu obstarlé paní, která se vychowáváním děvčat obírala. U té mi uplynuly nejkrásnější léta. Čeho jsem tam všeho užila, čemu se učila, co všecko získala: o tom nebudu nyní mluwiti; ale powím ti zkrátka, že jsem našla matku, kterou jsem posud neznala. Byla to vzdělaná, šlechetná žena. Nás bylo pět děvčat pod jejím dohledem; ale všechny jsme k ní lnuly jako sestry k jediné matce. Já zvláště považowala se konečně za její dceru, jelikož jsem u ní skoro deset let ztráwila, a za ten čas nesčíslných důkazů lásky její dostala.“

„Nu, a co se stalo z neznámého člověka?“ ptal se Ladislav zwědawě. „Kdo to byl? Widělas ho někdy? Pečowal o tebe?“

„Po celý ten čas byl jenom třikráte w našem domě,“ řekla Milada; „ostatně ale dopisowal si s naší pěstounkou několikráte do roka. To jsem ale nikdy wypátrati nemohla, z jakých příčin hrabě Welenský tolik na mne nakládá.“

„Tedy otec Jaroslawůw?“

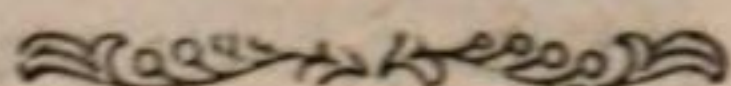
„On sám. A vychowatelka moje wštípila mi tak půwabný obraz jeho šlechetnosti do srdce a do mysli, že jsem uwykla w duchu se obíratí s ním“

jako s otcowským dobrodincem, a že jsem pevně sama u sebe uzavřela, věnovati mu na všechn čas upřímné srdce wděčného dítěte. Konečně také přišla doba, kdežto jsem tajné předsewzetí srdce swého osvědčiti měla. Druhá matka moje mi zjewila, že se musím na Welenský zámek odebrat, abych jako dobré dítě wyjasnila dny hraběte, kterýž toho času, w rozepři jsa s chotí swou, osamělý žiwot wedl w domě swém. S těžkým srdcem opustila jsem dům pěstounčin, a od té chvíle wedu žiwot w této wenkowské osamělosti.“

„Krátká historie,“ řekl Pedrazzi, protrhnuw se jako z malého zamyšlení, w něžto byl mezi sestřiným |wyprawowáním upadl, „krátká historie a w jistém ohledu také dosti jasná; má tedy dvě hlawní cnosti, jakéž rýpawá kritika od powídaček požaduje. Předemnou leží ale přece ještě jenom jako nerozwínuté klubko — jako welký, temný labyrint, w němžto newím kudy kam? Proč o tebe hrabě Welenský vlastně tak pečowal a nebo ještě pečuje? — to je to jádro, k němuž bych se škořepinou twých příhod rád prokousal. Já wím, že se hrabě dlouhá léta myšlénkou obíral, jedinému synu a dědici swému tebe zasnoubiti.“

„To wědělo dlouhý čas, tuším, skoro celé naše okolí;“ řekla Milada, a lehýnký úsměw zahrál si na její twáři. „To ale newí ještě posud nikdo,

že se starý hrabě této myšlenky dnes nawždy odřekl.“

„Jak?“ ptal se bratr s podiwením. „Chce snad nenadále ruce své od tebe wztáhnouti?“

„Právě naopak. Zasypati chce mě swou otcowskou přízní a podává mi darem statek, žebych, přijawši jej, mohla — co se týče věcí pozemských — do budoucnosti bez bázně hleděti. Bůh mě ale uchovej, abych přijala dar, pro kterýžbych w podezření upadla, že toužím po cizí majetnosti. Já se protiwila vůli hraběte — a w té chvíli, kdyžto jsem myslila, že stojím osamělá ale neobmezená paní vůle své: poslala mi nebesa tebe — a ty-li teď neodtrhneš odemne ruky své, zaleskne se rozkoš na dráze příštího mého žiwota.“

„Nebud' bláhowá a nehněvej mě swým pochybowáním!“ káral ji Pedrazzi, wroucně ruce její k swému srdci tiskna. „Tys nyní moje spanilá díwka — moje milenka — moje hwězda!“

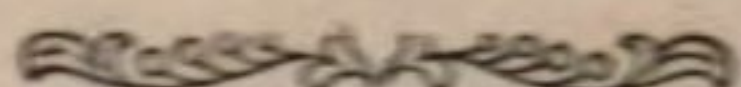
Přitom ji uchwátíl z obou stran za hlawu a pokrýl jí ústa, oči a twáře dowádiwým líbáním. Ona se ale náhle wzchopila a polohlasitě zkřiknuwši upřela zraků swých z loubí do blízkého stromořadí. Ladislaw stopowal zraky její, a oči jeho zastihly hraběcího zpráwce, kterýžto se rychlými kroky na postrannou pěšinu zahýbal.

11.

Swoboda nenalezl doma, w tichém, po odjetí otce a sestry jako wymřelém obydlí, oddechu a pokoje. — Duše jeho byla se ranním výjewem silněji zbouřila, nežli projewiti a sám sobě přiznati se chtěl. I nemohl rozjitřeného ducha pohroužiti w suchoparnou práci swého ouřadu, ale vyšel z těsných zdí, aby pod širým nebem wolného oddechu a na prsou milostné, k rozkošnému dnu probuzené přírody sladkého ukojení nalezl.

Dnešním jitem — to cítil hluboce — změnila se celá jeho budoucnost. Weškeré zámysly jeho musely se na jinou stranu obrátit. W nynějším postawení nemohl setrwati déle, nežli dokud starému hraběti hwězda žiwota zářila. Pak musel všechny swé síly na jiné místo přenesti.

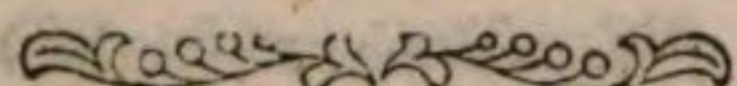
I nebyloť mu wolno okolo srdce, a myšlénky jeho točily se jako u věčném wíru, nemohouce w rowný proud se dostati. Padlyť mu také na mysl slowa Jaroslawa, jimižto mu napowěděl, že se od otce odtrhne, a jakž jeho pewnou, odwážliwou

wůli znal, mohl se toho násilného kročeje od něho nadíti. Co se potom stane — jaký směr potom dějiny rodu Welenského nabudou; to nemohl arci teď rozhodnouti; ale mezi jednající osoby wystoupila nyní na jewiště také Milada — prosta snad všeho úwazku: a srdce jeho zachwělo se sladkou bolestí. Onť milował Miladu; milował ji weškerou silou swého mužného, šlechetného srdce; láska jeho byla kwětem osypaná lípa, w jejímžto libowonném stínu se nejblaženějším sněním opájel; a však on by byl nechal tento rozkošný strom zwadnouti a pramen zlatých snů wyschnouti; on by byl mlčel a lásku swou w žiwém hrobě, w zedraných prsou, pochował: kdyby byl wěděl, že jejím projewením swou powinnost k starému Welenskému poruší, anebo že ním skwělé příští Miladino pokalí.

Temná mračna stahowala se nyní nad domem hraběcím, a blesky, šlehající z lůna zkázyploдного, hrozily zasáhnouti také Swobodowu rodinu. A přece mu začala při této bouři skwělá naděje swítati! Přece mohl snad Miladu nyní swou nazwati! — Prsa jeho dmuly se blahým tušením a ponořen w lákawé sny, octnul se mimowolně w tom oddílu weliké zahrady, kterýž Milada nejraději ku swým procházkám obírala.

Duše jeho byla naplněna jejím obrazem, an tu

náhodou blíže k otevřenému loubí přikročil a w rukou cizího muže ji uviděl. W prwním okamžení myslil, že ho šálí pokoušiwý sen; w druhém ale již poznal, že je to hrozná jistota, neboť zaslechl slova: „Milenka a hwězda“ — i widěl, že se Milada líbati nechala.

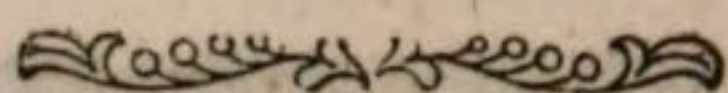
Jakoby se pod ním země bořila, trhnul sebou strašliwě sklamaný, a hodiw jen jediný, ale významný pohled na Miladu, obrátil se, aby rychlým krokem, smrtící ránu w prsou nesa, z ráje ztraceného prchnul.

Ale Milada byla spatřila pohled jeho a rozuměla mu.

„Jdi — pospěš za ním — přiweď jej nazpět!“ prosila bratra, překwapením sama newědouc, co činí; a Ladislaw, předwídaje i hned jakýsi tajný swazek dwou spřízněných duší, poskočil s úsměchem z loubí a okřídlenýma nohama hnal se za Swobodou.

„Corpo di Bacco! — he, pane soucestníku!“ wolal naň pozdálečí. „Jen tak neutíkejte. Chci wám dáti dobré jitro!“

A Swoboda, wida, že mu již neujde, zastawil kroky swé a wítal ho bodawými zraky. Twáře jeho byly na smrt ubledlé. Ladislaw se ho ulekl, když jej dohonil, a nemohl hned slova najíti, jak by k němu promluwil.

„Co se líbí?“ začal konečně Swoboda sám, a zwuk jeho slow byl ozwěnou bouře, ježto mu w prsou zuřila.

„I ty swatý Januare!“ řekl zpěwák — „dowolte, abych se dal trochu do smíchu. Wyť se mě ptáte, jakobych byl Fra Diavolo anebo slawný předchůdce jeho, weliký Rinaldo! Ne, ne — nebojte se! Mně se nic nelíbí, nemáte-li pro hosta hraběte Welenského jiné otázky. Ale sestra mě za wámi posílá —“

„Jaká sestra?“ wyrazil ze sebe náhle Swoboda.

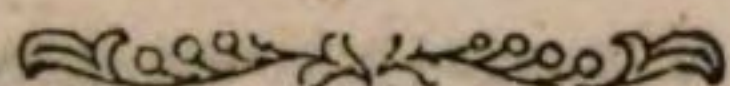
„No, moje sestra — když je to již jednou wenku, ačkoli se mi zdá, že by to mělo ještě tajemstwím zůstatí.“

„Kde — kdo je vaše sestra?“

„Ale nedělejte, jakobyste nás byl newiděl, a nebo jako byste byl nikdý neslyšel, že se lidé přepodiwně scházejí.“

„Milada tedy?“ ptal se Swoboda s pohledem člověka ještě pochybujícího; ale krew se wracela již přece do twáří jeho.

„Si, signor, si! Milada je moje sestra,“ doložil Pedrazzi; „jinak-li mě hlas mého srdce, wypátraná podoba a vlastní její wyznání nešálí.“

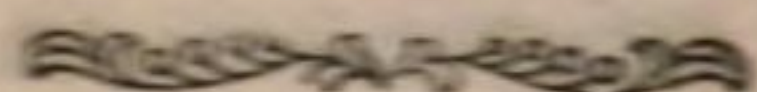

„O, to tedy pojdme!“ zwolal Swoboda ohněm nowě procitlé naděje uchvácený, a zawěsiw se w blahém pocitu Ladislawowi pod páží, wracel se s ním k loubí. „To tedy pojdme — a odpusťte mi laskawě, že jsem prwé z pošetilé důmínky ale kdož by se byl nadál, že jsme wčera s bratrem naší slečny přijeli!“

„Arci, arci!“ potakowal zpěwák s potutelným usmíwáním. „Toho jste se nemohl nadíti — a proto wám také hned raději milowník na mysl připadl. Není-li prawda?“

Swoboda se chtěl omluwiti; již ale stáli před Miladou, a takž musel běh řeči své jinam obrátit. I chtěl k ní promluwiti; cítil to, že musí k ní promluwiti: ale co žiw poprwé stál před ní w ne-snázi, stál tu němý, nemoha skrz wlnobití citů k chladnému břehu slow dobrísti. I Milada stála proti němu mlčky, a na spanilých twářích proskakowal jí lehýnký ruměnec, jako čerwánky, jež přislubují krásný den. Očima sklopenýma hleděla před sebe.

Takto nestáli proti sobě dříwe nikdy. Sladké tušení, předchůf blahostí rajských, prochwíwalo srdce jejich. Tajným, věčně newyzpytatelným tlukem žiwotních žil neobsáhlé přírody ozýwali se w nich hlasové, šeptající, že se byli dnes oba w duchu jeden s druhým obírali, že se houpá

mezi nimi od srdce k srdci upnutý řetěz mágický, a že padla hodina, kdežto se okolo nich tentýž řetěz owine w nerozlomné, wěčné pouto.

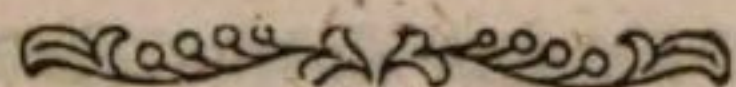
Mlčeli, ale rozuměli si a byli blaženi...

Ale Pedrazzi nebyl spokojen. Stálťe proti ním a weden přirozeným taktém, jakož i obezřetností a zkušeností, poznal brzo, w jakém stawu se oba nacházejí.

„Milé děti!“ překazil konečně sám až posud trwající ticho; „takhle tu jeden na druhého koukati se nemůžeme — já alespoň nemám k tomu ani chuti, ani času, třebas byste wy w tom nalezali newýslovné rozkoše. Mezi wáma jsou nějaké tajnosti — to by widěl také slepý. Swalte je z duše, milé děti, a pohledněte si jasně do očí; nebo nemluwné a newidoucí nemohu wás potřebowati.“

Mezi touto řečí nabył Swoboda swé přirozené mužnosti, a zmocniw se wnitřního nepokoje, stal se zase tak vážným, spolu ale i srdečným a uctiwým mužem, jako býwal po celý swůj žiwot.

„Nikoli, pane Pedrazzi!“ promluwil k nenadálému bratru Miladinu — „mezi mnou a slečnou Miladou není žádných tajností, alespoň takových ne, tuším, pro které byste snad nepokojen býti musel,“ doložil s názwukem čistého wědomí a šlechetného smýšlení, a pojaw Miladu za ruku,

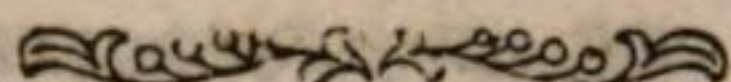
s jemným rtů zachwěním wtiskl na ni lehký polibek. „Zajedno patří lesk jména jejího a její štěstí k nejwroucnějším přáním mého žiwota — a za druhé stojí nade mnou tak vysoko —“

„— jako dcera maloměstského učitele nad synem panského zahradníka!“ wskočila mu do řeči Milada s milostným úsměwem, a něžné, ale jen co bleskem letící stisknutí ruky prowázelo slowa její. „Nechte jedenkrátě skromnosti, kteráž je arci wždy nejwětší okrasou mužowou; wás by ale mohla zahaliti rouškou, že by wás můj dobrý bratr dle prawé ceny nepoznal.“

„O, mně se zdá,“ řekl Ladislaw „že pana zpráwce panstwí Welenského již po wrchu i wespod znám! Wždyť pak jsme již asi šestatřidcet hodin přátelé — jinák-li mi dowolí, naše seznámení w hodině duchů a při plné sklenici šlechetným titulem přátelstwí pokřtíwat; a co se mi w tom čase na něm neodhalilo, to se mi bohdá nyní pomocí sesterskou objasní.“

„K tomu nebude mého objasňowání potřebí,“ odpowídala Milada usměwawě. „Pan Swoboda je dosti welké swětlo sám o sobě.“

„To jsem poznal wčera na cestě, když wedl boj s mladým Welenským stran ty naší milé češtiny, o kteréž já nyní tak málo wím, jako Hotentoté o Wlaské opeře,“ doložil Pedrazzi. „Ale to mi ne-

stačí — to je všecko málo. W člověku jsou ještě koutečky a místečka, ježto se nedají žádnou pochodní ojasnit — a ty bych si já přece rád prohlídnul.“

„Veliká čest pro mne,“ podotkl Swoboda položertowně, „že oko vaše, napojeno bezpochyby věčně se-lesknoucími poklady ráje Wlaského a nasyceno rozkošemi světa Pařížského, něco w obyčejném Českém wenkowanu hledá, co by za poznání stálo. A však i já musím ze své strany se ozwati, že zde posud jako w půlnočních temnostech klopýtám, nemoha pochopiti, jak můžete býti skutečně bratr slečny Milady — wy Pařížský tenorista.“

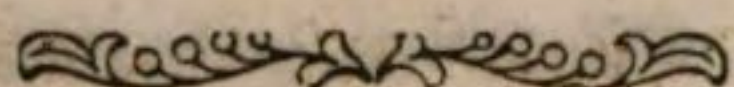
„To nemůžete pochopiti?“ ptal se Ladislav. „Tedy je to w Čechách neslýchaný příklad, aby se někdo za vzácného cizozemského ptáka prodával, třeba se byl w hnízdě České wrány wylíhnul?“

„To není právě nic nowého.“

„Anebo se wám to ještě nikdy nestalo, aby se cizina k mužům, jakožto ke svým hlásila, a činy nebo zásluhy jejich pérem i jazykem pro sebe dobýwala, ačkoliw od kolébky až do rakwe k Českému rodu náležejí?“

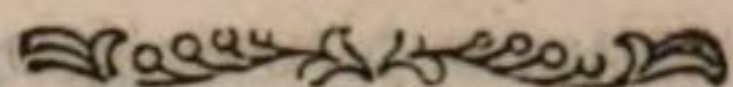
„To se stalo i stává se až po dnes.“

„Nu proč by tedy nemohl Pařížský tenorista, Ludovico Pedrazzi, býti syn Českého wenkowského učitele, za svého pacholetstwí Ladislav

Petráček nazwaný? Ano, ano — jen otvírejte oči! Sobě samému na ujmu swlíkám se sebe poetický lesk powěstného jména a stawím se před wás w holé próze newýznamného názwiska. Co se všecko dělo, nežli mě tato zewnitřní metamorfosa potkala — to nemohu nyní wyprawowati. Jestli to historie tuze dlouhá, a mně záleží wíce na tom, abych se tu sám dříve jistých wěcí dopídil, než abych wyprawowáním o sobě čas mařil. Až budeme někdy w tiché hodině pospolu sedět, nakreslím wám několik obrázků z mého žiwota, a pak mi snad uwěříte, že jsem bratr Miladin. Pro mou sestru dostačí prozatím, když jí řeknu, že jsem jen k wůli ní a otci do Čech přijel — a wy beztoho již wíte, že jsem Welenský zámek s mladým hrabětem nawštíwil, jejž jsem w Italii znal a w Praze opět napadl. To jsou pouhé maličkosti; ale za to bych dal, newím co, kdybych se dowěděl, proč swou sestru w hraběcí rodině nacházím. Jestli we mně jakési puzení — jakýsi hlas w srdci, jemuž dobře nerozumím, kterýž mě ale ustawičně pobádá, a kterýž mi pokoje nedá, dokud se mi na tu otázku neodpowí.“

„Zaplaš tak zbytečné mraky z mysli swé a nekal si prwní okamžik našeho shledání,“ řekla na to Milada. „Dosti na tom pro tu chvíli, že

mě tady nalezáš — k čemu se trudití myšlénkou, proč tady jsem? Já sama teď na to nemyslím. Na počátku byla jsem ještě tuze mladá, abych to byla na mysli rozvažovala, a tak jsem vyrůstala jen s tím vědomím, že o mne šlechetný muž pečuje, nepátrajíc nikdy po příčině, proč právě mne z našeho městečka odvezl.“

„Já sám newím,“ ozval se nyní Swoboda, „co vlastně starého pána k slečně poutá; až posud bylo mi dost na tom vědomí, že by ji zatopil bohatým zdrojem lásky své, a že stojí pevněji na vysoké hoře jeho milosti, nežli vlastní syn.“

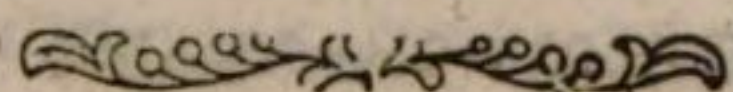
„Proto snad také chtěl ji k němu na věky upnouti, aby oba pevně postáli;“ podotknul Pedrazzi, uváděje si na mysl noční výjev mezi Welenskými hrabaty.

„Že chtěl?“ opětoval Swoboda s podiwením. „Mně se zdá, že posawáde chce?“

„Ba již nechce,“ řekla Milada s úsměvem a panenským uzarděním. „Od dnešního jitra jsem úplná paní vůle své — za to ale zbawena wší naděje, že budu paní hraběnkou.“

„Pro dobrý Bůh!“ zvolal Swoboda překvapený dílem radostí, dílem teskností. „Co se přihodilo? Neshodl se mladý hrabě s otcem?“

„O tom newím,“ řekla Milada; „ale mne si

dal dnes časně ráno starý hrabě wolati a zprostil mě nesnázi, kteráž mi tak dlouhý čas prsa tížila.“

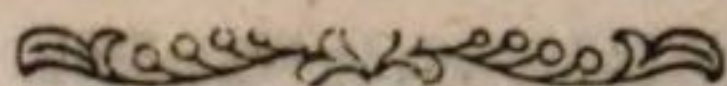
„Bohu díky!“ zwolal Swoboda s twáří radostně ozářenou; ale w okamžení se mu zdálo, jakoby byl záclonu ze srdce swého tuze hluboko sehnul, a protož doložil mírněji: „Neboť se mi zdá, že byste nebyla s Jaroslawem šťastnou býwala.“

„Já bych nebyla také nikdy štěstí swé na nejistou wáhu wložila;“ řekla Milada pološeptem, ale zwukem takowým, že z něho zřetelně pevná její wůle zazníwala. Přitom se potkali zrakové její s jeho pohledem, a před oběma rozewřela se na okamžik zlatá brána zemské blahosti. S poswátným trnutím w pohnuté duši zamlčeli se obadwa; ale rozuměli si, a touto chvílí zaslíbili se sobě tajnou, ale věčnou přísahou....

„Wíte wy snad o jiném muži, s kterýmby moje Milada šťastnější byla?“ ptal se nyní Pedrazzi, jemužto se prawý poměr jich obou pořád wíce wyswětlowal. „Mně by bylo welmi milo, kdybych se mohl z jejího štěstí radowati.“

„To jsi welmi špatně dokázal,“ odpowěděla mu rychle Milada, „an jsi tak dlouho té nejmenší starosti o mne nejewil.“

„Milé děwče, to se dělo věčným řízením čili tak řečeným osudem!“ řekl zpěwák s komickým

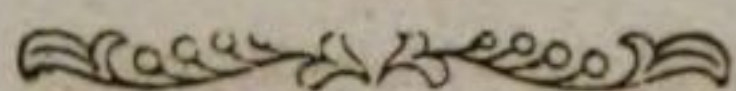
důrazem. „Já musel právě teprva wčera do Welenského zámku přijeti, a jistému tajemství na stopu se dostat; a já musel právě teprva dnes tebe nalezti, abych měl příčinu po tomto tajemství dále pátrati.“

„O jakém to mluvíš tajemství?“ diwila se Milada.

„O tom, proč o tebe starý hrabě tak starostliwě pečuje, že by tě byl rád i swou dcerou učinil. W životě jeho muselo se něco přihodit,“ mluwil Ladislaw dále, „co jej ocelowým poutem k tobě wáže a jako metlou zlého swědomí pohání. Newíš, co by to býti mohlo?“

„To newím,“ řekla Milada. „Až dosawáde držela jsem všechnu otcowskou péči jeho jenom za wýlew dobrého, lidumilowného srdce anebo za jakousi tajnou sympatii, kteráž někdy i cizí duši tak zamiluje, že jí konečně za částku bytosti swé považuje. Já se alespoň na nic nepamatuji, co by we mně důmínku zbuzowalo, že by hrabě z jiné příčiny o mne pečowal, nežli že mě náhoda osiřelou w ruce jeho odewzdala, a že mě tím žiwěji za dceru považowati uwykal, čím chladněji se jeho srdce od syna odwracowalo.“

„Ne, ne!“ řekl zase bratr. „To to není. W prsou jeho leží něco dämonického, a to jím zmítá, jako slabou kořistí. Newíte wy, milý příteli!“

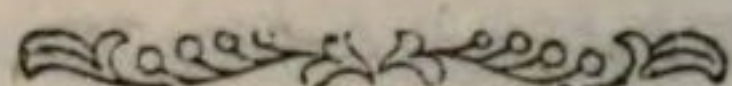
obrátil se k Swobodowi, „zda-li se někdy w životě jeho něco událo, coby jej o sestru mou starati se donucowalo? Jsemť pevně přesvědčen, že w tom něco více nežli pouhá sympatie wězí; neboť pro tu by se nesnižowal před synem skoro na kolena a nemluwil by . . . o vraždě.“

S ustrnutím zaslechli Milada i Swoboda tato slowa, a podiwení jejich zrůstalo, an jim na to Ladislaw obraz nočního výjewu podal, jakž ho byl we swém pokoji přeslechl.

„Tu se muselo arci něco přihodit,“ ozwal se na to Swoboda, přebíhaje w myšlénkách všelike udalosti w domě hraběcím, dokud pamět jeho dostačowala — „tu se muselo arci něco přihodit, co w život starého Welenského hlouběji zasahuje, nežli pouhá sympatie. Ale wěc ta musela se dít u weliké tajnosti anebo dříve, nežli pamět moje dozrála, jelikož o tom ani slowa newím.“

„Kdyby se ale bylo přece něco událo,“ ptal se Ladislaw — „dříve, nežli to pamět vaše podržeti mohla — kdo by nám mohl nejspíše o tom zpráwu podati?“

„Snad můj otec,“ řekl Swoboda. „On chowá klíč k mnohým tajnostem starého hraběte, a bude také o tom to wěděti, ačkoli se posud w temné mlčení haliwal, kdykoli jsem před ním o té věci zmínku učinil.“

„Aj, tedy půjdeme teď k tomu pramenu we-
spolek a nabudeme jistoty,“ řekl zpěvák.

„To můžeme zkusiti,“ odpověděl Swoboda.
„Musíme ale míti malé strpení, neboť otec můj
právě dnes odejel.“

Milada se podíwila a Pedrazzi toho litowal;
prohlásil se ale, že za ním pojede.

„Toho nebude snad potřeby,“ namítal Swobo-
da — „až se hraběti představíte“

„Já se mu však nemohu ještě představit,“
omlouwal se Pedrazzi; „to by se nesrownáwa-
lo s mým dalším zámyslem. Předewším musím
to mu na stopu se dostat, co vlastně mezi hra-
bětem a sestrou a snad i mezi mnou a ním vězí,
a protož pojedu za vaším otcem.“

„Ba — skoro to bude nejlépe,“ dosvědčil ny-
ní Swoboda, wěc na mysli pilně ohledáwaje.
„Je-li mezi wámi a domem hraběcím opravdu
nějakých tajností, bude místo, kdež otce mého
naleznete, prawé jewiště, kde by se mohly od-
halit; neboť odjel do waší otčiny.“

Bratr i sestra se podíwili; Swoboda jim ne-
mohl sice udati příčinu otcowa odjezdu, ale na
té jim také posléz ani tuze nezáleželo....

Tyl, Josef Kajetán,

Poslední Čech Novelle

Bd.: 1

Prag (1844)

P.o.rel. 446-1/2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10035076-8